

בז"ה

גליון ס"ה // כ"ז תמוז-ד' מנחם-אה

לַשְׁחָד

עַל דְּלַתֵי יוֹם יוֹם

שְׁעוֹרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנֵי
בְּתִקְנַת מוֹרְנוּ וְרִבֵּנוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבוֹרְג שְׁלִיט"א

שָׁבוּעַ פְּרָשַׁת דְּבָרִים תשפ"ו

נ"ך: דְּבָרֵי הַיּוֹמִים א'-ז'

משנה: מנחות פרק ח'

שיעור שבועי: פרצוף פרשת דברים

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקא // סיפור חסידי

הגליון מוקדש לזכות בעלי יום ההולדת – הרה"ח הרב יצחק שפירא שליט"א
והרה"ח איתאל גלעדי שליט"א – כ"ז תמוז. שנת פעילות שמחה!

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, כ"ז תמוז – ד' מנחם-אב, שבוע פרשת דְבָרִים, נתחיל בחדש ה' את ספר דברי הימים א' (פרקים א'–ז'), בו נלמד על מגילות היוחסין ההיסטוריות מתחילת הבריאה, מאדם הראשון ועד לשבטי ישראל, המהוות את היסוד לשלשלת הדורות. במשנה נלמד השבוע את מסכת מנחות (פרק ח'), העוסקת בדרכי בחירת הנסכים והשמינים, ומהיכן היו מביאים את הסולת המשובחת ביותר לבית המקדש.

השיעור השבועי – "פרצוף פרשת דברים" – מאיר את הפנימיות של פרשת דברים לסדרה וסגולתה המיוחדת. במדור "סיפור חסידי" נתוודע השבוע לדמותו הפלאית של רש"י הקדוש – רבי שלמה יצחקי זי"ע (אשר יום ההילולא שלו חל השבוע, בכ"ט תמוז), ונלמד על הנקיות יוצאת הדופן, הענווה הגדולה וההכנעה השמימית שליוו אותו בכתיבת פירושו האלוקי על התורה.

בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו

תמיד,

המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש מנחם-אב

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
כ"ז תמוז דבהי"א א'	כ"ח תמוז דבהי"א ב'	כ"ט תמוז דבהי"א ג'	א' אב דבהי"א ד'	ב' אב דבהי"א ה'	ג' אב דבהי"א ו'	ד' אב דברים דבהי"א ז' מנחות פ"ח
ה' אב דבהי"א ח'	ו' אב דבהי"א ט'	ז' אב דבהי"א י'	ח' אב דבהי"א י"א	ט' אב דבהי"א י"ב	י' אב דבהי"א י"ג	י"א אב ואתחנן דבהי"א י"ד מנחות פ"ט
י"ב אב דבהי"א ט"ו	י"ג אב דבהי"א ט"ז	י"ד אב דבהי"א י"ז	ט"ו אב דבהי"א י"ח	ט"ז אב דבהי"א י"ט	י"ז אב דבהי"א כ'	י"ח אב עקב דבהי"א כ"א מנחות פ"י
י"ט אב דבהי"א כ"ב	כ' אב דבהי"א כ"ג	כ"א אב דבהי"א כ"ד	כ"ב אב דבהי"א כ"ה	כ"ג אב דבהי"א כ"ו	כ"ד אב דבהי"א כ"ז	כ"ה אב ראה דבהי"א כ"ח מנחות פ"יא
כ"ו אב דבהי"א כ"ט	כ"ז אב דבהי"א א'	כ"ח אב דבהי"א ב'	כ"ט אב דבהי"א ג'	ל' אב דבהי"א ד'	א' אלול דבהי"א ה'	ב' אלול שופטים דבהי"א ו' מנחות פ"יב

יום ראשון // כ"ז תמוז

הומש - ראשון פרשת דברים

(פרק א') (א) {פרשת דברים} אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִזֹּל סוּף בֵּין-פָּאֲרָן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי וַחֲצֵרַת וְדִי זָהָב: אֲלֵין פְּתַנְמִיָּא דְמִלִּיל מֹשֶׁה עִם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא אוֹכַח יְתָהוֹן עַל דְּחָבוּ בְּמִדְבָּרָא וְעַל דְּאַרְגִּיזוּ בְּמִישְׁרָא לְקַבֵּיל יָם סוּף בְּפָאֲרָן אַתְּפִלוּ עַל מִנָּא וּבְחֲצִירוֹת אֲרִגְזוּ עַל בְּשָׂרָא וְעַל דְּעַבְדוּ עֵינֵל דְּדִהָב.

אלה הדברים - לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו ישראל את המקום, סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל. **אל כל ישראל** - אילו הוכיח מקצתם, היו אילו שבשוק אומרים, הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיבין אותו. לכך כנסם כולם, ואמר להם: הרי כולכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב. **במדבר** - לא במדבר היו, אלא בערבות מואב. אלא: במדבר - בשביל מה שהכעיסו במדבר, שאמרו: מי יתן מותנו וגו' (שמות ט"ז:ג'). **בערבה** - ובשביל הערבה, שחטאו בבעל פעור בשיטים בערבות מואב. **מול סוף** - על מה שהמרו בים סוף. בבואם לים אמרו: המבלי אין קברים (שמות י"ד, ו"א), וכן בנוסעם מתוך הים, שנאמר: וימרו על ים (תהלים ק"ו, ז') כדאיתה בערכין (בבלי ערכין ט"ו.). **בין פארן ובין תפל ולבן** - אמר ר' שמעון בן יוחי, חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תפל ולבן. אלא: הוכיחן על דברים שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו: בלחם הקלקל (במדבר כ"א:ה'), ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי מרגלים. **וחצרות** - מחלוקתו של קרח. דבר אחר: אמר להם: היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם במקום. **ודי זהב** - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר: וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב', י').

(ב) אַחֲרַ עֶשְׂרִי יוֹם מִחֹרֵב הַדֶּרֶךְ הִרְשִׁיעִיר עַד קִדְשׁ בְּרִנְעָה:

מְהֵלָּךְ חֵד עֶשְׂרִי יוֹמִין מִחֹרֵב אוֹרַח מוֹרָא דְשַׁעִיר עַד רָקִם גִּיאָה.

אחד עשר יום - אמר להם משה, ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחרב לקדש כדרך הר שעיר, ואף היא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותה בג' ימים. שהרי בעשרים באייר נסעו מחרוב, שנאמר: ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' (במדבר י"ז:א), ובעשרים ותשע בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע. צא מהן שלשים יום שעשו בקברות התאווה אוכלים הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר של מרים, נמצא שלשה ימים הלכו כל אותו הדרך. וכל כך הייתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ דרך הר שעיר, ובשביל שקילקלתם היסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה.

(ג) וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעֶשְׂתֵּי-עֶשְׂרִי חֹדֶשׁ בְּאַחֲרֵי לַחֲדָשׁ דִּבְרַי מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֹתוֹ אֵלֵהֶם:

וְהָיָה בְּאַרְבָּעִין שָׁנִין בְּחֵד עֶשְׂרִי יָרֵחִין בְּחֵד לִירְחָא מִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל דְּפָקִיד וְיִי יְתִיָּה לְוָתְהוֹן.

ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש - מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר לו, ראובן בני, אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה: כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואה ומתבייש ממנו כו', כדאיתה בסיפרי (ספרי דברים א' ג'). וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה (יהושע כ"ד, י"ט-כ"ט), וכן שמואל: הנני ענו בי (שמואל א' ב, ג'), וכן דוד את שלמה בנו (מלכים א' ב, א'-ד').

(ד) אחרי חפתו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי:

בתר דמחא ית סיחון מלכא אמורא דיתבי בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתבי בעשתרות באדרעי.

אחרי הכותו - אמר משה, אם אני מוכיחן קודם שיכנסו לקצות הארץ, יאמרו: מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילא, שאין בו כח להכניסן לארץ. לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחם. **סיחון אשר ישב בחשבון** - אילו לא היה סיחון קשה והיה שרוי בחשבון - היה קשה שהמדינה קשה, ואילו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי בה - הייתה קשה שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה. **אשר יושב בעשתרות** - המלך קשה והמדינה קשה. **עשתרות** - הוא לשון צוקין וקושי, כמו: עשתרות קרנים. ועשתרות זהו עשתרות קרנים, שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר: ויכו את רפאים בעשתרות קרנים (בראשית י"ד:ה'). ועוג נמלט מהם, הוא שנאמר: ויבא הפליט (בראשית י"ד, י"ג), ואומר: עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (דברים ג', י"א). **[עשתרות** - שני הרים זה אצל זה, ושיני ההר בולטין בראשן בגובה, כמין קרנים]. **באדרעי** - שם המלכות.

(ה) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר:

בעברא הירדנא בארעא דמואב שרי משה פריש ית אולפן אורייתא הדא למימר.

הואיל - התחיל, כמו, הנה נא הואלתי (בראשית י"ח:כ"ז). **באר את התורה** - בשבעים לשון פירשה להם.

(ו) ויהיה אליהם דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בחר הזה:

וי אליהנא מליל עמנא בחורב למימר סגי לבון דיתבתון בטורא הדין.

רב לכם שבת - כפשוטו. ויש מדרש, הרבה לכם גדולה ושכר על ישיבתכם בהר הזה - עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין שרי אלפים שרי מאות (ספרי דברים א' ו').

(ז) פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל-שכניו בערבה בחר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הבנעני והלבנון עד הנחל הגדל נהר-פרת:

אתפנו וטולו לבון ועולו לטורא דאמורא ולכל מגירוזי במישרא בטורא ובשפילתא ובדרומא ובספר ימא ארע בנענאה ולבנן עד נהרא רבא נהרא פרת.

פנו וסעו לכם - זו דרך ערד וחרמה. **ובאו הר האמורי** - כמשמעו. **ואל כל שכניו** - עמון ומואב והר שעיר. **בערבה** - זה מישור של יער. **בהר** - זה הר המלך. **בשפלה** - זו שפלת דרום. **ובנגב ובחוף הים** - זה אשקלון ועזה וקיסרין כו', כדאיתא בסיפרי (ספרי דברים א', ד'). **עד הנהר הגדול** - מפני שנזכר עם ארץ ישראל, קורוהו גדול, ובבראשית (בראשית ב', י"ד) עושהו אחרון שבכולם. משל הדיוט אומר: עבד מלך מלך, הידבק לשחזור וישתחוו לך, קרב לגבי דהינא ואידיהן (ספרי דברים א', ד').

(ח) רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת-הָאָרֶץ בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ-חֵהָה לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לַיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְהָם וּלְזֶרְעִם אַחֲרֵיהֶם:

חֲזוֹן דִּיהִבִּית קַדְמִיכּוֹן יֵת אֶרְעָא עוֹלוֹ וְאַחְסִינּוּ יֵת אֶרְעָא דְקַיִים וְיֵת לְאַבְהֶתְכּוֹן לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְמִתּוֹן לְהוֹן וְלְכַנְיָהוּן בְּתִרְיָהוֹן.

ראה נתתי לפניכם - בעיניכם אתם רואים, איני אומר לכם מאומד ומשמועה.
באו ורשו - אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה. אילו לא שלחו מרגלים,
לא היו צריכים כלי זין. **לאבותיכם** - למה הזכיר שוב, לאברהם ליצחק וליעקב -
אלא אברהם כד"י לעצמו, יצחק כד"י לעצמו, יעקב כדי לעצמו.

(ט) וַיֹּאמֶר אֲלֵכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא-אוֹכֵל לְבָדִי שְׂאת אֶתְכֶם:

וְאָמַרְתָּ לִכְזֹּן בְּעֵדָנָא הֵהוּא לְמִימַר לִית אַנָּא יָכִיל בְּלַחֲזֵי לְסוּבְרָא יִתְכּוֹן.

ואמר אלכם בעת ההיא לאמר - מהו לאמר - אמר להם משה: לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקב"ה. (ט-י) **לא אוכל לבדי וגו'** - אי איפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל. אדם שהוציאן ממצרים וקרע להם את הים, והוריד את המן והגיז להם את השליו, לא היה יכול לדון? אלא כך אמר להם, י"י אלהיכם הרבה אתכם - הגדיל והרים אתכם על דייניכם, נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים. וכן שלמה אומר: כי מי יוכל לשפוט את עמך הגדול הזה (מלכים א ג' ט'), איפשר מי שנאמר בו: ויחכם מכל האדם (מלכים א ה', י"א), אומר: מי יוכל לשפוט? אלא כך אמר שלמה: אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות, שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דין וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדון, נפשות אני נתבע, שנאמר: וקבע את קבעיהם נפש (משלי כ"ב, כ"ג).

(י) יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הַרְבֵּה אֲתֶכֶם וְהַנֶּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

י' אלהבון אסגי יתבון והא איתבון יזמא דין כבוכבי שמיא לסגי.

והנכם היום ככוכבי השמים - וכי ככוכבי השמים היו באותו היום? מהו והנכם היום - הנכם כיום, קיימים כחמה וכלבנה וככוכבים.

(יא) יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פַּעֲמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

”אלהא דאבהתכון יוסיף עליכון פותכון אלף זמנין ויבריק יתכון כמא דמליל לכון.

יסף עליכם ככם אלף פעמים - מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם? אלא אמרו לו, משה אתה נותן קצבה לברכותינו ככה, כבר הבטיח הקב"ה את אברהם: אשר אם יוכל איש למנות וגו' (בראשית י"ג:ט"ז). אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם.

אל תפחד

"אִישׁ כִּי יֵדֵר נָדָר לַה' אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבָעָה לְאִסּוֹר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הֵיכֵא מִפִּי יֵעָשֶׂה". הנדר בא מחשש שמשיכה מסוימת תגבר על האדם ותסיט אותו מהדרך הנכונה. למשל, הוא חושש שאם יאכל מאכל כלשהו הוא יתדרדר לאכילת יתר ולכן הוא נודר שלא יאכל כלל מהמעדן. אפשר לומר שזהו פחד מאבדן האהבה. הנודר חושש מאיבוד הכיוון והמטרה, האהבה הנכונה (בדוגמה הזו: הוא רוצה להיות בריא). החשש הזה הוא נטייה 'נשית' ולכן הנדר מתייחס במיוחד לנשים בפרשה זו. אם כבר נדרת, זהו עסק רציני. כעת באמת אסור לך לאכול מהמאכל הזה, איסור גמור מהתורה, כמו לאכול חזיר! אבל החכם יכול להתיר את הנדר. הוא מעלה את האדם לקומה מבוגרת יותר ואומר לו: אינך צריך לחשוש יותר מדי, אל תפחד משום דבר חוץ מהקב"ה, ואל תפחד מלאבד את האהבה החשובה לך. אתה יכול להגיע לאהבה גמורה ויציבה. אכול מהמעדן לשובע, ושלוט בעצמך שלא להפריז באכילה.

תהלים - פרקים ק"כ-קל"ד

תניא יומי - אגרת התשובה פ"י

ומאחר שהתפלה היא בחי' תשובה עילאה צריך להקדים לפניה בחי' תשובה תתאה. וז"ש רז"ל במשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ופרש"י הכנעה והיא בחי' תשובה תתאה לעורר רחמים כנ"ל וכדיליף התם בגמ' מקרא דכתיב והיא מרת נפש. אכן בברייתא שם ת"ר אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה. ועכשיו בדור יתום הזה שאין הכל יכולין להפוך לבם כרגע מן הקצה. אזי עצה היעוצה להקדים בחי' תשובה תתאה בתיקון חצות כנ"ל. ומי שא"א לו בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת כגודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילאה ושב"ת אותיות תש"ב אנוש כי בשבת היא עליות העולמות למקורם כו' ובפרט תפלות השבת וד"ל. (ובזה יובן מ"ש שובה אלי כי גאלתיך פי' כי מאחר שמחיתי כעב פשעך היא העברת הסט"א וגאלתיך מן החיצונים בהתעוררות רחמים עליונים באתערותא דלתתא בתשובה תתאה כנ"ל אזי שובה אלי בתשובה עילאה):

לוח היום-יום

כ"ז תמוז

אחד מהעילויים המפורסמים בעל כשרון גדול ועמקן נפלא בא לליאזנא ושקד בלימוד החסידות, ובגודל כשרונותיו רכש לו במשך זמן קצר ידיעה גדולה ורחבה בתורת החסידות. ביחידות הראשונה שנכנס לרבינו הזקן שאל, "רבי מה חסר לי?" ויענהו רבינו הזקן: "לא חסר לך מאומה, כי ירא אלוקים אתה ולמדן, רק צריך אתה להוציא את ה'חמץ' שהוא הישות וגסות הרוח, ולהכניס 'מצה' שהוא ביטול. וכלי שנשתמש בו בישות שנדמה לו שהוא אור כגון שפודים, שדוחקין רגלי השכינה, ש"אין אני והוא יכולין לדור", צריך ליבון. והליבון הוא עד שיהיו הניצוצות דהבירורים ניתזין ונכללים בהאור האמיתי.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק א'

(א) אָדָם שֶׁת אָנוּשׁ:

אדם שת אנוש - עזרא כתב ספר היחס הזה על ידי חגי זכריה ומלאכי בתוך י"ח שנה שמאותו זמן שבא לירושלים זרובבל ויהושע הכהן בימי כורש הראשון עד שבא כורש בן אסתר והכל משום יחס דוד המלך, והלויים לשוערים ולשומרים ולמשוררים היאך העמיד דוד על מעמדם והכהנים למשמרותם, לפיכך יחסם מאדם ועד אברהם ולפי שהוצרך ליחס את אברהם הזכיר גם שאר הגוים בניו ובני בניו ומשום בניו צריך ליחס שאר גוים בני כנען להודיע היאך ירש אברהם את ארצם ומאחר שהוצרך להזכיר וליחס תולדות כנען הזכיר על גבם שאר אומות ומזכיר מעט מעט ומשליכם עד שהגיע לעיקר כדמפרש בבראשית רבה משל לאדם שהיה עובר ממקום למקום ונפלה לו מרגליות ועמד האדם וכבר בכברה העפר עד שמצא מרגליות כך אמר הקב"ה מה לי ליחס שם וארפכשד וכו' ותרח אלא למצוא לאברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך (נחמיה ט', ח') ומפני כבודו של יצחק יחס בני עשו וישמעאל ובני קטורה ומשליכן מעט מעט ומניחן ובני שעיר החורי מזכיר על כי בני עשו ירשום וגם ליחס תמנע שנעשית פילגש לבני אברהם להודיע שבחו של אברהם שהיתה בנות נשיאים ואלופים ורצתה להיות פילגש לזרע אברהם דכתיב ואחות לוטן תמנע (בראשית ל"ו, כ"ב) וכתיב ותמנע היתה פילגש (בראשית ל"ו, י"ב) אלא לפי שאמרה אם איני כדאי להנשא לו לאשה אהיה לו פילגש ועוד לכן יחס בני שעיר שהם היו אלופים ומלכים והר שעיר של שעיר היה ובאהבת יצחק נתנה הקב"ה לעשו דכתיב ובני עשו יירשום וישבו תחתם (דברים ב', י"ב) ולהודיע קיום דברי הקב"ה שאמר ליצחק להרבות זרעו ולהשליטו בכל ובשביל כבודו של יצחק כתב כמו כן אלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגומר (בראשית ל"ו, ל"א). **אדם שת אנוש** - פתרונו כמו בני אדם שת ובני שת אנוש ולפי שאינו עיקר היחס מקצרן ומה שלא הזכיר קין והבל לפי שלא העמידו תולדות אבל משת יצאו תולדות נח ואברהם ומאברהם עד דוד.

(ב) קִינָה מִחֶלְלָאֵל יִרְדֵּי: (ג) תַּנּוּךְ מִתּוֹשֶׁלַח לְמֶדֶי: (ד) נָח שֶׁם חָם וַיִּפֹּת:

נח שם חם - והיה לו לחשוב בני שם מיד למצוא מרגלית אברהם וכו' עד דוד ומשליך הטפל ומקצר היחס שלו ותופש העיקר וכן דרך כל היחס הזה דדברי הימים וכן בסמוך בני אברהם יצחק וישמעאל (דברי הימים א א', כ"ח) אלה תולדותם בכור ישמעאל נביות וכו' (דברי הימים א א', כ"ט) ויולד אברהם את יצחק בני יצחק עשו וישראל (דברי הימים א א', ל"ד) בני עשו אליפז (בראשית ל"ו, י') שמזכיר תחלה ליחס הטפל ואח"כ העיקר.

(ה) {ם} **בְּנֵי יִפֶּת גִּמְרִי וּמִנֹּחַ וּמְדִי וְיוֹן וְתָבֶל וּמִשְׁכָּךְ וְתִירָם:** (ו) {ם} **וּבְנֵי גִמְרִי אֲשַׁכְנַז וְרִיפָת וְתוֹנִימָה:**

אשכנז ודיפת - ובחומש כתיב וריפת (בראשית י', ג'), שמתחלה היו רפין ולא היו מתגברים על ישראל ולסוף נתמלאו דופי וריעוע.

(ז) {ם} **וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישָׁה כְּתִים וְרוּדְנִים:**

ובני יון אלישה - ומה שלא הזכיר מגוג ומדי לפי שלא הזכיר אלא היחס אבל בני מגוג ובני מדי לא הזכיר לפי שלא יצאו מהם ראשי אומות אלא כל אומותם נקראו על שם כתיים ודודנים. **ורודנים** - ולהלן הוא אומר, ודודנים (בראשית י"ד). כשישראל חוטאים הם באים ורודים בהם וכשיד ישראל תקיפה הם אומרים בני דודינו אתם בתחילה היו נראין כאוהבים בשעת הנאתן לבסוף רודים בהם.

(ח) {ם} **בְּנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם פּוּט וּבְנֵינָם:** (ט) **וּבְנֵי כּוּשׁ סֶבֶא וְחוּיִלָּה וְסִבְתָּא וְרַעְמָא וְסִבְתָּא וּבְנֵי רַעְמָא שָׁבָא וְדִדָּן:** (י) {ם} **וְכוּשׁ יֶלֶד אֶת־נִמְרוֹד הוּא הָחַל לְהָיוֹת גִּבּוֹר בָּאָרֶץ:**

הוא החל להיות גבור בארץ - הוא החל לעשות מלחמות וגבורות בארץ.

(יא) {ם} **וּמִצְרַיִם יֶלֶד אֶת־[לֹדִים] (לודיים) וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לֶהָבִים וְאֶת־נַפְתָּחִים: וּמִצְרַיִם יֶלֶד אֶת לודים - בב"ר א"ר אבא בר כהנא כל מוניגנא של מצרים אינה אלא בים א"ר יהושע בן קרחה בד"ה לודים לודיים כתיב בשני יודין לומר לך לודיים לודי ים ענמים ענמי ים להבים להבי ים נפתוחים נפתוחי ים.**

(יב) **וְאֶת־פִּתְרָסִים וְאֶת־פְּסִלָּחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כְּפִתָּרִים:**

פתרוסים - פתרוסי ים כסלוחים כסלוחי ים פלשתים פלשתי ים כפתורים כפתורי ים לפיכך כתוב בשני יודין לדרוש וכן כולם.

(יג) {ם} **וּבְנֵינָם יֶלֶד אֶת־צִידוֹן בְּכֹר וְאֶת־חֶת:**

וכנען ילד וגו' - י"א הם וכנען עמהם הרי י"ב והיינו דכתיב יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (דברים ל"ב, ח') כלומר גבולות עמים העמיד כנגד שבטי ישראל שגם הם י"ב כנגד שבטי ישראל הציב גבולות עמים דוגמת אשר הצבת לבדנה (בראשית כ"א, כ"ט).

(יד) **וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי: (טו) וְאֶת־הַחִיטִי וְאֶת־הָעֵרֶקִי וְאֶת־הַסִּנִּי: (טז) וְאֶת־הָאֲרֹדִי וְאֶת־הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי: (יז) {ם} בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלֹד וְאַרְם וְעוּץ וְחוּל וְגֵתֵר וּמִשְׁכָּךְ: (יח) {ם} וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד אֶת־שֶׁלַח**

וְשַׁלַּח יְלֹד אֶת-עֶבֶר: (יט) וְלַעֲבֹר יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פִּלֶּג כִּי בִימֵיו נִפְלְגָה
הָאָרֶץ וְשֵׁם אֶחָיו יִקְטָן:

כי בימיו נפלגה הארץ - נתחלקו ונתמעטו ימיהם של בריות שמתחלה היו בני אדם
חיים ט' מאות שנה ויותר ונחצו בימי ארפכשד ואילך לד' מאות שנה ויותר ומן פלג
ואילך נחצו למאתים מאות ד' מאות.

(כ) וַיִּקְטָן יֶלֶד אֶת-אֶלְמוֹדָד וְאֶת-שָׁלַף וְאֶת-חֲצֵרְכֹמֹת וְאֶת-יֶרַח: (כא) וְאֶת-הֲדוֹרָם
וְאֶת-אוּזָל וְאֶת-דִּקְלָה: (כב) וְאֶת-עֵיבֵל וְאֶת-אַבִּימָאֵל וְאֶת-שָׁבָא: (כג) וְאֶת-
אוֹפִיר וְאֶת-חִוִּילָה וְאֶת-יוֹבָב כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן:

כל אלה בני יקטן - שהיה מקטין עסקיו, נביא גדול היה עבר אבל שמות אחרים לא
נתנו לידרש כי לא ע"פ נביא נתן להם שמות.

(כד) {ם} שֵׁם | אֶרְפַּכְשָׁד שֶׁלַח:

שם ארפכשד שלח - למעלה מנה בניו של שם ועתה התחיל שוב פעם אחרת מפני
כבודו של אברהם משל לאדם שנפלה לו מרגלית כו' כדלעיל.

(כה) עֶבֶר פִּלֶּג רָעוּ: (כו) שְׂרוּג נָחֹר תֶּרַח: (כז) אֲבָרָם הוּא אֲבָרָהָם:

אברם הוא אברהם - עכשיו יחס משם עד אברהם ומי הוא זה אברם שנקרא
אברהם.

(כח) {ם} בְּנֵי אֲבָרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׁמָעֵאל: (כט) {ם} אֵלֶּה תִּלְדוּתֶם בְּכוֹר יִשְׁמָעֵאל
נָבִיאוֹת וְקָדָר וְאַדְבָּאֵל וּמִבְשֵׁם: (ל) מִשְׁמַע וְדוּמָה מִשָּׂא חֲדָד וְתִימָא: (לא) יִטּוֹר
נָפִישׁ וְקַדְמָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל: (לב) {ם} וּבְנֵי קַטּוּרָה פִּילֶגֶשׁ אֲבָרָהָם יִלְדָּה
אֶת-זִמְרָן וַיִּקְשֶׁן וּמֶדָן וּמִדְיָן וַיִּשְׁבַּק וְשׁוּת וּבְנֵי יִקְשָׁן שָׁבָא וְדָדָן:

קטורה פילגש אברהם - כל גנאי שיכול לספר בהם, הוא מספר משום כבודו של
יצחק שכולם היו בני פלגש אבל הוא היה עיקר ואדון הבית.

(לג) {ם} וּבְנֵי מֶדָן עֵיפָה וְעַפְרָל וְחִנּוֹדָה וְאַבִּידָעָה כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי קַטּוּרָה:

ובני מדין עיפה ועפר וגו' - חמשה ראשי גוים על כן העמידו חמשה מלכים לכל
אומה מלכה דכתיב את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור וגו' חמשת מלכי מדין
(במדבר ל"א, ח'). **כל אלה בני קטורה** - בשביל כבודו של אברהם.

(לד) {ם} וַיִּילֹד אֲבָרָהָם אֶת-יִצְחָק בְּנֵי יִצְחָק עֵשׂו וַיִּשְׂרָאֵל:

בני יצחק עשו וישראל - מפני כבודו של דוד אמר ישראל ולא יעקב.

(לה) {ם} בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפֹז רְעוּאֵל וַיְעִישׁ וַיְעִלָם וְקָרַח:

בני עשו אליפז - כדי לקצר ולהשליכו והזכירו לכבוד יצחק.

(לו) {ם} בְּנֵי אֱלִיפֹז תִּימָן וְאוּמוֹר צָפִי וְנַעֲתָם קָנֹז וְתַמְנָע וְעַמְלָק: (לז) {ם} בְּנֵי רְעוּאֵל
נַחַת זֶרַח שָׁמָה וּמִזָּה: (לח) {ם} וּבְנֵי שְׁעִיר לֹטָן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן וְעֵנָה וְדִישָׁן וְאַצֵּר
וְדִישָׁן: (לט) {ם} וּבְנֵי לֹטָן חָרִי וְהוּמָם וְאַחֲזָת לֹטָן תַּמְנָע: (מ) {ם} בְּנֵי שׁוּבָל עֲלֹן

וּמִנְחַת וְעִיבָל שְׂפִי וְאוֹנֶם וּבְנֵי צִבְעוֹן אִיָּה וְעֵנָה: (מא) {ס} בְּנֵי עֵנָה דִּישׁוֹן וּבְנֵי דִישׁוֹן
חֲמֶרֶן וְאַשְׁפֵּן וְיִתְרֵן וּבְרֶן:

חמר ואשפן - ובחומש כתיב חמדן (בראשית ל"ו, כ"ו). בתחלה היו חמודים ונחמדין
כצדיקים ולבסוף מכוערין כחמור כן דרך החמור בתחילה חמוד ולבסוף נעשה
מכוער והסוס מתחלה מכוער ולבסוף יפה.

(מב) בְּנֵי-אַצֵּר בִּלְהֵן וְזַעֲנָן יַעֲקֹן בְּנֵי דִישׁוֹן עֵוִין וְאַרְן: (מג) {פ} וְאַלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר
מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלַע בֶּן-בְּעֹזֵר וְשֵׁם עִירוֹ דְּנֶהְבָּה:

ואלה המלכים - מפרש בב"ר א"ר איבו קודם שלא עמד מלך מישראל (אבל
משמלך מלך לישראל) נצב מלך באדום רבי יוסי בן חנינא אומר בשעה שזה מעמיד
מלכים זה מעמיד שופטים זה מעמיד אלופים זה מעמיד נשיאים אמר רבי יהושע
בן לוי זה העמיד ח' וזה העמיד ח' ושמעתי וכי לא היה לאדום אלא אלו ח' מלכים
ולישאל ח' והלא יותר היו יורם אחזיה יואש וכו' אלא זה העמיד ח' מלכים פירוש
מזמן שהמליכו אותן ח' מלכים של אדום לא המליכו את מלכי ישראל כי קודם דוד
היו וראשי בית אבותיו.

(מד) וַיָּמָת בְּלַע וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן-זֶרַח מִבְּצֻרָה: (מה) וַיָּמָת יוֹבָב וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו
חוּשֵׁם מֵאַרְצֵי הַתִּימָנִי: (מו) וַיָּמָת חוּשֵׁם וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן-בִּדְד הַמִּכָּה אֶת-
מִדְיָן בְּשָׂדֵה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ [עֵוִית] (עֵוִית): (מז) וַיָּמָת הֲדַד וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו שְׁמֵלָה
מִמִּשְׁרָקָה: (מח) וַיָּמָת שְׁמֵלָה וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו שְׂאוּל מִרַחֲבֹת הַנֶּהָר: (מט) וַיָּמָת
שְׂאוּל וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו בְּעַל חֲנָן בֶּן-עֶכְבֹּר: (נ) וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן וַיְמַלֵּךְ תַּחְתָּיו הֲדַד
וְשֵׁם עִירוֹ פְּעִי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֶּת-מִטְרֹד בֶּת מִי זָהָב: (נא) וַיָּמָת הֲדַד {פ}
וַיַּהֲדִי אֶלּוֹפֵי אֲדוֹם אֶלּוֹף תַּמְנָע אֶלּוֹף [עֲלֹנָה] (עֲלִיָּה) אֶלּוֹף יִתָּת: (נב) אֶלּוֹף
אַחֲלִיבְמָה אֶלּוֹף אֶלָּה אֶלּוֹף פִּינָן: (נג) אֶלּוֹף קָנָז אֶלּוֹף תִּימָן אֶלּוֹף מִבְּצֹר: (נד) אֶלּוֹף
מִגְדִּיאֵל אֶלּוֹף עִירָם אֶלָּה אֶלּוֹפֵי אֲדוֹם:

יום שני // כ"ח תמוז

הומש - שני פרשת דברים

(פרק א') (יב) {שני} איכה אשה לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם:

איכרין אסוכר בלחודי טורחכון ועסקיכון ודינכון.

איכה אשה לבדי - אם אומר לקבל, לא אוכל. זו היא שאמרנו (רש"י דברים א', ט'): לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב"ה. **טרחכם** - מלמד שהיו טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדיון, אומר: יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוספני עליכם דיינים. **ומשאכם** - מלמד שהיו אפיקורוסין. הקדים משה לצאת - אמרו: מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו. איחר לצאת - אמרו: מה ראה שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות, וחושב עליכם מחשבות. **ורביכם** - מלמד שהיו רוגנים.

(יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואנשים פראשיכם:

הבו לכון גוברין חכמיין וסוקלתניין ומדען לשבטיכון ואמניניין רישין עליכון.

הבו לכם - הזמינו עצמיכם לדבר. **אנשים** - וכי תעלה על דעתך נשים? מה תלמוד לומר, אנשים - צדיקים. **חכמים** - כסופים. **נבונים** - מבינים דבר מתוך דבר. זו היא ששאל אריוס את ר' יוסי: מה בין חכמים לנבונים? חכם דומה לשולחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות - רואה, כשאינן מביאין - יושב ותוהא. נבון דומה לשולחני תגר, כשמביאין לראות - רואה, כשאינן מביאין - הוא מחזר ומביא. **וידועים לשבטיכם** - שהם ניכרים לכם. שאם בא לפני מעוטף בטליתו, איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו, שאתם גדלתם אותו. לכך נאמר: וידועים. **בראשיכם** - ראשים ומכובדים עליכם, שתהו נהגין בהם יראה וכבוד. **ואשמהם** - חסר יו"ד, לימד שאשמותיהם של ישראל תלוין בראשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוין אותם לדרך הישרה.

(יד) ותענו אתי ותאמרו טוב-הדרך אשר-דברת לעשות:

ואתיבתון יתי ואמרתון תקין פתגמא דמלילתא למעבר.

ותענו אותי וגו' - חלטתם את הדבר להנאתכם. היה לכם להשיב: רבנו משה ממני נאה ללמוד, ממך או מתלמידך? לא ממך, שנצטערת עליה. אלא ידעתי מחשבותיכם, הייתם אומרים: עכשיו יתמנו עלינו דיינים הרבה, אם אינו מכירנו, אנו מביאין לו דורון, והוא נושא לנו פנים. **לעשות** - אם הייתי מתעצל, אתם אומרים: יעשה מהרה.

(טו) ואקח את-ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות ושרים לשבטיכם:

ודברית ית רישי שבטיכון גוברין חכמיין ומדען ומניתי יתהון רישין עליכון רבני אלפי ורבני מאותא ורבני חמשיין ורבני עשוריתא וסרכין לשבטיכון.

ואקח את ראשי שבטיכם - משכתיים בדברים, אשריכם, על מי באתם להתמנות, על בני אברהם יצחק ויעקב, על בני אדם שנקראו: אחים ורעים (תהלים קכ"ב:ח'), חלק ונחלה (דברים ל"ב, ט'), וכל לשון חבה. **אנשים חכמים וידועים** - אבל נבונים לא מצאתי. זו אחת משבע מידות שאמר יתרו למשה, ולא מצא אלא שלש: אנשים צדיקים, חכמים, וידועים. **ראשים עליכם** - שתנהגו בהם כבוד: ראשיכם במקח, ראשיכם בממכר, ראשיכם במשא ובמתן, נכנס אחרון ויוצא ראשון. **שרי אלפים** - אחד ממונה על אלף. **שרי מאות** - אחד ממונה על מאה. **ושוטרים מניתי עליכם לשבטיכם** - אילו הכופתין ומכין ברצועה על פי הדיינין.

(טז) **וְאָצִיחַ אֶת־שְׁפָטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמֹעַ בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפָטֶתֶם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין־גֵּרוֹ:**

ופקידית ית דייניכון בעדנא ההוא למימר שמעו בין אחיכון ותדיינון קושטא בין גוברא ובין אחורא ובין גיורא. **ואצוה את שופטיכם** - אמרתי להם, הוו מתונים בדין, אם בא דין לפניך פעם שתים ושלש, אל תאמר: כבר בא דין זה לפניי פעמים הרבה, אלא היו נושאים ונותנים בו. **בעת ההיא** - משמניתים, אמרתי להם: אין עכשיו כלשעבר, לשעבר הייתם ברשות עצמיכם, עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור. **שמעו** - לשון הווה, אוֹדְנָ"ט בלעז, כמו: זְכוּר (שמות כ"ז), שְׁמוֹר (דברים ה', י"א). **ובין גרו** - זה בעל דינו, שאוגר עליו דברים. דבר אחר: ובין גרו - אף על עיסקי דירה בין חלוקת אחים, אפילו בין תנור לכירים.

(יז) **לֹא־תִבְרִיחוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּחַת בְּקָטָן בְּגִדְלָה תִשְׁמָעוּן לֹא תִגְדְּלוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּחָה לֹא־לֵהִימָּה הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו:**

לא תשתמודעון אפי בדינא מלי זעירא ברבא תשמעון לא תדחלון מן קדם גוברא ארי דינא דיי הוא ופתגמא דיקשי מנכון תקרבון לותי ואשמעניה.

לא תכירו פנים במשפט - זה הממונה להושיב את הדיינים, שלא יאמר, איש פלוני נאה או גיבור - אושיבנו דיין, איש פלוני קרובי - אושיבנו דיין בעיר. והוא אינו בקי בדין, נמצא מחייב את הזכאי מזכה את החייב. מעלה אני על מי שמינהו, כאילו הכיר פנים בדין. **כקטן כגדול תשמעון** - שיהא חביב עליך דין של פרוטה כגדול תשמעון - כתרוממו, שלא תאמר: זה עני הוא, וחבירו עשיר, ומצוה לפרנסו, אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. דבר אחר: שלא תאמר: היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר. אזכינו עכשיו, וכשיצא לחוץ, אומר לו: תן לו שאתה חייב לו. **לא תגורו** - לא תיראו. דבר אחר: לא תגורו - לא תכניס דבר, לשון: אוגר בקיץ (משלי י"ה). **כי המשפט לאלהים הוא** - מה שאתה נוטל מזה שלא כדין, אתה מזיקני להחזיר לו, נמצא כשהטית - עלי המשפט. **תקריבון אלי** - על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד. וכן שמואל אמר לשאול: אנכי הרואה (שמואל א ט', י"ט), אמר לו הקב"ה: חייך שאני מודיעך שאין אתה הרואה. אימתי הודיעו? כשבא למשוח את דוד: וירא את אליאב ויאמר אך נגד י"י

משיחו (שמואל א ט"ז, ו'), אמר לו הקב"ה: והלא אמרת שאני הרואה, אל תבט אל מראהו (שמואל א ט"ז, ד').

(יח) וַאֲצִוְהָ אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ:

ופקידית יתכון בעדנא והוא ית כל פתגמא דתעבדון.

את כל הדברים אשר תעשו - אילו עשרת דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות.

(יט) וְנָסַע מִחֹרֵב וְנָלַךְ אֶת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ הוֹדָה אֶל־לִהְיוּ אִתָּנוּ וְנָבֵא עַד קֶדֶשׁ בְּרִנָּע:

ונטלנא מחורב והליכנא ית כל מדברא רבא ודחילא ההוא דחזיתון אורח טורא דאמוראא כמא דפקיד יי אלהנא יתנא ואחיתנא עד רקס גיאה.

המדבר הגדול והנורא - שהיו בו נחשים כקורות ועקרבים כקשתות.

(כ) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּאֵתֶם עַד־הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֶל־לִהְיוּ נָתַן לָנוּ:

ואמרית לכון אתיתון עד טורא דאמוראא דיי אלהנא יתיב לנא.

(כא) רָאָה נָתַן יְיָ הוֹדָה אֶל־לִהְיוּ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עָלֶיהָ יָשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ הוֹדָה אֶל־לִי אֲבִתֶיךָ לָךְ אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת:

חזי דיהב יי אלהך קדמך ית ארעא סק אחסין כמא דמליל יי אלהא דאבהתך לך לא תדחל ולא תתבר.

העגל השני

משה רבינו בקש "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידעים לשבטיכם", ואילו בביצוע נאמר "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים". ומה עם התכונה של נבונים? אומר רש"י "אבל נבונים לא מצאתי!" חכמים ונבונים מקבילים ממש לראשונות במערכת עשר הספירות, חכמה ובינה. בתיאור הקבלי, החכמה היא 'המעגל הראשון' המלביש (עוטף) את האור האלוקי בעולם, והבינה היא המעגל השני (וכן הלאה). החכמים הם המעגל הראשון סביב משה, "אנשי משה" המסורים לו ביותר. הם שותפים אתו בחווית החכמה, ראית הדבר עצמו, כמו הברקה של אור שכלי. הנבונים הם המעגל השני. הבינה תופסת את נקודת החכמה בהשגה רחבה, בניין של ממש (בינה לשון בנין). מצד אחד, הבינה היא חיצונית יחסית לחכמה, אבל יש בה יתרון של תבונה המאפשרת לפעול במציאות. כמו שאומרים על מישהו שהוא 'מבין' בדבר. החכם יודע את העיקרון והנכון יודע את העיתוי הנכון, "בינה לעתים". זהו המעגל השני שהיה חסר למשה, אנשים נבונים שיצליחו להגשים כראוי את האמת שלו. לעומת זאת, משיח יבוא בדור שיש בו נבונים היודעים להגשים את נקודת האמת של מלך המשיח. אמנם משה רבינו אמר "נבונים לא מצאתי" אבל "יגעתי ולא מצאתי אל תאמין" ובוודאי יתקיים בסוף "יגעתי ומצאתי תאמין" בדורו של משיח. הנבונים ימצאו כמו יש-מאין, מ"אין נבונים" ל"יש נבונים".

תהלים - פרקים קל"ה-קל"ט

תניא - אגרת התשובה פי"א

פרק יא ואמנם להיות בלבו ההכנעה היא בחי' תשובה תתאה כנ"ל וגם השמחה בה' שתיהן ביחד. כבר מילתא אמורה בלק"א ס"פ ל"ד. כמ"ש בזה"ק חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא וכו' ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לכו בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (כרוב רחמין מחה פשעי כבסני טהרני וכל עוונותי מחה וכו') בלי שום ספק וס"ס בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כו' ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו. ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין בא"י גואל ישראל. והרי אפי' במדת ב"ו כן שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא יהא אכזרי מלמחול ואפי' בקוטע יד חבירו כדאי' בגמ' בספ"ח דב"ק. ואם ביקש ממנו ג"פ ולא מחל לו שוב א"צ לבקש ממנו. והגבועונים שביקש דוד המלך ע"ה מהם מחילה בעד שאול שהמית את הגבועונים ולא רצו למחול גזר דוד עליהם שלא יבאו בקהל ה' שהם רחמנים וכו' כדאי' בפ"ח דיבמות. ובמדת הקדב"ה עאכ"ו לאין קץ.

לוח היום-יום

כ"ח תמוז

מברכים ראש חודש מנחם אב. אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות.

הפטורה, שמעו - אלקיך יהודה. אם תשוב - ובו יתהללו.

לכל אחד מהרביים היו מאמרים קבועים במיוחד בשביל זה (לטהר אויר העולם), אשר פעם בשנים או בשלש שנים היו חוזרים עליהם ברבים. אחד ממאמרי רבינו הזקן - 'החלצו' שבלקוטי תורה בלי ההגהות. אחד ממאמרי אדמו"ר האמצעי - 'יפה שעה אחת', ותוכנו עשרה פרקים הראשונים דד"ה 'הנה כאו"א אומר אלוקי נשמה' ב"דרך-החיים". אחד ממאמרי הצמח צדק - 'מה טובו' שב"לקוטי-תורה". אחד ממאמרי אבי אדוני זקני מורי ורבי - 'מי כמוכה באלים'. אחד ממאמרי אבי אדוני מורי ורבי 'ידעת היום' מאסקווא תרנ"ז.

נ"ך יומי - דברי הימים - א פרק ב'

(א) {פ} אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן לֵוִי וַיהוּדָה יִשָּׁשְׁכָר וַיְבָלֶזֶן: (ב) דֵּן יוֹסֵף וּבְנֵיהֶם נִפְתָּלִי גָד וְאִשֶּׁר: (ג) {פ} בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה שְׁלוּשָׁה נוֹלָד לוֹ מִבֵּת-שׁוּעַ הַכְּנַעֲנִית וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינָי יְהוָה וַיְמִיתֵהוּ:

רע בעיני י"י - מפורש בב"ר (בראשית רבה פ"ה, ד') שהיה חורש בגנות (ומערה לאשפות) בא עליה שלא כדרכה.

(ד) {ס} וַתָּמָר בָּלְתָּ וַלְדָה לוֹ אֶת-פָּרִץ וְאֶת-זֶרַח כָּל-בְּנֵי יְהוּדָה חֲמִשָּׁה:

ותמר כלתו - תמיה אני היאך מזכיר גנות זקינתו של דוד.

(ה) {ס} בְּנֵי-פָרִץ חֲצֹרֹן וְחִמּוּל: (ו) {ס} וּבְנֵי זֶרַח זְמָרִי וְאִיתָן וְהִימָן וְכַלְכַּל וְדָרַע כָּלָם חֲמִשָּׁה:

ואיתן והימן וכלכל ודרע - כולם בימי דוד ובימי שלמה היו והיו חכמים ביותר ועל זה נאמר ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרע בני מחול (מלכים א ה', י"א), להלן לענין חכמת שלמה נופל לשון זה דרדע אע"פ שנקרא דור דיעה בשביל חכמתו נתחכם שלמה מכולם ומה שאמר האזרחי אל"ף יתיר כמו הזרחי (במדבר כ"ו, י"ג) מזרח יצא ובהרבה מקומות נכנסת האל"ף בתיבה ואינה נקראת ודוגמתו ואחותי (איוב י"ג, י"ז), והאזניחו (ישעיהו י"ט, ו'), וכן והאספסוף (במדבר י"א, ד'), ופעמים נחסרת כמו תמרו (שמואל ב י"ט, י"ד), ויכו הרמים (דברי הימים ב כ"ב, ה') כמו הארמים, ופסיקתא דורש מכל אדם זה אדם הראשון איתן זה אברהם הימן זה משה וכלכל זה יוסף ודרדע זה דור המדבר מחול שמחל להם מעשה עגל.

(ז) {ס} וּבְנֵי בְרָמִי עֶכָר עֹזְבֵר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מָעַל בַּחֲרָם:

ובני ברמי עכר - ולמה אני קורוהו עכר והלא עכן שמו (ומפורש) לפי שהוא עכר את ישראל שעבר על החרם ונפלו על ידו ל"ו איש והוא מה שפירשתי שכל מה שיכול לספר בגנות מספר (ואעפ"כ) יצא מלכות מהם.

(ח) {ס} וּבְנֵי אִיתָן עֲזַרְיָה:

ובני איתן עזריה - כמו ובני דן חושים (בראשית מ"ו, כ"ג).

(ט) {ס} וּבְנֵי חֲצֹרֹן אֲשֶׁר נוֹלְדוּ לוֹ אֶת-יִרְחִמְאֵל וְאֶת-רָם וְאֶת-כְּלוּבִי:

ואת כלובי - זהו כלב כמו שמוכיח למטה וכלב בן חצרון (דברי הימים א ב', י"ח) ובספר שמואל כתיב: והוא כלבי (שמואל א כ"ה, ג') ותרגום מדבית כלב וכך תרגום כלבי מחזיק היה ומתפאר בעצמו שאין מיוחס בכל שבט כמוהו כלומר אם שמואל נתן לו מלוכה (לי תבוא המלוכה) ועל כן נאמר מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים (שמואל א כ"ה, י') שהרי יצא מרות המואביה וירחמאל אחיו נשא נכרית כמ"ש למטה וזה כלובי מתנשא ומתגאה (בכל) אשר נשאו לבו.

(י) {ס} וְרָם הוֹלִיד אֶת-עֲמִינָדָב וְעֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת-נַחֲשֹׁן נָשִׂיא בְנֵי יְהוּדָה:

נחשון נשיא בני יהודה - לא בא לפרש אלא מפני כבודו של דוד.

(יא) וְנַחֲשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שְׁלֹמֹה וְשְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת־בָּעֹז:

ושלמא הוליד את בועז - רבותינו אמרו אבצן זה בועז ותימה יש היאך יכול להיות והלא נחשון בשנה שנייה ליציאת מצרים מת ושלמון בנו כבר נולד והוא היה מבאי הארץ ובוועז בנו שהוא אבצן בכניסתו לארץ נולד ומיציאת מצרים עד יפתח היו שלש מאות שנה וחכמים אמרו בשעה שבא בועז על רות והרתה מיד מת בועז ואבצן היה שופט לאחר מות יפתח דכתיב, וישפוט אחריו את ישראל אבצן מבית לחם (שופטים י"ב:ח') ועל זה אני תמיה שהרי מצינו באברם שהוא אמר לאחר שנצרר דמו וכו' ואמר הלבן מאה שנה יולד (בראשית י"ז, י"ז) ואיך הוליד בועז בן ג' מאות שנה וי"ל על כן אמר ויתן י"י לה הריון (רות ד', י"ג), דוגמתו ויראהו י"י (דברים ל"ד, א'). אבצן - אב לכל הצנונים שהרי אשה בחורה שכבה אצלו ונצטן ולא נגע בה.

(יב) וּבָעֹז הוֹלִיד אֶת־עֹבֵד וְעֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשְׁי: (יג) וְאִישִׁי הוֹלִיד אֶת־בְּכָרוֹ אֶת־אֱלִיאָב וְאֶבְיָדָב הַשְּׁנִי וְשִׁמְעָא הַשְּׁלִישִׁי:

ואישי הוליד את בכרו - מלא אל"ף כלומר איש גבור חיל.

(יד) נִתְנָאֵל הָרְבִיעִי רָדִי הַחֲמִישִׁי: (טו) אֶצֶם הַשְּׁנִי דָוִיד הַשְּׁבַעִי:

דוד השבעי - מלא יו"ד מפני כבודו של דוד ועתה מצא המרגלית לפיכך לא מנה השמיני אליהו.

(טז) וְאַחֲוִיתֵיהֶם צְרוּיָה וְאַבְיָגַיִל וּבְנֵי צְרוּיָה אֲבִישִׁי וְיֹאָב וְעִשָּׂהאֵל שְׁלֹשָׁה:

ואחיותיהם צרויה ואביגיל - מפני כבודו של דוד שהיו בני אחותו גבורים ואנשי חיל ושרים כך מפורש.

(יז) וְאַבְיָגַיִל יָלְדָה אֶת־עֲמָשָׂא וְאָבִי עֲמָשָׂא יֵתֵר הַיִּשְׁמַעֲאֵלִי:

יתר הישמעאלי - ובשמואל כתוב הישראל (שמואל ב י"ז, כ"ה), בארץ ישמעאל היה דר דוגמת בית עובד אדום הגתי (שמואל ב ו', י"א), וכן וישלח המלך ויקח את חירם מצור בן אשה אלמנה ואביו איש צורי (מלכים א ד', י"ג-י"ד).

(יח) וְכָלֵב בֶן־חֲצִרוֹן הוֹלִיד אֶת־עֲזוֹבָה אִשָּׁה וְאֶת־יִרְיעוֹת וְאֵלָה בְּנֵיהָ יִישָׁר וְשׁוֹבָב וְאַרְדֹּון:

וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה - לפי שהיתה לו אשה ששמה עזובה לכך כינה את שם בתו עזובה אשה כדכתיב ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת (דברי הימים א ב', י"ט) מכאן שהיתה לו אשה ששמה עזובה.

(יט) וְתָמָר עֲזוֹבָה וַיִּקַּח־לָּהּ כָּלֵב אֶת־אֶפְרָת וַתֵּלֶד לָּהּ אֶת־חֹר:

ותלד לו את חור.

(כ) וְחֹר הוֹלִיד אֶת־אוּרִי וְאוּרִי הוֹלִיד אֶת־בְּצִלְאֵל:

חור הוליד את אורי ואורי הוליד את בצלאל - צא וחשוב שכל אחד מהם היה פחות מן שמונה שנים כשהולידו שהרי כלב היה בן מ' שנים במרגלים דכתיב בן ארבעים שנה אנכי בשלוח וגו' (יהושע י"ד, ז') ואותה שעה כבר נולדו כולם שהרי

הוקם המשכן שעשה בצלאל כלב היה בן ח' כשהוליד עזובה אשה ובן ט' כשהוליד יריעות ואחר מיתת עזובה אשתו לקח את אפרת והולידה את חור בשנה אחרת הרי בן י' שנים וחור בן ח' כשהוליד את אורי ואורי בן ח' כשהוליד בצלאל הרי כ"ו שנים וכתוב ואת כל איש חכם לב (שמות ל"ו, א') ואין איש פחות מ"ג שנה הרי בצלאל בשעה שעשה המשכן בן י"ג שנה הרי מ' שנה חסר אחת נמצא שכל אח' מה' היה פחות מן ח' כשהולידו וכן מפורש בפרק בן סורר ומורה ומדרש בן שש ושש הולידו.

(כא) {ס} **וְאַחֲרַיִם בָּא חֲצֵרוֹן אֶל-בֵּת-מִכִּיר אָבִי גִלְעָד וְהָיָא לְקַחָהּ וְהָיָא בֶן-שִׁשִּׁים שָׁנָה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-שָׁנוֹב:**

ואחר בא חצרון אל בת מכיר - כל זה משום כבודו של דוד שהרי חצרון בא אל בת מכיר לקחה לפילגש שלא לשום אישות דוגמא כאשר בא אל בת שבע (תהלים נ"א, ב') והוא היה בן ס' הרי ב' דברים לבת מכיר לגריעותא אחת שלא לקחה לשום אישות וא' שחצרון היה זקן מפני כבוד משפחות יהודה נתונה לו וכשהוליד יאיר נתנו לו בני מכיר כ"ג ערים ליקח אשה אחת מבנותיו.

(כב) **וּשְׁנוֹב הוֹלִיד אֶת-יָאִיר וַיְהִי-לוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ עָרִים בְּאַרְץ הַגִּלְעָד: {ס} וַיִּקַּח גִּשּׁוֹר-וְאֶרְם אֶת-חֲתוּת יָאִיר מֵאֵתָם אֶת-קַנְתָּ וְאֶת-בְּנֹתֶיהָ שִׁשִּׁים עֵיר כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי מִכִּיר אָבִי-גִלְעָד:**

ויקח גשור וארם - גשור הוא גשורי והמעכתי לפי שהיו קרובים לארמים שהיו יושבים במזרח של ארץ ישראל וארם היו יושבים במזרח דכתיב ארם מקדם ופלשתים מאחור (ישעיהו ט', י"א) ובימי השופטים כשחטאו ישראל מסרם ביד אויב ביד ארם ואז הלכו ולקחום מהם וכשבא דוד החזירן ולפי שהחזירן כתבן כאן.

(כד) **וְאַחֲרַיִם מוֹת-חֲצֵרוֹן בְּכָלֵב אֶפְרָתָה וְאַשְׁתִּי חֲצֵרוֹן אָבִיהָ וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-אֲשִׁחֹר אָבִי תַקוּעַ:**

בכלב אפרתה - על שם (כלב) אשתו קראו את העיר (כלב) אפרתה. **ותלד לו את אשחור אבי תקוע** - לאחר מיתת חצרון. **אבי תקוע** - שר של עיר תקוע שהוא של שבט יהודה.

(כה) {ס} **וַיְהִי בְנֵי-יִרְחֵמָאֵל בְּכוֹר חֲצֵרוֹן הַבְּכוֹר | רָם וּבֹנָה וְאֶרְם וְאַצֵּם אֲחֵיהֶם: וַיְהִי בְנֵי יִרְחֵמָאֵל בְּכוֹר חֲצֵרוֹן - לפי שהפסיק במשפחתו של כלב ע"כ הוצרך לומר בכור חצרון בכור ירחמאל.**

(כו) **וַתְּהִי אִשָּׁה אַחֶרֶת לִירְחֵמָאֵל וּשְׁמָהּ עֲטֶרָה הִיא אִם אוֹנָם: וַתְּהִי אִשָּׁה אַחֶרֶת לִירְחֵמָאֵל וּשְׁמָהּ עֲטֶרָה - לפי פשוטו ישראלית היתה וביבמות ירושלמי כתב שלקח נכרית להתעטר בה יפה ושרית היתה. **היא אם אוֹנָם** - (שמעתי) אם כמו שקמתי אם בישראל (שופטים ה', ז') אוֹנָם שפל וחלש היה לשון און וכמו לא אכלתי באוני ממנו (דברים כ"ו, י"ד), וכמו כמתאוננים (במדבר י"א, א'). ויצא ממנו ששן שנתן בתו לירחע המצרי עבדו ומספר בגנותן**

כלומר לא היו ראויין למלכות ויצא ממנו ישמעאל בן נתניה בן אלישמע שהרג גדליה בן אחיקם (ירמיהו מ"א, א', י"ח).

(כז) {ם} וַיְהִיו בְּנֵי־רָם בְּכוֹר יִרְחָמָאֵל מֵעֵץ וַיְמִין וַעֲקָר: (כח) וַיְהִיו בְּנֵי־אוֹנָם שְׁמִי וִידֵעַ וּבְנֵי שְׁמִי נָדָב וְאַבִּישׁוֹר: (כט) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבִּישׁוֹר אַבִּיהֶיּא וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אַחָבֶן וְאֶת־מוֹלִיד: (ל) וּבְנֵי נָדָב סֹלֶד וְאַפִּים וַיָּמָת סֹלֶד לֹא בָנִים: (לא) וּבְנֵי אַפִּים יִשְׁעִי וּבְנֵי יִשְׁעִי שִׁשָּׁן וּבְנֵי שִׁשָּׁן אַחֲלִי: (לב) וּבְנֵי יִדְעָ אַחֵי שְׁמִי יֵתֵר וַיִּזְנְתֵן וַיָּמָת יֵתֵר לֹא בָנִים: (לג) {ם} וּבְנֵי יִזְנְתֵן פִּלְת וְזֹא אֱלֹהַּ הָיוּ בְנֵי יִרְחָמָאֵל: (לד) וְלֹא־הָיָה לְשִׁשָּׁן בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וּלְשִׁשָּׁן עֶבֶד מִצָּרִי וְשְׁמוֹ יִרְחָע:

ולא היה לששן בנים כי אם בנות - ומה שאמר למעלה ובני ששן אחלי (דברי הימים א ב', ל"א), חולה שפל היה ומת בלא בנים.

(לה) וַיִּתֵּן שִׁשָּׁן אֶת־בָּתּוֹ לִירְחָע עֶבְדּוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־עֵתִי:

ויתן ששן את בתו לירחע עבדו לאשה - מכאן אמרו בתך בגרה שחרר עבדך ותנהו לה ומכאן אמרו חכמים ביבמות ירושלמי אל תאמן בגר עד ט"ו דורות וט"ו דורות הם מן עתי המצרי עד ישמעאל. ויש אומרים, ט"ז דורות עם ירחע ומדרש רבותינו אפשר כן שהי' מזרע המלוכה והלא ישמעאל מזרע ירחמאל היה ולא מן רם אלא שהעביר מזרעו למולך.

(לו) וַעֲתִי הָלִיד אֶת־נָתָן וַנָּתַן הוֹלִיד אֶת־זִבְדָּ: (לז) וְזִבְדָּ הוֹלִיד אֶת־אַפְלָל וְאַפְלָל הוֹלִיד אֶת־עֹזִבְדָּ: (לח) וְעֹזִבְדָּ הוֹלִיד אֶת־יְהוּא וַיְהוּא הָלִיד אֶת־עֲזַרְיָה: (לט) וְעֲזַרְיָה הָלִיד אֶת־חֶלְצִי וְחֶלְצִי הָלִיד אֶת־אַלְעָשָׁה: (מ) וְאַלְעָשָׁה הָלִיד אֶת־סִסְמִי וְסִסְמִי הָלִיד אֶת־שָׁלוֹם: (מא) וְשָׁלוֹם הוֹלִיד אֶת־יִקְמִיָּה וַיְקַמֵּיָּה הָלִיד אֶת־אֱלִישָׁמָע: (מב) {ם} וּבְנֵי כָלֵב אַחֵי יִרְחָמָאֵל מִיִּשְׁעַע בְּכוֹרָא הוּא אַבִּי־זִיפָּ וּבְנֵי מֶרְשָׁה אַבִּי חֲבֵרוֹן:

ובני כלב אחי ירחמאל - לפי שיחס למעלה קצת משפחות כלב והפסיק ביחס ירחמאל צריך לומר כלב אחי ירחמאל שלא תאמר כבר יחס כל משפחות כלב לכך הוצרך לומר כלב אחי ירחמאל שזה לא כלב אחר היה וכן דרך כל היחס אינו מיחס כסדר אלא מיחס קצת ממשפחת פלוני ותופש משפחה אחרת וכשיחס קצת ממשפחה זו מתחיל ליחס משפחה ראשונה כבתחילה ושוב האחרת וכן מעורבב כל ספר היחס הזה. **הוא אבי זיף** - שר של זיף ושר כל בני מרשה ושר חברון ושם העיירות האלה כתובות בספר יהושע כדכתיב זיף וטלם ובעלות (יהושע ט"ו, כ"ד) (וכתיב) קעילה ואכזיב ומרשה (יהושע ט"ו, מ"ד).

(מג) וּבְנֵי חֲבֵרוֹן קָרַח וְתַפַּח וְרָקֵם וְשִׁמְעִי: (מד) וְשִׁמְעִי הוֹלִיד אֶת־רָחֵם אַבִּי יִרְקָעִם וְרָקֵם הוֹלִיד אֶת־שְׁמִי:

אבי ירקעם - כל אבי שנאמר כאן שר על אותה העיר הכתובה בסמוך.

(מה) וּבְנֵי־שְׁמִי מַעֲזָן וּמַעֲזָן אַבִּי בֵּית־צֹר: (מו) וַעֲיִפָּה פִּילָגָשׁ כָּלֵב יִלְדָּה אֶת־חֶרֶן וְאֶת־מוֹצָא וְאֶת־גִּזּוֹ וְחֶרֶן הָלִיד אֶת־גִּזּוֹ: (מז) {ם} וּבְנֵי יְהֹדִי רָגֵם וַיִּזְנְתֵן וַיָּגִישָׁן וְפִלְטָ וַעֲיִפָּה וְשִׁעָף:

ובני יהדי - אחד מבנים של עיפה היה ומה שלא הזכיר מי היה אביו לפי שאינו צריך להזכיר שום מבנים של עיפה כי אם זה יהדי.

(מח) פִּילָגֶשׁ כָּלֵב מַעֲכָה יֶלֶד שֶׁבַר וְאֶת־תִּרְחָנָה: (מט) וַתֵּלֶד שְׁעָף אָבִי מִדְּמִנָּה אֶת־שֵׁוּא אָבִי מִכְּבִנָּה וְאָבִי גִבְעָא וּבֵת־כָּלֵב עֵכָסָה:

ותלד שעף אבי מדמנה את שוא אבי מכבנה ואבי גבעא - שתי עיירות הללו שלו היו. **ובת כלב עכסה** - עתה מתחיל לראש ומקדים בעכסה משום שהיתה אשת עתניאל כדכתיב שם ויאמר כלב אשר יכה קרית ספר וגו' (יהושע ט"ו, ט"ז).

(נ) {ס} אֵלֶּה הָיוּ בְנֵי כָלֵב בֶּן־חֹר בְּכוֹר אֶפְרָתָה שׁוּבָל אָבִי קְרִית יַעֲרִים:

אלה היו בני כלב בן חור בכור אפרתה - פתרון אלה היו בני כלב בן חור כמו בנו חור והוא חור היה בנו הבכור לאפרת אשתו ולא בכור לכלב וכן מפורש למעלה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור (דברי הימים א ב', י"ט). ע"א: **אלה היו וגו'** - חור היה בן לכלב והוליד בן ויקרא שמו כלב לכך פירושו ואלה היו בניו של כלב בנו של חור שובל וגו'. **בכור אפרתה** - ולא בכור לכלב על חור הוא אומר כן נראה לנו.

(נא) שִׁלְמָא אָבִי בֵּית־לָחֶם חֲרָף אָבִי בֵּית־גִּדְרִי: (נב) וַיְהִיוּ בָנִים לְשׁוּבָל אָבִי קְרִית יַעֲרִים הָרֹאֶה חֲצִי הַמִּנְחֹת:

הרואה חצי המנחות - מדינה אחת היתה בארץ ומנחות שמה דכתיב ויגלם אל מנחת (דברי הימים א ח', ו'), והוא המושל על חצי מדינה ולקמן נאמר מי משל על חצי מדינה האחרת הרואה פורמדיפיו בלעז.

(נג) וּמִשְׁפַּחֹת קְרִית יַעֲרִים הִיתָרִי וְהַפּוֹתִי וְהַשְׁמָתִי וְהַמִּשְׁרָעִי מֵאֵלֶּה יֵצְאוּ הַצָּרְעָתִי וְהָאֲשִׁתָּאֵלִי:

ומשפחות קרית יערים - יושבי קרית יערים. **מאלה יצאו הצרעתי והאשתאולי** - יושבי צרעה ואל תתמה שכתב, ותחל רוח י"י לפעמו בין צרעה ובין אשתאול (שופטים י"ג:כ"ה) דמשמע שהיו שתי עיירות הללו של בני דן כי כל אלה שנאמר כאן של בני יהודה היו שאנו יכולין לומר העיירות והגבול שהיה בין צרעה ואשתאול היה של דן אבל צרעה ואשתאול עצמן של בני יהודה היו.

(נד) {ס} בְנֵי שִׁלְמָא בֵּית לָחֶם וְנִטּוּפָתִי עֵטְרוֹת בֵּית יוֹאֵב וְחֲצִי הַמִּנְחָתִי הַצָּרְעָתִי:

בני שלמא בית לחם - בני שלמא היו מיושבי בית לחם הנטופתי. **עטרות בית יואב** - וגם מיושבי נטופת ועטרות בית יואב חצי מדינת המנחת תפשו להם בני צרעה והיו יושבים בהם שם מקומות הן מהרי הנטופתי, בענה הנטופתי (שמואל ב כ"ג, ט) גבורי דוד, ומנחת ויגלום אל מנחת (דברי הימים א ח', ו').

(נה) וּמִשְׁפַּחֹת סָפְרִים [יִשְׁבִּי] (יִשְׁבוּ) יַעֲבִיז תִּרְעָתִים שְׁמַעְתִּים שׁוֹכְתִים הַמָּה הַקִּינִים הַבָּאִים מִחֶמֶת אָבִי בֵּית־רַכָּב:

ומשפחות סופרים - יושבי יעבץ סיעת יעבץ שהיה מושל עליהם כדכתיב למטה ויהי יעבץ נכבד מאחיו (דברי הימים א ד', ט). **תרעתים שמעתים שוכתים** - כולם שמות בית אביהם. **המה הקינים** - והיכן מקומם של אלו והלא הם יושבי

קין שם מקום דכתיב הקין וגבעה ותמנה ערים עשר (יהושע ט"ו, נ"ז). **הבאים**
מחמת אבי בית רכב - שיצאו מחמת שהיה של בית רכב וישב בקין, ע"א יעבץ
שם של עיר ושל יששכר היתה כדכתיב והרבית וקשיון ואבץ (יהושע י"ט, כ').
המה הקינים - צורפים, ויתנהו לצורף (שופטים י"ז, ד') - תרגומו לקינאה.

יום שלישי // כ"ט תמוז

הומש - שלישי פרשת דברים

(פרק א') (כב) {שלישי} ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן:

וקרבתון לתי פולכון ואמרתון נשלח גוברין קדמנא ויאללון לנא ית ארעא ויחביבון יתנא פתגמא ית אורחא דנסק בה וית קרנא דגיעול להון.

ותקרבון אלי כולכם - בערבוביא. להלן הוא אומר, ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם (דברים ה':י"ט) ותאמרו הן הראנו וגו' (דברים ה', כ') - אותה קריבה היתה הוגנת: ילדים מכבדים את הזקנים ושלחם לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם. אבל כאן: ותקרבון אלי כולכם - בערבוביא: ילדים דוחפים את הזקנים, זקנים דוחפים את הראשים. **וישיבו אותנו דבר** - באיזה לשון הם מדברים. **את הדרך אשר נעלה בה** - אין דרך שאין בה עקמומית. **ואת הערים אשר נבא אליהן** - תחלה לכבוש.

(כג) וייתב בעיני הדרך ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט:

וישפר בעיני פתגמא ודברית מנכון תרי עשר גוברין גוברא חד לשבטא.

וייתב בעיני - בעיניי, ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה היה טוב, למה אמרה בתוכחת? משל לאדם שאומר לחברו, מכור לי חמורך זה. אמר לו: הין. נותנו אתה לי לניסיון? אמר לו: הין. בהרים ובגבעות? אמר לו: הין. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר לו הלוקח בלבו: בטוח הוא שלא אמצא בו מום. אמר לו: טול מעותיך, איני מנסהו. מעתה, אף אני הודיתי לדבריהם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם. **ואקח מכם** - מן הברורים שבכם, מן המסולתים שבכם. **שנים עשר אנשים איש אחד לשבט** - מגיד שלא היה שבט לוי עמהם.

(כד) ויפגו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכל וירגלו אתה:

ואתפניאו וסליקו לטורא ואתו עד נחלא דאתכלא ואלילו יתה.

עד נחל אשכל - מגיד שנקרא על שם סופו. **וירגלו אתה** - מלמד שהילכו בה ארבעה אומנין שתי וערב.

(כה) ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר יחנה אלהינו נתן לנו:

וניסבו בידהון מאבא דארעא ואחיתו לנא ואחיתו יתנא פתגמא ואמרו טבא ארעא דיי אלהנא יחביב לנא.

ויורדו אלינו - מגיד שארץ ישראל גבוה מכל הארצות. **ויאמרו טובה הארץ** - מי הם שאמרו טובתה? יהושע וכלב.

(כו) ולא אבייתם לעלת ותמרו את פי יחנה אלהיכם:

ולא אביתון למסק וסריבתון על מימרא דיי אלהבון.

ותמרו - לשון התרסה, התרסתם כנגד מאמרו.

(כז) וַתִּרְגְּזוּ בְּאַהֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת יְהוָה אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ:

ואתרגזתם במשכניכם ואמרתם בדשני יי ותנא אפקנא מארעא דמצרים לממסר יתנא בידא דאמוראא לשיציוותנא.

ותרגזו - לשון הרע, וכן, דברי נרגז (משלי י"ח:ח') - אדם המוציא דיבה. בשנאת

י"י אתנו - והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר:

מה דבלבך על רחמך, מה בליביה עלך (ספרי דברים א', כ"ז). **הוציאנו מארץ**

מצרים - הוצאתו לשנאה היתה. מלך בשר ודם שיש לו שני בנים ויש לו שתי

שדות, אחת של שקיאה ואחת של בעל. לא למי שהוא אוהב - נותן של שקיאה, למי

שהוא שונא - נותן של בעל? ארץ מצרים של שקיאה הוא - נילוס עולה ומשקה

אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען.

(כח) אָנְהוּ אֲנַחְנוּ עָלֵים אֲחֵינוּ הַמָּסוּ אֶת־לִבָּנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרֶם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדוֹלֹת וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם:

לאן אנהנא סלקין אחנא תברו ית לבנא למימר עם רב ותקופה מננא קרוין רברקין וקריקין עד ציית שמנא ואף בני גברא חווינא תמן.

ערים גדולות ובצורות בשמים - דברו הכתובים לשון הוא"י.

(כט) וְאָמַר אֲלֵכֶם לֹא־תַעֲרֹצוּן וְלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם:

ואמרית לבון לא תתברון ולא תדחלון מנהון.

לא תערצון - לשון שבירה, כתרגומו. ודומה לו, בערוץ נחלים (איוב ל"ו:) - לשבור

הנחלים.

(ל) יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלֶה לְפָנֵיכֶם הוּא יִלָּחֶם לָכֶם כָּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה אֲתָכֶם בְּמִצְרַיִם לַעֲיִיכֶם:

יי אלהכון דמדבר קדמיכון מימריה וגיח לבון ככל דעבר עמכון במצרים לעיניכון.

ילחם לכם - בשבילכם.

(לא) וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאֲשֶׁר יִשָּׂא־אִישׁ אֶת־בָּנוּ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם עַד־בְּאֶמְסָם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה:

ובמדברא דחזיתא דסוכרד יי אלהך במא דמסוכר גוברא ית בריה בכל אורחא דהליכתון עד מיתוכון עד אתרא דדין.

ובמדבר אשר ראית וגו' - מוסב על מקרא של מעלה הימנו, ככל אשר עשה

אתכם במצרים (דברים א':ל'), ועשה אף במדבר אשר ראית כי נשאך וגו'. **כאשר**

ישא איש את בנו - כמה שפירשתי אצל: ויסע מלאך ההולך וגומ' (שמות י"ד,

י"ט) - משל למהלך בדרך ובנו לפניו באו לסטין לשבותו כו'.

(לב) וּבַדֶּבֶר הַזֶּה אֵינְכֶם מְאִמִּינִם בִּיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ובפתגמא דדין ליתוכון מהימנין במימרא דיי אלהכון.

ובדבר הזה - שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ אינכם מאמינים בו.

(לג) הִהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם בְּדֶרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מְקוֹם לְחֻנְתְּכֶם בְּאֵשׁ לִילָה לְרֹאשְׁתְּכֶם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָּהּ וּבַעֲנֵן יוֹמָם:

דמדבר קדמיכון באורחא לאתקנא לכוון אתר בית משרי לאשריותכון בעמודא דאישתא בליליא לאחזיותכון באורחא דתהכון בה ובעמודא דעננא ביממא.

לראותכם - כמו, להראותכם, וכך: לנחותם בדרך (שמות י"ג:כ"א), וכן: לשמיע בקול תודה (תהלים כ"ו, ז'), וכן: ללכת לגיד ביזרעאל (מלכים ב ט', ט"ו).

(לד) וַיִּשְׁמַע יְיָ הוֹדָה אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר:

וישמיע קדם יי ית קל פתגמיכון ורגיו וקיים למימר.

(לה) אִם-יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרַע הַזֶּה אֵת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לְאֲבֹתֵיכֶם:

אם יחזי גבר בגובריא האליון דרא בישא דדין ית ארעא טבתא דקיימית למתן לאבהתכון.

(לו) זֹולָתִי כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ-אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְדַּבְּהָ וּלְבָנָיו יֵעַן אֲשֶׁר מָלָא אַחֲרֵי יְיָ הוֹדָה:

אלהין כלב בר יפנה הוא יחזינה וליה אתין ית ארעא דדרב בה ולבנהי חלף דאשלים בתר דחלתא דיין.

[**זולתי כלב בן יפונה** - אמר הקב"ה, טובה גדולה אני מחזיק לכלב. מהו זולתי -

זה לזה אתי יותר מששים מכם. אתם לא מצאתם ידיכם, ויפל משה ואהרן על

פניהם (במדבר י"ד:ה') - נתרשלו ידיהם, עמד כלב ושיתקן הס, והם שותקין

לשמוע.] **אשר דרך בה** - חברון, שנאמר: ויבא עד חברון (במדבר י"ג, כ"ב).

(לז) גַּם-בִּי הִתְאַנֵּף יְיָ הוֹדָה בְּגִלְלָתְכֶם לֵאמֹר גַּם-אַתָּה לֹא-תָבֹא שָׁם:

אף עלי הוה רגז מן קדם יי בדילכון למימר אף את לא תיעול לתמן.

התאנף - נתמלא רוגז.

(לח) יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן הָעָמֵד לִפְנֵיךָ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אֲתוּ חֹזֵק בִּי-הוּא יַחַלְלֶנָּה אֶת-יִשְׂרָאֵל:

יהושע בר נון דקאים קדמדך הוא ייעול לתמן יתיה תקיף ארי הוא יחסגנה לישראל.

משבר מנהיגות

משה רבינו מוכיח את ישראל על חטא המרגלים, ומסיים "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם". מה הקשר בין הדברים? הרי משה לא נכנס לארץ בגלל חטא מי מריבה ולא בגלל חטא המרגלים! המפרשים מסבירים בדרכים שונות, ומכל מקום יש כאן רמז ברור שחטא המרגלים פגע גם במשה והגזירה שלא יכנס לארץ החלה כבר אז (לפחות 'בכח'). המרגלים לא האמינו שמשה יכול להכניס אותם לארץ. המנהיגות שלו נתפסה בעיניהם כמתאימה לחיי מדבר בלבד ואינה יכולה להתמודד עם הכניסה לארץ נושבת. במדבר כולם מרוכזים תחת עינו הפקוחה של משה, ואילו בארץ הטובה והרחבה כל אחד יושב "תחת גפנו ותחת תאנתו" רחוק מהעין ולכאורה רחוק מהלב - קשה יותר לשלוט ולנהל. המרגלים טעו, ולכן משה מוכיח בצדק את ישראל. הם טעו בזה שלא הבינו שמשה יכול 'לצאת מעורו' ולשנות את ההנהגה, מהנהגה של חיי מדבר להנהגה ארץ ישראלית. ובכל זאת, משה לוקח אחריות ואומר: באיזה-שהוא מקום גם אני לא הייתי בסדר. אם המרגלים לא האמינו בי, אולי זה מפני שאני לא מספיק האמנתי בהם. מלך צריך להאמין באנשיו שהם יכולים להיות שליחים נאמנים, להאמין בנקודה הפנימית הכמוסה בתוכם ובכך לגלות את הנקודה הזו מההעלם ולהפוך אותה לעיקר. ה' אמר למשה "שלח לך, לדעתך", לחזק את דעתו שישלח (מתוך בחירה, לדעתך) ויקח אחריות על המרגלים, מתוך אמונה בעם ואמונה בעצמו. אבל כמו שמשה הסס בתחילה להיות השליח (ואמר "שלח נא ביד תשלח") כך הוא חשש כעת לשלוח אחרים, כי כל מעבר לשליחות הוא יציאה מהמקור הבטוח לארץ לא נודעת. כל הפסוק, גם בי התאנף הוי' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם, עולה 2236 = אלהים (גם גם) פעמים הוי' = 2 פעמים שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד. והנה פלא, בדילוג תבות כל דילוג עולה 1118! כנגד אמירת שמע ישראל שתי פעמים בכל יום תמיד. מבואר בספר התניא ש"שמע ישראל" נאמר דוקא לדור שנכנסו לארץ, זהו תיקון חטא המרגלים וממילא התיקון השלם של משה עצמו, ונמצא שהתיקון רמוז בתוך פסוק התוצאה של החטא.

תהלים - פרקים ק"מ-ק"נ

תניא - אגרת התשובה פי"א

ומה שמשבחים ומברכים את ה' חנון המרבה לסלוח המרבה דייקא וכמ"ש בעזרא ורב לסלוח. דהיינו שבמדת ב"ו אם יחטא איש לאיש וביקש ממנו מחילה ומחל לו ואח"כ חזר לסורו קשה מאד שימחול לו שנית ומכ"ש בשלישית ורביעית. אבל במדת הקב"ה אין הפרש בין פעם א' לאלף פעמים כי המחילה היא ממדת הרחמים ומדותיו הקדושות אינן בבחי' גבול ותכלית אלא בבחי' א"ס כמ"ש כי לא כלו רחמיו. ולגבי בחי' א"ס אין הפרש כלל בין מספר קטן לגדול דכולא קמ"י כלא ממש חשיב ומשוה קטן וגדול וכו'. ולכן מעביר

אשמותינו בכל שנה ושנה וכל החטאי' שמתוודים בעל חטא מדי שנה אף שחזר ועבר עליהם חוזר ומתודה עליהם ביוה"כ בשנה הבאה וכן לעולם. ובכל שנה ושנה לאו דוקא אלא כמו כן בכל יום ויום ג"פ מברכי' בא"י חנון המרבה לסלוח וכמארו"ל תפלה כנגד תמידין תקנוה. ותמיד של שחר הי' מכפר על עבירות הלילה ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום לעולם. אלא שיוה"כ מכפר על עבירות חמורות. והתמיד שהוא קרבן עולה מכפר על מ"ע בלבד. וכן התפלה בזמן הזה עם התשובה כנ"ל. ואין זה אחטא ואשוב. כי היינו דוקא שבשעת החטא היה יכול לכבוש יצרו אלא שסומך בלבו על התשובה ולכן הואיל והתשובה גורמת לו לחטוא אין מספיקין וכו'. ואף גם זאת אין מספיקין דייקא. אבל אם דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו. אבל אנו שמבקשים בכל יום סלח לנו אנו מקדימין לבקש והחזירנו בתשובה שלימה לפניך דהיינו שלא נשוב עוד לכסלה וכן ביוה"כ מבקשים יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד מספיקין ומספיקין כמארו"ל הבא לטהר מסייעין אותו הבא דייקא מיד שבא ואי לזאת גם הסליחה והמחילה היא מיד.

לוח היום-יום

כ"ט תמוז

מצאו פתק בכתב-יד-קודש הצמח צדק ותוכנו, שהחליט ללמוד בכל יום שש שעות בלילה בעמידה נגלה, ותודה-לא ל שקיים ועבר על ש"ס בבלי וירושלמי וארבעה חלקי שולחן ערוך בעיון.

נ"ך יומי - דברי-הימים - פרק ג'

(א) {ס} וְאֵלֶּה הַיּוֹם בְּנֵי דָוִד אֲשֶׁר נִוְלַדְלוּ בְּחֶבְרוֹן הַבְּכוֹרָא אֲמִנָּן לְאַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית שְׁנֵי דְנִיָּאל לְאַבְיגַיִל הַכַּרְמֶלִית:

שני דניאל לאביגיל - כתוב והשני כלאב לאביגיל (שמואל ב ג', ג') ובמדרש ויכלו מפרש לפי שדוד נשא אביגיל אחר מיתת נבל והיו חושדין אותו הבן שהוא של נבל לכך קראו דוד שמות שנים כלאב ודניאל דניאל דני אל כלאב שהיה דומה כולו לאב.

(ב) הַשְּׁלִשִׁי לְאַבְשָׁלוֹם בֶּן-מַעֲכָה בֶּת-תַּלְמִי מֶלֶךְ גִּזְיֹר הָרְבִיעִי אֶרְנָה בֶּן-חַגִּית: (ג) הַחֲמִישִׁי שְׁפָטִיָּה לְאַבְיָטֵל הַשִּׁשִּׁי יִתְרָעַם לְעִנְיָה אִשְׁתּוֹ:

הששי יתרעם לעגלה אשתו - מדרש וכי היא בלבד אשתו אלא שפעת כעגלה וילדתו ושהיתה חביבה עליו כעגלה כמו לולא חרשתם בעגלתי (שופטים י"ד, י"ח), ומפני חביבותה של מיכל קורא אותה אשתו.

(ד) שִׁשָּׁה נִוְלַדְלוּ בְּחֶבְרוֹן וְיִמְלָךְ-שֵׁם שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְשְׁלֹשִׁים וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: (ה) {ס} וְאֵלֶּה נִוְלַדְדוּ לֹא בִירוּשָׁלַם שְׁמֹעָא וְשׁוֹבָב וְנָתָן וְשְׁלֹמֹה אַרְבָּעָה לְבַת-שׁוּעַ בֶּת-עַמְיָאל: (ו) וַיִּבְחַר וַאֲלִישָׁמַע וַאֲלִיפָלַט:

(ו-ח) **ואלישמע ואליפלט, ואלידע ואליפלט** - בשמואל (שמואל ב ה', י"ד-ט"ז) אינו מונה אליפלט אלא פעם אחת ואינו מונה כי אם ז' וכאן מונה ט' וזהו טעמא אליפלט בנו מת ונולד לו בן אחר לאחר כן ונקרא שמו כמו כן אליפלט שהיה הוא שמנה לשם וגם אלישמע מונה כאן ב' פעמים כמו כן נוכל לומר שמת ונולד לו אחר וגם א' מאלו מת ונשאר שבעה וזה שאינו מונה לשם כי אם שבעה והט' שמונה משום כבודו של דוד שהיו לו בנים הרבה שהרי כל הספר נכתב מפני כבודו של דוד וזרעו.

(ז) **וְנָגַהּ וְנָפַג וַיִּפְּעֶי:** (ח) **וְאֶלְיִשְׁמַע וְאֶלְיִדֶּע וְאֶלְיִפְלָט תִּשְׁעָה:** (ט) **כָּל בְּנֵי דָוִד מִלְּבָר בְּנֵי־פִלְגָּשִׁים וְתָמָר אֲחֹתָם:** (י) {פ} **וּבֶן־שִׁלְמָה רַחֲבֵעָם אֲבִיהָ בְנוֹ אֶסָּא בְנוֹ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ:** (יא) **יִרְם בְּנוֹ אֲחִיזָהוּ בְנוֹ יֹאָשׁ בְּנוֹ:**

אחזיהו בנו יואש - משלמה עד יואש ח' דורות ולפי שראה דוד שהיה זרעו כלה בימי יואש על ידי עתליהו כדכתיב בספר זה ותקם ותדבר (דברי הימים ב כ"ב, י'), על לשון דבר על ידי סם המות עמד בתפלה ואמר זה המזמור למנצח על השמינית (תהלים י"ב, א') שמונה נימין על דור שמיני הושיעה י"י כי גמר חסיד וגו' (תהלים י"ב, ב') ונמלט יואש ומן יואש עד יאשיהו ח' דורות שראה דוד שיאשיהו ובניו כולם הולכין לאבדון זה נהרג וזה נקרו עיניו והתפלל עוד על השמינית על דור שמיני י"י אל באפך תוכיחני (תהלים ו', ב') ובשביל תפילתו נשתיירו בני יהויקים ובכל ספר תהלים אין יותר על השמינית אלא אלו שנים, ומיכניה עד ענני שבעה שהוא מלך המשיח דכתיב וארו עם ענני שמיא (דניאל ז', י"ג) ל"ח בנים בין בנים ובין דורות לבנים הקב"ה עשה כן בשביל שאמר להקב"ה ל"ח תשבחות בספר עזרא מן ברוך אתה י"י אלהי ישראל וגו' (דברי הימים א כ"ט, י') עד ולחזק (דברי הימים א כ"ט, י"ב) ל"ח תיבות.

(יב) **אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ עֲזַרְיָה בְנוֹ יִתְרָם בְּנוֹ:** (יג) **אֲחִזָּה בְנוֹ חִזְקִיָּה בְנוֹ מְנַשֶּׁה בְנוֹ:** (יד) **אֲמֹן בְּנוֹ יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ:** (טו) **וּבְנֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַכֹּהֵן יוֹחָנָן הַשֹּׁנִי יְהוֹיָקִים הַשְּׁלִישִׁי צְדָקְיָהוּ הָרְבִיעִי שְׁלֹום:** (טז) **וּבְנֵי יְהוֹיָקִים יְכֹנִיָּה בְנוֹ צְדָקְיָה בְנוֹ:** (יז) **וּבְנֵי יְכֹנִיָּה אֶסָּר שְׁאֵלְתִּיאֵל בְּנוֹ:** (יח) **וּמִלְכִּירָם וּפְדִיָּה וְשִׁנְאָצָר יִקְמִיָּה הוֹשָׁע וְנִדְבָיָה:** (יט) **וּבְנֵי פְדִיָּה זֶרֶבְבָל וְשַׁמְעִי וּבֶן־זֶרֶבְבָל מְשֻׁלָּם וְחֲנַנְיָה וְשִׁלְמִית אֲחֹתָם:** (כ) **וְחִשְׁבָּה וְאֶחָל וּבְרָכִיָּה וְחִסְדִּיָּה יוֹשֵׁב חֶסֶד חֲמֵשׁ:**

וחסדיה יושב חסד חמש - חמש היו לבד משלומית אחותם.

(כא) **וּבֶן־חֲנַנְיָה פְּלָטְיָה וַיִּשְׁעִיָּה בְנֵי רַפְיָה בְּנֵי אֲרֶזָן בְּנֵי עֲבְדִיָּה בְנֵי שְׁכַנְיָה:** (כב) **וּבְנֵי שְׁכַנְיָה שְׁמַעְיָה וּבְנֵי שְׁמַעְיָה חַפּוּז וַיִּנְאָל וּבְרִיָּח וְנַעֲרִיָּה וְשַׁפְטָה שִׁשָּׁה:**

ובני שמעיה חטוש ויגאל ובריה ונעריה ושפט ששה - אינם אלא חמשה ויש בו טעם כמו שכתוב למטה במשמרות הלויים, לידותון בני ידותון גדליהו וצרי וישעיה חשביו ומתתיהו ששה (דברי הימים א כ"ה:ג') ואינם כי אם ה'.

(כג) **וּבֶן־נַעֲרִיָּה אֶלְיָזִיעִי וְחִזְקִיָּה וְעֲזַרְיָה שְׁלֹשָׁה:** (כד) {ס} **וּבְנֵי אֶלְיָזִיעִי [הוֹדִיָּהוּ] (הוֹדִיָּהוּ) וְאֶלְיָשִׁיב וּפְלִיָּה וְעָקֹב וַיִּחְזֶק וּדְלִיָּה וְעַנְנִי שִׁבְעָה:**

יום רביעי // א' מנחם-אב // ראש-חודש

הומש - רביעי פרשת דברים

(פרק א') (לט) {רביעי} וּשְׁפַכְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבִי יְהוָה וּבְנִיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְנַנֶּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ:

וּשְׁפַלְכוּן דְּאִמְרָתוֹן לְבֹא יְהוֹן וּבְנִיכוֹן דְּלֹא יָדְעוּ יוֹמָא דִּין טַב וּבִישׁ אַנּוֹן יִיעָלוֹן לְתַמָּן וְלַחוֹן אֶתְנַנֶּה וְאִנּוֹן יִירָתוּנָה.

(מ) וְאַתֶּם פָּנּוּ לָכֶם וּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם-סוּף:

וְאַתּוֹן אֶתְפָּנוּ לְכוֹן וְטוּלוּ לְמִדְבָּרָא אוֹרַח יָמָא דְסוּף.

פנו לכם וגומ' - אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד צפון ליכנס לארץ, קילקלתם וגרמתם לכם עיכוב. **פנו לכם** - לאחרים, ותלכו במדבר לצד ים סוף. שהמדבר שהיו מהלכין בו, לדרומה של הר שעיר היה, מפסיק בין ים סוף להר שעיר. עתה המשכו לצד הים, ותסבבו את הר שעיר כל דרומו מן המערב למזרח.

(מא) וַתַּעֲנִנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ חֲטֵאֵנוּ לִי-יְהוָה אֲנַחְנוּ נַעֲלָה וְנִלְחַמְנוּ כָּכָל אֲשֶׁר-צִוֵּנוּ יְ-יְהוָה אֱ-לֹהֵינוּ וַתַּחַגְרוּ אִישׁ אֶת-כָּלִי מִלְחָמָתוֹ וַתַּהֲיִנוּ לַעֲלֹת הַהָרָה:

וְאַתִּיבְתּוֹן וְאַמְרָתוֹן לִי חֲבָא קָדָם יְיָ אֲנַחְנָא נִסְק וְנִגִּיחַ קָרַב כָּכָל דְּפַקְדָּנָא יְיָ אֱלֹהֵנָא וְזִרְיָתוֹן גָּבַר יֵת מְאִנִּי קִרְבִּיהַ וְשִׁרְיָתוֹן לְמִסַּק לְטוּרָא.

ותהינו - לשון, הננו ועלינו אל המקום וגומ' (במדבר י"ד:מ'). זה הלשון אשר אמרתם, לשון הין, כלומר נזדמנתם.

(מב) וַיֹּאמֶר יְ-יְהוָה אֵלֵינוּ אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא-תִלָּחֲמוּ כִּי אִינִנִּי בְקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּפְוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם:

וְאָמַר יְיָ לִי אֵימַר לְהוֹן לֹא תַסְקוּן וְלֹא תַגִּיחוּן קָרַב אֲרִי לִית שְׂכִינָתִי בִּינִיכוֹן וְלֹא תַתְּבָרוּן קָדָם בְּעָלֵי דְבְּכִיכוֹן.

לא תעלו - לא עלייה תהי לכם, אלא ירידה.

(מג) וְאַדְבַּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ אֶת-פִּי יְ-יְהוָה וַתִּזְדוּרוּ וַתַּעֲלוּ הַהָרָה:

וּמִלִּילִית עֲמָכוֹן וְלֹא קִבִּילְתּוֹן וְסִרִּיבְתּוֹן עַל מִימְרָא דִּינִי וְאַרְשַׁעְתּוֹן וְסִלְקִיתּוֹן לְטוּרָא.

(מד) וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיָּשָׁב בְּהָר הַהוּא לְקִרְאָתְכֶם וַיְרִדְפוּ אֹתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיָּבִיתוּ אֹתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד-חֲרָמָה:

וְנִפְק אֲמוּרָאָה דִּיתִיב בְּטוּרָא הַהוּא לְקַדְמוּתְכוֹן וְרִדְפוּ יִתְכוֹן כְּמָא דְנִתְזֵן דְּבִרְתָּא וּמִרְדּוּ יִתְכוֹן בְּשַׁעִיר עַד חֲרָמָה.

כאשר תעשינה הדברים - מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים.

(מה) וַתֵּשְׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְ-יְהוָה וְלֹא-שָׁמַע יְ-יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם:

וַתִּבְתּוֹן וּבְכִיתּוֹן קָדָם יְיָ וְלֹא קִבִּיל יְיָ צְלוּתְכוֹן וְלֹא אֲצִית לְמִלִּיכוֹן.

ולא שמע זי"י {בכולכם} - כביכול עשיתם מידת רחמיו כאילו אכזרי.

(מו) וַתֵּשְׁבוּ בְּקֶדֶשׁ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם:

ויתכתון בָּרָקם יוֹמִין סְגִיָּאין כְּיוֹמָא דִּיתִיכְתוֹן.

ותשבו בקדש ימים רבים - תשע עשרה שנה, שנאמר, כימים אשר ישבתם - בשאר המסעות. והם היו שלשים ושמנה שנה: תשע עשרה מהם עשו בקדש, ותשע עשרה הולכים ומיטרפים וחזרו לקדש, כמה שנאמר: ויניעם במדבר (במדבר ל"ב:י"ג). כך מצאתי בסדר עולם (סדר עולם רבה ח').

(פרק ב') (א) וַיִּפֶּן וַיָּסַע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם-סוּף כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר יְ-הוָה אֵלַי וַנִּסָּב אֶת-הַר-שְׁעִיר יָמִים רַבִּים:

וַאֲתַפְּנִינָא וַנִּסְלָנָא לְמִדְבָּרָא אֲזִיכָּא וְכֹמָא דְסוּף כְּמָא דְמִלִּיל יְיָ עִמִּי וְאַקִּיפְנָא יְת טוֹרָא דְשְׁעִיר יוֹמִין סְגִיָּאין.

ונסע המדברה - אילו לא חטאו, היו עוברים דרך הר שעיר ליכנס לארץ מדרומו לצפונו, ובשביל שקילקלו הפנו לצד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר, והילכו אצל דרומו מן המערב למזרח דרך יציאתן ממצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית, משם היו הולכין לצד המזרח. **ונסב את הר שעיר** - כל דרומו עד ארץ מואב.

אנחנו נעלה

לאחר התוכחה על חטא המרגלים, משה רבינו מוכיח את ישראל על חטא המעפילים שאמרו "אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה וְנִלְחָמֶנּוּ", ניסו ונכשלו. חטא המרגלים הוא פגם במדת החסד. המרגלים רצו להמשיך להיות ניזונים במדבר, בחד חנם מידו של הקב"ה, וחששו מלפעול בגבורה בכיבוש הארץ ויישובה. בחטא המעפילים, נטו ישראל לכיוון ההפוך ופגמו במדת הגבורה: הם עלו להר למרות מסע ההפחדה הקודם של המרגלים ולמרות שמשה הזהיר אותם בשם ה' שלא לעלות ושהם צפויים למפלה. החסד והגבורה הן מדות הלב העיקריות. התיקון שלהם הוא בהיותם "חסדים וגבורות מכוסים", כלומר מוסתרים תחת כנפי הרובד העליון של המוחין, השכל המנתב את החוויה הרגשית הסוערת. כאשר יש חסד וגבורה (אהבה ויראה) מכוסים, אז גם התפשטות הגלויה שלהם מתוקנת. משה רבינו זכה לבינה, ואם ישראל היו נשמעים אליו אזי המדות שלהם היו 'מכוסות' בבינה. אבל הם לא שמעו למשה, ופעלו במדות מתוך המודעות העצמית, החוויה הרגשית שלהם. התפרצות המדות, לכאן ולכאן, היתה שלילית והביאה למשבר. עם חטא המעפילים אנחנו מתמודדים הרבה בדורות האחרונים. מאסנו בחיים בגלות ואנו רוצים לעלות ולהילחם. זו נטייה טובה, אבל צריך לדעת לומר "עלה נעלה וירשנו אתה" כמו יהושע וכלב, מתוך אמונה בה', ולא "אנחנו נעלה" כמו המעפילים שחשבו להצליח רק ב"כוחי ועצם ידי". תיקון שתי הנטיות, מרגלים מעפילים = בני ישראל, ולבסוף "ועמך כלם צדיקים" וכולם אומרים עלה נעלה וירשנו = ארץ ישראל, מתוך זכרון ארץ ישראל "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל".

תהלים - פרקים כ', א'-ט'

תניא - אגרת התשובה פי"א

ומ"ש וחטאתי נגדי תמיד אין המכוון להיות תמיד עצב נבזה ח"ו דהא כתיב בתרי' תשמיעני ששון ושמחה וכו' ורוח נדיבה תסמכני וכו' ומשום שצ"ל כל ימיו בתשובה עילאה שהיא בשמחה רבה כנ"ל אלא נגדי דייקא כמו ואתה תתיצב מנגד מנגד סביב לאהל מועד יחנו ופרש"י מרחוק. והמכוון רק לבלתי רום לבבו ול להיות שפל רוח בפני כל האדם כשיהיה לזכרון בין עיניו שחטא נגד ה'. ואדרבה לענין השמחה יועיל זכרון החטא ביתר שאת בכדי לקבל בשמחה כל המאורעות המתרגשות ובאות בין מן השמים בין ע"י הבריות בדיבור או במעשה (וזו עצה טובה להנצל מכעס וכל מיני קפידא וכו') וכמארז"ל הנעלבים ואינן עולבין שומעי' חרפתם ואין משיבי' עושים מאהבה ושמחי' ביסורי' וכו' וכל המעביר על מדותיו מעבירי' לו על כל פשעיו:

לוח היום-יום

א' מנחם-אב

ראש חודש

מעלת המשיח שיהיה עניו, דהגם שיהיה בתכלית הגדלות, וילמוד תורה עם האבות ומשה רבינו ע"ה, בכל זה יהיה בתכלית הענוה והביטול ללמוד גם עם אנשים פשוטים.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק ד'

(א) {ם} בְּנֵי יְהוּדָה פָּרִץ חֲצֵרוֹן וְכַרְמֵי וְחֹר וְשׁוּבָל: (ב) וְרָאִיָּה בֶן-שׁוּבָל הָלִיד אֶת-יִחְזַק וְיִחְזַק הָלִיד אֶת-אֲחֻזַּי וְאֶת-לֵהָר אֵלֶּה מְשֻׁפְחוֹת הַצִּרְעָתִי:

וראיה - כן מנהג היחס הזה אף על פי שלא הזכיר עדיין ראייה כי דורות דורות קחשיב וכן בני חלאה צרת וצחר ואתנן וקוץ הוליד, ועדיין לא הזכיר קוץ ומזכיר את בניו.

(ג) {ם} וְאֵלֶּה אֲבִי עֵיטָם יִרְעָאֵל וְיִשְׁמָא וְיִדְבָּשׁ וְשֵׁם אֲחֻזָּתָם הַצִּלְלָפוֹנִי: (ד) וּפְנוּאֵל אֲבִי גִלְרָא וְעֶזְרָא אֲבִי חוּשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי-חֹר בְּכוֹר אֶפְרָתָה אֲבִי בֵּית לָחֶם: (ה) וְלֹאֲשַׁחֲוִיר אֲבִי תִקְוָע הָיוּ שְׁתֵּי נָשִׁים חֲלָאָה וְנִעְרָה:

ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים - מוסב למעלה ואשת חצרון אביה ותלד לו את אשחור אבי תקוע (דברי הימים א ב', כ"ד) כי לא יחס עד עתה.

(ו) וַתֵּלֶד לוֹ נַעֲרָה אֶת-אַחֶזְכָּה וְאֶת-חֲפָר וְאֶת-תִּימְנִי וְאֶת-הָאֲחֻשְׁתִּי אֵלֶּה בְּנֵי נַעֲרָה: (ז) וּבְנֵי חֵלָאָה צָרַת [וְצָחַר] (יִצְחָר) וְאַתָּנָן: (ח) וְקִיץ הוֹלִיד אֶת-עֲנוּב וְאֶת-הַצִּבְכָּה וּמִשְׁפַּחַת אַחֲרָחֵל בֶּן-הָרוּם: (ט) וַיְהִי יַעֲבֹץ נִכְבֵּד מֵאֲחָיו וְאִמּוֹ קָרְאָה שְׁמוֹ יַעֲבֹץ לֵאמֹר כִּי יִלְדֹתִי בְּעֶצֶב:

ואמו קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעצב - וכינה שמו יעבץ ודוגמתו בן אוני (בראשית ל"ה, י"ח).

(י) וַיִּקְרָא יַעֲבֹץ לֹא-לֹהִי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם-בְּרַךְ תְּבָרַכְנִי וְהִרְבִּית אֶת-גְּבוּלִי וְהִיִּתָּה יָדְךָ עִמִּי וְעִשִׂיתָ מִרְעָה לְבִלְתִּי עֲצֹבִי וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶת אֲשֶׁר-שָׁאֵל:

והרבית את גבולי - בנחלות. **והיתה ידך עמי ועשית מרעה** - אם תהיה עמי ותצילני מרעה לבלתי עצבי שלא יארע לי שום נזק וצער ועצב והוא נדר מה שנדר. **ויבא אלהים את אשר שאל** - ושלם נדרו ומכאן מביאין ראייה כשפוסקין צדקה (בצבור) בעבור מה שאין נודרין אלא נותנין בלא נדר ומדרשו ידוע.

(יא) {ס} וּכְלֹב אָחִי-שׁוּחָה הוֹלִיד אֶת-מֹחִיר הוּא אָבִי אֲשֶׁתָּוִן:

וכלוב אחי שוחה - משפחות הוא דקחשיב בקצור לשון אע"פ שאין מזכירו למעלה וכן ובני קנז (דברי הימים א ד', י"ג) אע"פ שלא הזכירו למעלה וכן מעונתי כמו כן לא הזכירו כי כן דרך כל הספר הזה.

(יב) וְאֲשֶׁתָּוִן הוֹלִיד אֶת-בֵּית רָפָא וְאֶת-פֶּסַח וְאֶת-תַּחֲנָה אָבִי עִיר נַחֲשׁ אֵלֶּה אֲנָשֵׁי רָכָה:

אבי עיר נחש - שם עיר ותחנה שר (היה) עליה. **אלה אנשי רכה** - בני אשתו ישבו באותו מקום ברכה. ע"א, **אנשי רכה** - המשפחה היתה מכונה אנשי רכה.

(יג) {ס} וּבְנֵי קִנְזוֹ עֲתַנְיָאֵל וּשְׂרָיָה וּבְנֵי עֲתַנְיָאֵל חֲתָת: (יד) וּמַעֲזַנְתִּי הוֹלִיד אֶת-עֶפְרָה וּשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת-יוֹאָב אָבִי גִיָּא חֲרָשִׁים כִּי חֲרָשִׁים הָיוּ:

ושריה הוליד את יואב אבי גיא חרשים - יואב היה שר של עמק שיש בה חרשים ולמה אני קורא אותה גיא חרשים כי חרשים היו פתרון אותן שישבו בגיא החרשים חרשים המה ועל שמם נקרא הגיא.

(טו) {פ} וּבְנֵי כָלֵב בֶּן-יִפְנֶה עִירוֹ אֵלֶּה וְנָעַם וּבְנֵי אֵלֶּה וּקְנִזוֹ:

ובני כלב בן יפונה - אמרו רבותינו כלב בן יפונה זה כלב בן חצרון ולמה נקרא בן יפונה שפינה מעצת מרגלים ואל תתמה שהרי ייחס כבר משפחת כלב בן חצרון שהרי כן הדרך שמייחס קצת ומדלג על משפחה אחרת ואח"כ תופש משפחה ראשונה. **ובני אלה וקנז** - כך היה שמו וקנז.

(טז) וּבְנֵי יִחִלְלָאֵל זִינָה וְזִיפָה תִירְיָא וְאִשְׂרָאֵל: (יז) וּבֶן-עֲזֹרָה יִתָּר וּמֶרֶד וְעֶפְרַי וְלִזָּן וְתַחֲרַל אֶת-מְרִים וְאֶת-שִׁמְי וְאֶת-יִשְׁבָּח אָבִי אֲשֶׁת־מַעַ: (יח) וְאֲשֶׁתּוֹ תִּיהֲדִיָּה יִלְדָּה אֶת-יִרְדָּא אָבִי גְדוֹר וְאֶת-חֲבֵר אָבִי שׁוֹכֹ וְאֶת-יְקוֹתִיאֵל אָבִי וְנָוֹת וְאֵלֶּה בְּנֵי בִתְיָה בַת-פְּרָעָה אֲשֶׁר לָקַח מֶרֶד:

ואשתו היהדיה - אשת כלב שנולדה מיהודית. **ירד אבי גדור וגו'** - שרי העירות כדכתיב ביהושע ויקדעם וזנוח וחלחול בית צור וגדור (יהושע ט"ו, נ"ח) ירמות ועדלם שוכה ועזקה (יהושע ט"ו, ל"ה). **ואלה בני בתיה בת פרעה** - הו"ו מפרדת בין בני יהודיה ובין בני בתיה. **אשר לקח מרד** - כלב הוא מרד שמרד בעצת מרגלים וכן דרך היחס שאפילו לאחד אומר בני כמו ובני אלה וקנז (דברי הימים א ד', ט"ו).

(יט) {ם} ובני אשת הודיה אחות נחם אבי קעילה הנרמי ואשתם המעכתי: (כ) ובני שימון אמנון ורנה בן-חנן [ותילון] (ותולון) ובני ישעי זוחת ובן-זוחת: (כא) בני שלה בן-יהודה ער אבי לכה ולעדה אבי מרשה ומשפחות בית-עברת הבין לבית אשבע:

בני שלה בן יהודה - לפי שעדיין לא יחסו מיחסו עתה שמשום כבודו של דוד מקדים ליחס בני תמר פרץ וזרח שמהם יצא גם הוא ועכשיו שייחס כל משפחות פרץ מתחיל ליחס כל משפחות שלה שהיו באותו הדור. **ומשפחת בית עבודת הבוץ** - ליריעות המקדש אף הם היו מבני שלה.

(כב) ויוקים ואנשי כזבא ויואש ושרף אשר-בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים:

ויקים ואנשי כזבא - עד וישבי לחם, כל אלה בני שלה בן יהודה (דברי הימים א ד', כ"א). **ויואש ושרף** - רבותינו אומרים זה מחלון וכליון. **והדברים עתיקים** - פתרון אל תאמר לפי שהתחלתי ליחס מאנשי דורינו שכולם היו אחרי כן אלא כולן שנאמרו בפסוק זה (העתיקים) הראשונים שהיו בימי קדמונים. אשר בעלו למואב - שלקחו נשים מואביות.

(כג) המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם-המלך במלאכתו וישבו שם:

המה היוצרים - המה יוקים ואנשי כזבא וישבי לחם היו יוצרי חומר למלאכת המלך וגם קדרות למאכל המלך וגם לכהנים. **וישבי נטעים** - שהיו עוסקים בנטיעות של מלך. **וגדרה** - אומנים גודרי גדר אבנים למלאכת המלך. **עם המלך** - פתרון הושיבן המלך באותן העירות לפי שהיו עושים מלאכתו דוגמא במשפטים בשואל בעליו עמו לא ישלם (שמות כ"ב, י"ד) כלומר עמו במלאכתו.

(כד) {ם} בני שמעון נמואל וימין יריב זרח שאול:

בני שמעון - לפי ששמעון יושב בחלק יהודה הוא מקדימו ליחסו ולדבר בעירותיו קודם לראובן.

(כה) שלם בנו מבשם בנו משמע בנו: (כו) ובני משמע חמואל בנו זפור בנו שמעי בנו: (כז) ולשמעי בנים נשיה עשר ובנות עשר ולאחיו אין בנים רבים וכל משפחתם לא הרבו עד-בני יהודה:

ולאחיו אין בנים רבים וכל משפחתם לא הרבו עד בני יהודה - לא הרבו בנים כבני יהודה לפי שהיו מועטים וחלק יהודה רב מהם קבל יהודה שמעון בחלקו כי שמעון לא היה לו חלק בא"י שני אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל (בראשית מ"ט, ט).

ז') ושנינו בבראשית רבה אחלקם להעמיד סופרים בישראל בבתי כנסיות כו' ומניין שקבלו דכתיב מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך נחלתם (יהושע י"ט, ט') פן תרבה עליהם חית השדה ומה שכתוב ויעל הגורל לבני שמעון (יהושע י"ט, א') כך היה המעשה הפילו גורל איזה שבט יקבל שמעון בחלקו ונפל הגורל בחלקו של יהודה וגם מה שכתוב ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגורלי ונלחמה בכנעני והלכתי גם אני אתך (שופטים א', ג'), בחלק שנתתי לך.

(כח) {ם} וַיֵּשְׁבוּ בְּבֵאֵר-שֶׁבַע וּמִזְלָדָה וַחֲצֵר שׁוּעַל:

וישבו בבאר שבע - בני שמעון ישבו באותן עיירות של יהודה.

(כט) וּבְבִלְהָהּ וּבְעֵצִים וּבְתוֹלָד: (ל) וּבְכַתוּאֵל וּבְחֶרְמָה וּבְצִיקְלָג: (לא) וּבְבֵית מֶרְכָּבוֹת וּבְחֲצֵר סוּסִים וּבְבֵית בְּרָאִי וּבְשִׁעְרֵים אֵלֶּה עָרֵיהֶם עַד-מֶלֶךְ דָּוִד:

אלה עריהם עד מלך דוד - פתרון כשהרבו בני יהודה עשו תרעומות על בני שמעון מימי שאול ורצו לגרשם מארצם ולא היה יכול לגרשם ואף כי היה כל ימיו בטירדה ובמלחמות וכשמלך דוד באו שבטו לשאול מבני שמעון את ארצם שהשאילו להם והלך דוד וגרשם כי שאול לא חשש בכך מפני שנאת דוד שהיה מיהודה וזהו שכתב אלה עריהם עד מלך דוד וכשמלך גרשם. מפ' רבי אליעזר בר משולם ז"ל וכן פי' לי רבי שלמה בר לוי אחי רבי משה הדרשן ממונטיל.

(לב) וַחֲצֵרֵיהֶם עֵיטִים וְעֵין רֶמוֹן וְתֶבֶן וְעֵשֶׂן עָרִים חֲמִשָּׁה:

וחצריהם - הכפרים מי היו עיטם ועין ורמון וגו'.

(לג) וְכָל-חֲצֵרֵיהֶם אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הָעָרִים הָאֵלֶּה עַד-בְּעַל {ם} זֹאת מוֹשְׁבֹתָם וַהֲתִיחֲשֹׁם לָהֶם:

זאת מושבותם והתיחשם להם - פתרון אע"פ שייחסם כאן מקצתן אל תאמר שלא היו כי אם אותן שהרי יש ספר יחוס אחר ושם היו יחוסין כל שבט ושבט כך היה לפרש יחוסו בפני עצמו.

(לד) וּמִשׁוֹכָב וַיִּמְלֹךְ וַיֵּשֶׁב בֶּן-אֲמִצִּיָּה:

ומשובב - וכל הכתובין.

(לה) וַיֵּזְאֵל וַיְהִי בֶן-יִשְׁבָּבֶה בֶּן-שָׂרָיָה בֶּן-עִשְׂיָאֵל: (לו) וְאֶלְיָעִינִי וַיַּעֲקֹבָהּ וַיֵּשְׁבוּ בְּיָמָיו וַיְהִי בֶן-יִשְׁבָּבֶה וַיֵּשֶׁב בְּיָמָיו: (לז) וַיֵּזְאֵל בֶּן-שָׂפְעִי בֶן-אֶלְזָן בֶּן-יִדְיָה בֶן-שִׁמְרִי בֶן-שִׁמְעִיָּה: (לח) אֵלֶּה הַבָּאִים בְּשִׁמּוֹת נְשִׂאִים בְּמִשְׁפְּחוֹתָם וּבֵית אֲבוֹתֵיהֶם פָּרְצוּ לָרוֹב:

אלה הבאים - בשמות נשיאים במשפחותם. **ובית אבותיהם פרצו לרוב** - לא היה להם מקום לישב.

(לט) וַיָּלְכוּ לְמִבּוֹא גִדְרָה עַד לְמִזְרַח הַנֵּיָא לְבִקֵּשׁ מִרְעָה לְצֹאנָם:

וילכו - על כן למבוא גדור וגו' לבקש מרעה לצאנם.

(מ) וַיִּמְצְאוּ מִרְעָה שָׂמָן וְהָאָרֶץ רַחֲבֹת יָדַיִם וְשָׁקֶטָה וּשְׁלֹוֹה כִּי מִן-חֶם הַיְּשָׁבִים שֵׁם לִפְנֵימֶי:

כי מן חם היושבים שם לפנים - בשקט ובשלווה היו יושבים ולא בא אדם להרע להם לפיכך לא נזהרו כשבאו עליהם להלחם ודוגמתו בשופטים ויבאו על ליש על עם שקט ובוטח וגו' ודבר אין להם עם אדם (שופטים י"ח, כ"ז-כ"ח) לפי שהיו שקטים לא היו יראים ולא כרתו ברית עם שום אדם לעזרם לפיכך נצחום אותם חמש מאות וגם כתיב לשם כמשפט צידונים שקט ובוטח וגו' (שופטים י"ח, ז').

(מא) וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה הַכְּתוּבִים בְּשִׁמּוֹת בִּימֵינוּ יַחְזִקְיָהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ אֶת-אֶחָיוֹתָם וְאֶת-[הַמְּעוֹלִים] (הַמְּעִינִים) אֲשֶׁר נִמְצְאוּ-שָׁמָּה וַיַּחְרִימֻם עַד-הַיּוֹם הַזֶּה וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתֵּיהֶם כִּי-מִרְעָה לְצִאֲנָם שֵׁם: (מב) וַיִּמְצְאוּ מִן-בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלָכוּ לְהָר שְׁעִיר אֲנָשִׁים חֲמֹשׁ מֵאוֹת וּפְלִטָה וְנִעְרִיָּה וּרְפָיָה וְעִזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֵאשֵׁם: (מג) וַיָּבֹאוּ אֶת-שְׂאֵרֵי הַפְּלִטָה לְעַמְלֶק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

ויכו את שארית הפליטה - מהכרתת דוד כי דוד הכרית כל זכר באדום (מלכים א י"א, ט"ז).

יום חמישי // ב' מנחם-אב

הומש - המישי פרשת דברים

(פרק ב') (ב) {חמישי} {ס} ויאמר יהוה אלי לאמר:

ואמר יי לי למומר.

(ג) רב-לכם סב את-ההר הזה פנו לכם צפנה:

סגי לכו דאקיפתון ית טורא הדין אתפנו לכו לצפונא.

פנו לכם צפנה - סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון, פניכם לצפון, נמצאו

הולכים את רוח מזרחית, וזה שנאמר, ויבא ממזרח שמש לארץ מואב (שופטים

י"א:ח).

(ד) ואת-העם צו לאמר אתם עבדים בגבול אחיכם בני-עשו הישבים בשעיר ויראון

מכם ונשמרתם מאד:

וית עמא פקיד למימר אתון עבדין בתחום אחיכו בני עשו דיתבין בשעיר וירחלון מנכון ותסתמרון לחדא.

(ד-ה) **ונשמרתם מאד** - ומה היא השמירה, אל תתגרו בהם.

(ה) אל-תתגרו בם כי לא-אתן לכם מארצם עד מדרך כף-רגל כי-ירשה לעשו

נתתי את-הר שעיר:

לא תתגרון בהון ארי לא אתין לכו מארעהון עד מדרך פרסת רגל ארי וירשא לעשו יחבית ית טורא דשעיר.

עד מדרך כף רגל - אפילו כדי מדרך כף רגל. [כלומר: אפילו מקום דריסת הרגל

איני מרשה לכם לעשות בארצם שלא ברשות.] ומדרש אגדה: עד שיבא יום דריכת

כף הרגל על הר הזיתים, ועמדו רגליו וגו' (זכריה י"ד, ד'). **ירשה לעשו** - מאברהם.

עשר עממים נתתי לו, שבעה לכם, וקני וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחת

מהם לעשו, ושתים לבני לוט. בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר

על אשתו: אחותי היא (בראשית י"ב, י"ט), עשאו כבנו.

(ו) אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם-מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם:

עבורא תזבגון מנהון בכספא ותיכלון ואף מיא תזבגון מנהון בכספא ותשתון.

תכרו - לשון מקח, וכן, אשר כריתי לי (בראשית נ"ה). בכרכי הים קורין למכירה

כירה.

(ז) כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את-המדבר הגדל הזה

זה ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר:

ארי יי אלהך ברכך בכל עובדי ידך סופיק לך צורףך במהךך ית מדברא רבא הדין דנן ארבעין שנין מימרא דיין

אלהך בסעדה לא חסרתא מדעם.

כי יי אלהיך ברכך - לפיכך לא תכפו את טובתי להראות כאילו אתם עניים, אלא

הראו עצמיכם עשירים.

(ח) ונעבד מאת אחינו בני-עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעצין

גבר {ס} ונפן ונעבד דרך מדבר מואב:

ועברנא מלות אחנא בני עשו דיתבין בשעיר מאורח מישרא מאילת ומעציון גבר {ס} ואתפנינא ועברנא אורח מדברא דמואב.

ונפן ונעבור - לצד צפון, הפכנו פנים להלך רוח מזרחית.

(ט) ויאמר יהוה אלי אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה כי לא-אתן לך מארצו ירשה כי לבני-לוט נתתי את-ער ירשה:

ואמר יי לי לא תצור על מואבאי ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתין לך מארעהון ירותא ארי לבני לוט יחבית ית לחית ירותא.

ואל תתגר בם מלחמה - לא אסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מייראים היו אותם ונראין להם כשהם מזויינים, לפיכך, ויגר מואב מפני העם (במדבר כ"ב:ג'), שהיו שוללין ובוזזין אותן. אבל בבני עמון נאמר: אל תתגר בם (דברים ב', י"ט) - שום גירוי, בשכר צניעות אמם שלא פירסמה על אביה כמו שעשתה בכירה שקראה שם בנה מואב. ער - שם המדינה.

(י) האמים לפנים ישובו בה עם גדול ורב ורם פענקים:

אימתי מלקדמין ותיבו בה עם רב וסגי ותקוף כגבריא.

האימים לפנים וגומ' - אתה סבור שהוא רפאים שנתתי לאברהם, לפי שהאימים שהם רפאים ישובו בה לפנים. אבל לא זו היא, כי אותם רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם.

(יא) רפאים יחשבו אף-הם פענקים והמואבים יקראו להם אמים:

גבריא מתחשבין אף אנון כגבריא ומואבאי קרן להון אימתי.

רפאים היו נחשבים אותם אימים, כענקים הנקראים רפאים על שם שכל הרואה אותם ידיו מרפות. **אימים -** על שם שאימתם מוטלת על הבריות.

(יב) ובשעיר ישובו החרים לפנים ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם באשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר-נתן יהוה להם:

ובשעיר ותיבו חוראי מלקדמין ובני עשו תריכונון ושיציאונון מן קדמיהון ויתיבו באתרהון כמא דעבד ישראל לארע ירותמיה דיהב יי להון.

וכן בשעיר ישובו החרים ונתתים לבני עשו. **יירשום -** לשון הווה, נתתי בהם כח שהיו מורישים אותם והולכים. (יב-יג) **[כאשר עשה ישראל -** כאשר יוכלו לומר לבסוף, כן עשה ישראל בהם. **ועברו את נחל זרד -** בקרן זוית של ארץ מואב. כשפונה אדם מדרום לצפון, עובר אותו נהר קטן, ובא לו למזרח מואב.]

(יג) עתה קמו ועברו לכם את-נחל זרד ונעבר את-נחל זרד:

בען קומו ועברו לכוון ית נחלא דזרד ועברנא ית נחלא דזרד.

(יד) ותימים אשר-הלכנו מקדש ברנע עד אשר-עברנו את-נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד-תם כל-הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם:

ויזמיא דהליכנא מרקם גיאה עד דעברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דסף כל דרא גוברי מגיחי קרבא מגו משריתא כמא דקיים יי להון.

(טו) וגם יד-יהוה היתה בם להם מקרב המחנה עד תמם:

ואף מחא מן קדם יי הות בהון לשיציותהון מנו משריתא עד דשלימו.

היתה בם - למחר ולהמם בתוך ארבעים שנה, שלא יגרמו לבניהם להתעכב במדבר.

(טז) ויהי כאשר-תמו כל-אנשי המלחמה למוות מקרב העם:

והנה כד שלימו כל גוברי מנחי קרבא לממת מנו עמא.

(טז-יז) **ויהי כאשר תמו וגומ' וידבר יי אלי וגומ'** - אבל משילוח מרגלים עד כאן לא נאמר, 'וידבר' כפרשה זו, אלא: 'ויאמר'. ללמדך: שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל נזופין, לא נתייחד עמו הדיבור בלשון חיבת פנים אל פנים ויישוב, ללמדך שאין שכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל. **[אנשי המלחמה** - מבן עשרים שנה ומעלה היוצאים בצבא.]

(יז) {ס} וידבר יהוה אלי לאמר:

ומליל יי לי למימר.

(יח) **אתה עבר היום את-גבול מואב את-ער:**

את עבר יומא דין ית תחום מואב ית לחית.

(יח-יט) **אתה עובר את מואב אל בני עמון** - מכאן שארץ עמון לצד הצפון.

(יט) **וקרבת מול בני עמון אל-תצרים ואל-תתגר בם כי לא-אתן מארץ בני-עמון לך ירשה כי לבני-לוט נתתיה ירשה:**

ותתקרב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתין מארע בני עמון לך ירותא ארי לבני לוט והבתה ירותא.

(כ) **ארץ-רפאים תחשב אף-הוא רפאים ישבו-בה לפנים והעמנים יקראו להם זמזמים:**

ארע גבריא מתחשבא אף היא גברין ותיכו בה מלקדמין ועמונאי קרן להון חשבני.

ארץ רפאים תחשב - ארץ רפאים נחשבת אף היא, לפי שרפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם.

(כא) **עם גדול ורב ורם בענקים וישמידם יהוה מפניהם וירשם וישבו תחתם:**

עם רב וסגי ותקיף בגבריא ושיציון יי מן קדמיהון ותריכונון ויתיכו באתרהון.

(כב) **כאשר עשה לבני עשו היישובים בשעיר אשר השמיד את-החרי מפניהם וירשם וישבו תחתם עד היום הזה:**

כמא דעבד לבני עשו דיתבין בשעיר דשיצי ית חוראי מן קדמיהון ותריכונון ויתיכו באתרהון עד יומא הדין.

(כג) **והענים היישובים בחצרים עד-עזה כפתרים היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם:**

וענאי דיתבין ברפית עד עזה קפוטקאי דנפקו מקפוטקאי שיציאונון ויתיכו באתרהון.

והענים היישובים בחצרים וגו' - עוים מפלשתיים הם, שעמהם הם נחשבים בספר יהושע, חמשת סרני פלשתיים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעוים (יהושע י"ג, ג'). ומפני השבועה שנשבע אברהם לאבימלך לא יוכלו ישראל להוציאה לארצם מידם, הבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם, ועכשיו אתם

מוותרים לקחתה מהם. [ולפי שנתיישבו אותם כפתורים בארץ פלשתים נקראו היום פלשתים].

(כד) קומו סעו ועברו את-נחל ארנן ראה נתתי בידך את-סיחן מלך-חשבון האמרי ואת-ארצו החל רש והתגר בו מלחמה:

קומו טולו ועברו ית נחלא דארגון חזי דמסרית בידך ית סיחון מלכא דחשבון אמוראה וית ארעיה שרי לתרכותיה ואתגרי למעבד עמיה קרב.

(כה) היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על-פני העמים תחת כל-השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך:

יומא הדין אשרי למתן ועתה ודחלתך על אפי עממיא דתחתות כל שמאי דישמעון שמעך ויוועון ויתברון מן קדמך. **תחת כל השמים** - לימד שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג, ונודע הדבר תחת כל השמים.

(כו) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל-סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר:

ושלחית אנגדין ממדבר קדימות לות סיחון מלכא דחשבון פתגמי שלמא למימר.

מדבר קדמות - אף על פי שלא ציוני המקום לקרוא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני, מן התורה שקדמה לעולם, כשבא הקב"ה ליתנה, חזר אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלוה, ואף על פי כן פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. [דבר אחר, ממדבר קדמות - ממך למדתי שקדמת לעולמך, יכול היית לשלוח ברק אחד לשרוף את המצריים, אלא שלחתי מן המדבר אצל פרעה שלח את עמי במתונה. בדרך בדרך - פר לו קמין, פר לו קמין].

(כז) אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאול:

אעבר בארעך באורחא באורחא איזיל לא אסמי לימינא ולשמאול.

(כח) אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן-לי ושתיתי רק אעברה ברגלי:

עבורא בכספא תזבין לי ואיכול ומי' בכספא תתין לי ואשתי לחוד אעבר ברגלי.

(כט) באשר עשו-לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער עד אשר-

אעבר את-הירדן אל-הארץ אשר-יהוה אלהינו נתן לנו:

כמא דעברו לי בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי דיתבין בלחית עד דאעבר ית ירדנא לארעא די' אלהנא יתיב לנא.

כאשר עשו לי בני עשו - לא לעניין לעבור בארצם, אלא לעניין מכר אוכל ומים.

(ל) ולא אבה סיחן מלך חשבון העברנו בו כי-הקשה י-הוה אלהיך את-רוחו ואמץ את-לבו למען תתו בידך ביום הזה:

ולא אבא סיחון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר בתחומיה ארי אקשי יי אלהך ית רוחיה ותקיף ית לביה בדיל

לממסריה בידך כיומא הדין.

אחים רחוקים

"וְאֵת הָעָם צוֹ לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אֶחֱיָכֶם בְּנֵי עֲשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד. אֲלֵ תִתְגַּדְּרוּ בָּם כִּי לֹא אַתֶּן לָכֶם מֵאֲרָצְכֶם עַד מִדְרָךְ כֶּף רֶגֶל כִּי יִרְשָׁה לְעֲשׂוֹ נְתַתִּי אֶת הָר שִׁעִיר... וְנִעְבַר מֵאֵת אֶחֱיָנוּ בְּנֵי עֲשׂוֹ". עשו-אדום הוא אויב מושבע לישראל, ובכל זאת ה' מדגיש שהוא אחינו, כמו שמפרש הרמב"ן "שיחוס ישראל מן אברהם וכל זרעו אחים [כל צאצאי האבות הם אחינו, מלבד ישמעאל ושאר בני הפלגשים, כמו שמסיים הרמב"ן]". וכך גם נאמר "לא תתעב אדומי כי אחיך הוא". כדי לתקן את 'קליפת עשו' עלינו להיות מודעים לקרבה שיש בינינו, השורש המשותף באברהם אבינו. הדבר נכון במיוחד בימינו אלה, כאשר אננו מתקרבים לימות המשיח והתיקון של אומות העולם הופך להיות משימה חשובה. חלק גדול מהעמים (והתרבות האנושית) נחשבים כממשיכי עשו, הם אחים רחוקים שעתידים לחזור לצור מחצבתם ולגלות את האמונה של אברהם אבינו. החיבור הזה רמוז בלשון "צו" הפותחת את הציווי, לשון שמופיעה בתורה שבע פעמים, וזו הפעם השביעית. צו מלשון צוותא וחיבור.

תהלים - פרקים י'-י"ז

תניא - אגרת התשובה פי"ב

פרק יב ומעם השמחה ביסורי הגוף לפי שהיא טובה גדולה ועצומה לנפש החוטאת למרקה בעה"ז ולהצילה מהמירוק בגיהנם (בפרט בדורותינו אלה שאין ביכולת להתענות כפי מספר כל הצומות שבתיקוני תשובה מהאר"י ז"ל הצריכות למירוק הנפש להצילה ממירוק בגיהנם) וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בהקדמה לפי' איוב שאפי' יסורים של איוב ע' שנה אין להן ערך כלל ליסורי הנפש שעה אחת בגיהנם כי איש א' משישים וכו'. אלא לפי שעה"ז חסד יבנה וביסורין קלין בעוה"ז ניצול מדיני' קשים של עוה"ב כמשל הילוך והעתקת הצל בארץ טפח לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפים מילין וכו'. ויתר על כן לאין קץ הוא בנמשל בבחי' השתלשלות העולמות מרום המעלות עד עוה"ז הגשמי. וכנודע ממ"ש בזה"ק מענין עליות עולמות העליוני' באתערותא דלתתא בהקרכת עוף אחד בן יונה או תור ע"ג המזבח או קומץ מנחה. וכן הוא בכל המצות מעשיות כנודע מהאר"י ז"ל. וז"ש רז"ל ע"פ והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה וכו' (וכמ"ש לעיל בענין אשר קדשנו במצותיו וכו' בחי' סוכ"ע וכו') וככה ממש הוא בענין שכר ועונש כמארז"ל שכר מצוה מצוה וכו' וכמ"ש במ"א. ודעת לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב:

לוח היום-יום

ב' מנחם-אב

הוראה לרבים, מתחילין להניח תפילין שני חדשים קודם הבר מצוה. בתחלה בלא ברכה וכעבור איזה שבועות בברכה.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק ה'

(א) {פ} ובני ראובן בכור-ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן-ישראל ולא להתייחס לבכרה:

ובני ראובן בכור ישראל - ואם תאמר אם כן שהיה בכור למה לא יצא ממנו מלכות כי הוא בודאי הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף ואם תאמר אם כן למה לא מלכו בני יוסף לכך אמר ולא להתייחס לבכורה חלק בכורות ולא בכור כי יהודה אפילו לא חלל ראובן הבכורה ולא נלקחה ממנו אפילו הכי היה הגון יהודה למלך.

(ב) {ב} כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממש והבכרה ליוסף:

כי יהודה גבר באחיו - שנאמר גור אריה יהודה (בראשית מ"ט, ט'). **ולנגיד ממנו** - שיצא ממנו מלכות ועל שם כך נקרא המלך נגיד שהוא המוציא והמביא והבכורה והמלכות נטלה מראובן ונתנה המלכות ליהודה כדכתיב כי יהודה גבר באחיו אבל חלק הבכורה נתנה ליוסף לשני בניו.

(ג) {ס} בני ראובן בכור ישראל חנוך ופלוז חצרון וברמי:

בני ראובן בכור ישראל - מתחיל עתה כבראשונה.

(ד) {ד} בני יואל שמעיה בנו גוג בנו שמעי בנו:

בני יואל - דורות דורות קחשיב.

(ה) {ה} מיכה בנו ראיה בנו בעל בנו: (ו) בארה בנו אשר הגלה תלגת פלנאסר מלך אשר הוא נשיא לראובני:

אשר הגלה תלגת פלנאסר - קודם לסנחריב וכן היה סדרן פול (מלכים ב ט"ו, י"ט) הי' כשמלך מנחם בן גדי ובימי פקח בן רמליה (שם) בא תגלת פלנאסר מלך אשור ובימי הושע בן אלה בא שלמנאסר מלך אשור (מלכים ב י"ז, ג'), ובימי חזקיהו סנחריב, ופירשו רבותינו פול וכולם סנחריב. **הוא נשיא לראובני** - באותו זמן שהגלוהו תלגת פלנאסר.

(ז) {ז} ואחיו למשפחתו בהתייחס לתלדותם הראש יעאל וזכריהו:

בהתייחס לתלדותם הראש יעאל וזכריהו - פתרון הרי לא יחסתי לך מן ראובן כי אם קצת ועיקר יחוסו במקום יחוסו על דברי הימים למלכי ישראל היה יעאל וזכריהו הראש שעל ידן כלה יחוסן.

(ח) {ח} ובלע בן-עז בן-שמע בן-יואל הוא יושב בערער ועד-נבו ובעל מעון:

ועד נבו ובעל מעון - שבימים קדמונים קודם שבאו לידי ישראל נקראו נבו ובעל מעון ע"ש תועבותם כי כן היה מנהג הגוים עד היום ההוא לקרא תועבותיהם בשם עיירותיהם אבל כשבאו לידי ישראל הסבו שמותם כדכתיב ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם (במדבר ל"ב, ל"ח) כלו' ישראל הסבו שמותם ואת שבמה לפי שלא נקראה ע"ש תועבותיה לא הסבו שמה ובמגילה מפרש כי נבו ובעל מעון שם עבודה זרה הם.

(ט) וְלִמְזִיחַ יֵשֵׁב עַד-לְבֹא מִדְּבָרָה לְמִן-הַנֶּהָר פָּרַת כִּי מִקְנֵיהֶם רָבוּ בְּאֶרֶץ גִּלְעָד:
(י) וּבִימֵי שְׁאוּל עָשׂוּ מִלְחָמָה עִם-הַחֲגִירָאִים וַיִּפְּלוּ בִידֵם וַיֵּשְׁבוּ בְּאֶחָלֵיהֶם עַל-כָּל-פְּנֵי מִזְרַח לְגִלְעָד:

עם ההגראים - הם הישמעאלים וע"ש אמם קוראם הגראים בני הגר היו. **וישבו באהליהם** - שכן מנהג ערביים לישב באהלים.

(יא) {ס} וּבְנֵי-גֵר לְנִגְדָם יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ הַבָּשָׁן עַד-סִלְכָה:

ובני גד לנגדם ישבו - אצלם כמו ואלכה לנגדך (בראשית ל"ג, י"ב).

(יב) יוֹאֵל הָרֹאֵשׁ וְשָׁפָם הַמִּזְשָׁנָה וַיַּעֲנִי וְשָׁפָם בַּבָּשָׁן: (יג) וְאַחֵיהֶם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם מִיכָאֵל וּמִשְׁלֹם וְשִׁבְעַת וַיִּזְרִי וַיַּעֲפֹן וַיַּעַבְדוּ וַיַּעֲבֹד שְׁבַעָה:

ואחיהם לבית אבותיהם - במקום יחוסן. **מיכאל ומשלם** - אלו היו ראשי אבותיהם של אותו היחס כי כולם התיחסו בימי יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל (דברי הימים א ה', י"ז).

(יד) {ס} אֵלֶּה| בְּנֵי אֲבִיחֵל בֶּן-חֹרִי בֶן-יִרְמִיָּה בֶן-גִּלְעָד בֶּן-מִיכָאֵל בֶּן-יִשִּׁישִׁי בֶן-יְחִדִּי בֶן-דָּוִד: (טו) אֲחִי בֶן-עֲבְדִיָּאל בֶּן-גִּוְנִי רֹאֵשׁ לְבֵית אֲבוֹתָם: (טז) וַיֵּשְׁבוּ בְּגִלְעָד בַּבָּשָׁן וּבְבִנְתָּיָהּ וּבְכָל-מִגְרָשֵׁי שְׂרֹן עַל-תּוֹצְאוֹתָם: (יז) כָּל־הַתִּיחָשׁוּ בִימֵי יוֹתָם מֶלֶךְ-יְהוּדָה וּבִימֵי יִרְבֵּעָם מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל: (יח) {פ} בְּנֵי-רְאוּבֵן וְנָדָי וַחֲצִי שְׁבֹט-מְנַשֶּׁה מִן-בְּנֵי-חֵיל אֲנָשִׁים נִשְׂאִי מִן וַחֲרָב וְדָרְכֵי קָשָׁת וּלְמוֹדֵי מִלְחָמָה אֲרַבְעִים וָאַרְבַּעַה אֵלֶּף וְשִׁבְעֵ-מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים יְצִאִי צָבָא:

בני ראובן וגד וחצי שבט מנשה מן בני חיל וגו' - כלומר כולם נתקבצו ועשו מלחמה עם ההגריאים (דברי הימים א ה', י"ט).

(יט) וַיַּעֲשׂוּ מִלְחָמָה עִם-הַחֲגִירָאִים וַיִּטּוּר וְנָפִישׁ וְנוֹדָב:

ויטור ונפיש - בניו של ישמעאל הם.

(כ) וַיַּעֲזְרוּ עֲלֵיהֶם וַיִּנָּתְנוּ בִידֵם הַחֲגִירָאִים וְכָל שְׁעֵמָהֶם כִּי לֹא-לָהֶם זַעֲקוֹ בְּמִלְחָמָה וַנַּעֲתֹר לָהֶם כִּי-בִטְחוּ בּוֹ:

ויעזרו עליהם - כי י"י עזרם. **וינתנו בידם ההגריאים וכל שעמיהם** - אומות אחרים לעזרם. **ונעתור להם** - דוגמת ויעתר להם י"י.

(כא) וַיֵּשְׁבוּ מִקְנֵיהֶם גְּמֻלֵיהֶם חֲמִשִּׁים אֵלֶּף וְצֹאֵן מֵאֲתָיִם וְחֲמִשִּׁים אֵלֶּף וְחֲמוּרִים אֲלָפִים וְנָפִישׁ אָדָם מֵאָה אֵלֶּף: (כב) כִּי-חָלְלִים רַבִּים נָפְלוּ כִּי מֵהָא-לֹהִים הַמִּלְחָמָה וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתֵּיהֶם עַד-הַגִּלְעָה: (כג) {פ} וּבְנֵי חֲצִי שְׁבֹט מְנַשֶּׁה יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ מִבְּשָׁן עַד-

בְּעַל חֶרֶמוֹן וּשְׁנִיר וְהַר-חֶרְמוֹן הָמָּה רָבוּ: (כד) וְאַלֶּה רָאִשֵׁי בֵּית-אֲבוֹתָם וְעֹפֶר וְיִשְׁעֵי וְאַלְיָאֵל וְעֶזְרִיאֵל וְיִרְמְיָה וְהוֹדְנִיָּה וְיַחְדִּיאֵל אֲנָשִׁים גְּבוּרֵי חֵיל אֲנָשֵׁי שְׁמוֹת רָאִשִׁים לְבֵית אֲבוֹתָם: (כה) וַיִּמְעְלוּ בַּאֲלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵי עַמִּי-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הִשְׁמִיד אֱלֹהִים מִפְּנֵיהֶם:

ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ אשר השמיד אלהים מפניהם - פתרון הם זנו אחרי אלהי עמי הארץ ואיזה עם אשר השמידם אלהים מפניהם שאלהיהם לא היה יכול לעוזרם ולא שמו על לבם אחרי השמידם מפניהם ולא היה יכול לעזרם ולנו כמו כן לא יעזור.

(כו) וַיַּעַרְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-רוּחוֹ פֹּה מִלֶּךְ-אֲשׁוּר וְאֶת-רוּחַ תַּלְגַּת פִּלְנֶסֶר מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיִּגְלֹם לְרֹאוּבֵנִי וּלְגָדִי וּלְחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְבִיאֵם לַחֲלָח וְחִבּוּר וְהָרָא וְנָהָר גּוֹזֵן עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (כז) {פ} בְּנֵי לֵוִי גִרְשׁוֹן קָהָת וּמֶרְרִי: (כח) וּבְנֵי קָהָת עֲמָרָם יִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל: (כט) {ס} וּבְנֵי עֲמָרָם אֶחָד וּמִשָּׁה וּמֶרְרִי {ס} וּבְנֵי אֶחָד נָדָב וַאֲבִיהוּא אֲלַעָזָר וְאִיתָמָר: (ל) אֲלַעָזָר הוֹלִיד אֶת-פִּינְחָס וּפִינְחָס הוֹלִיד אֶת-אֲבִישׁוּעַ: (לא) וַאֲבִישׁוּעַ הוֹלִיד אֶת-בִּקְיָי וּבִקְיָי הוֹלִיד אֶת-עֵזִי: (לב) וְעֵזִי הוֹלִיד אֶת-זִרְחִיָּה וְזִרְחִיָּה הוֹלִיד אֶת-מֶרְיֹת: (לג) מֶרְיֹת הוֹלִיד אֶת-אֲמֵרִיָּה וְאֲמֵרִיָּה הוֹלִיד אֶת-אֲחִיטוֹב: (לד) וְאֲחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת-צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת-אֲחִימֶלֶךְ: (לה) וְאֲחִימֶלֶךְ הוֹלִיד אֶת-עֶזְרִיָּה וְעֶזְרִיָּה הוֹלִיד אֶת-יֹחָנָן: (לו) וַיִּוָּחֶנּוּ הוֹלִיד אֶת-עֶזְרִיָּה הוּא אֲשֶׁר כָּהֵן בְּבֵית אֲשֶׁר-בָּנָה שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלַם:

הוא אשר כהן בבית אשר בנה שלמה - יש מפרשים עזריה הוא היה עזריה הראשון ומעזריה עד שריה שהיה בחורבן הבית ח' כהנים ומכאן הוגהו ביומא בפ' א' ובויקרא רבה ובספרי פ' פנחס שמנה כהנים שמשו בבית הראשון ויש אומרים שמנה עשר ולא זה וזה יש בהם רוח חיים כי צדוק הוא היה הראשון שכהן בימי שלמה ועוד איזה אמריה היה בימי יהושפט דכתיב והנה אמריהו כהן הראש (דברי הימים ב י"ט, י"א) והוא (אמריה) בן עזריהו שהיה בימי עוזיהו בימי חזקיהו שהיה אחרי יהושפט וא"ת עזריהו אבי שריה היה והיכן חלקיהו הכהן הגדול שהיה בימי יאשיהו אלא מצדוק יש לחשוב שנים עשר כהנים היו מצדוק עד שריה וכן מצינו בויקרא רבא מדויק ובספרי מדויק ירושלמי ומ"ש בעזריה הוא אשר כהן בבית מפורש בסיפרי ירושלמי כך וכי הוא לבדו כהן בבית שלמה (כהן) והלא גם שאר כהנים כמו כן כהנו אלא לפי שמסר נפשו על קדושת הבית שלא הניח את עוזיהו להקטיר לכך נאמר הוא אשר כהן בבית אשר בנה שלמה והוא עזריה שהיה בימי עוזיהו (דברי הימים ב כו) ובימי חזקיהו ועזריהו בן אחימעץ הוא אמריהו שכהן בימי יהושפט כמו שנקרא עוזיהו עזריה דכתיב, בשנת עשרים ושבע שנים לירבעם וגו' (מלכים ב ט"ו:א') מלך עזריה ונקרא עזריה בן אחימעץ זכריהו דכתיב ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין בראת האלהים וגו' (דברי הימים ב כ"ו, ה').

(לו) וַיִּוָּלֶד עֶזְרִיָּה אֶת-אֲמֵרִיָּה וְאֲמֵרִיָּה הוֹלִיד אֶת-אֲחִיטוֹב: (לח) וְאֲחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת-צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת-שָׁלוֹם: (לט) וְשָׁלוֹם הוֹלִיד אֶת-חֵלְקִיָּה וְחֵלְקִיָּה הוֹלִיד

אֶת־עֲזַרְיָה: (מ) וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־שָׂרָיָה וְשָׂרָיָה הוֹלִיד אֶת־יְהוֹצָדֵק: (מא)
וְיְהוֹצָדֵק הָלַךְ בְּהַגְלוֹת יְהוֹנָדָה אֶת־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיַד נְבֻכַדְנֶאצַּר:

ויהוצדק הולך בהגלות י"י את יהודה וירושלים - ומ"ש בספר יהושע בן יהוצדק
הכהן הגדול (חגי א', י"ד) לא יהוצדק שמש מעולם בכהונה גדולה דהא הוגלה לבבל
בימי יכניה כדכתיב ויהוצדק הלך בהגלות וגו' אלא יהושע בנו היה כהן גדול כשעלו
מבבל בבית שני ומה שלא היה עזרא בן שריה (עזרא ז', א') הסופר כהן גדול ובן
אחיו יהושע בן יהוצדק כיהן זהו הטעם לפי כי יהושע עלה עם זרובבל כמה ימים
ושנים קודם שעלה עזרא.

יום ששי // ג' מנחם-אב

הומש - ששי פרשת דברים

(פרק ב') (לא) {ששי} {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רְאֵה הִחַלְתִּי תַתּוֹת לְפָנֶיךָ אֶת-סִיחֹן וְאֶת-אֲרָצוֹ הִחַל רֹשׁ לְרִשְׁתָּהּ אֶת-אֲרָצוֹ:

וַאֲמַר יי' לי חזי דשריתי לממסר קדמך ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למירת ית ארעיה.

החלותי תת לפניך - כפה שר אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו.

(לב) וַיֵּצֵא סִיחֹן לְקִרְאָתָנוּ הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמַלְחָמָה יְהֻדָּה:

ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא ליהין.

ויצא סיחון - לא שלח בשביל עוג לעזור, לימדך שלא היו צריכים זה לזה.

(לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנֶּךְ אֹתוֹ וְאֶת-בָּנוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ:

ומסריה יי' אלהנא קדמנא ומחינא יתיה וית בנוהי וית כל עמיה.

ואת בניו - בנו כת', שהיה לו בן גבור כמותו.

(לד) וַנִּלְכֹּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא וַנַּחֲרֵם אֶת-כָּל-עִיר מִתָּם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשְׁאֲרָנוּ שָׁרִיד:

וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההוא ונחנא ית כל קרוינא גובריא ונשיא וטפלא לא אשארנא משויב.

מתים - אנשים.

(לה) רַק הַבְּהֵמָה בָּנוֹנוּ לָנוּ וַשְּׁלַל הָעָרִים אֲשֶׁר לְבָרְנוֹ:

לחוד בעירא בונא לנא ועדי קרוינא דכבשנא.

בביזת סיחון נאמר, בזזנו לנו - לשון ביזה, שהיתה חביבה עליהם, ובוזזים איש לו. וכשבאו לביזת עוג כבר היו שבעים ומלאים, והייתה בזויה בעיניהם, ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים, כי אם כסף וזהב. לכך נאמר: בזזנו (דברים ג' ז') - לשון בזיון וביזבז, כך נדרש בסיפרי (ספרי במדבר כ"ה, א') בפרשת וישב ישראל בשטים (במדבר כ"ה, א').

(לו) מֵעֶרְעָר אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-נַחַל אַרְנָן וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּנַחַל וְעַד-הַגִּלְעָד לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר שְׂגָבָה מִמֶּנּוּ אֶת-הַכָּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ:

מערער דעל כיה נחלא דארנן וקרמא דבנחלא ועד גלעד לא הות קרמא דתקיפת מננא ית כולא מסר יי' אלהנא קדמנא.

(לז) רַק אֶל-אֲרִיץ בְּנֵי-עַמּוֹן לֹא קִרְבַּתְּ כָּל-יָד נָחַל יַבֶּק וְעָרֵי הָהָר וְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

לחוד לארע בני עמון לא קריבתא כל כיה נחל יובקא וקרני טורא וכל דפקיד יי' אלהנא.

כל יד נחל יבק - כל אצל נחל יבק. וכל אשר צוה יי' אלהינו - שלא לכבוש, הנחנו.

(פרק ג') (א) וּנְנֹפֶן וְנָעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹזֶן מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

ואתפנינא וסליקנא לאורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמונתא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעי.

ונפן ונעל - כל לצד צפון, עלייה היא.

(ב) וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹה אֵלֵי אֶל-תִּירָא אוֹתוֹ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אוֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבוֹן:

ואמר יי לי לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה כמא דעבדתא לסיחון מלכא אמורא דיתיב בחשבון.

אל תירא אותו - ובסיחון לא הוצרך לומר, אל תירא אותו, אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש אברהם, שנאמר: ויבא הפליט (בראשית י"ד:ג') והוא עוג.

(ג) וַיִּתֵּן יְיָ-הוֹה אֶל-לְחֵינוּ בִּידְנוּ גַם אֶת-עֹז מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וַנִּבְּהוּ עַד-בִּלְתִּי הַשְׂאִיר-לוֹ שְׁרִיד:

ומסר יי אלהנא בידנא אף ית עוג מלכא דמתנן וית כל עמיה ומחינהי עד דלא אשתאר ליה משויב.

(ד) וַנִּלְכֹּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא לֹא הִיתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא-לָקַחְנוּ מֵאֲתָם שְׁשִׁים עִיר כָּל-חֶבֶל אֲרָגָב מִמֶּלֶכֶת עֹז בַּבָּשָׁן:

וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההוא לא הות קרתא דלא נסיכנא מנהון שתין קרוין כל בית פלך טרכנא מלכותיה דעוג במתנן.

חבל ארגב - כך נקראת שם ההפרכיא, מתרגמין, בית פלך טרכנא. וראיתי תרגום ירושלמי במגילת אסתר (תרגום שני אסתר א'ב') קורא פלסין: טרכונין. למדתי: חבל ארגב - הפרכיא של היכל המלך, כלומר: שהמלכות נקרא על שמה. וכן: את הארגוב דמלכים אצל היכל המלך הרגו פקח ל{פקחיה בן} מנחם (מלכים ב ט"ו, כ"ג-כ"ה). [**חבל ארגב** - קונטרס פליידינא. כל המחוז נקרא על שם היכלו של המלך.]

(ה) כָּל-אֱלֹהֵי עָרִים בְּצִרְתָּ חוֹמָה גְּבוּהָה דְּלָתַיִם וּבָרִיחַ לְבָד מַעְרֵי הַפָּרֹזִי הַרְבֵּה מְאֹד:

כל אלון קרוין בריבן מקפן שור רם דילהון דשין ועברין בר מקרני פצחיא דסגיאן לחדא.

ערי הפרזי - פרזות ופתוחות בלא חומה, וכן, פרזות תשב ירושלם (זכריה ב'ח').

(ו) וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חִשְׁבוֹן הַחֶרֶם כָּל-עִיר מִתָּם הַנָּשִׁים וְהַטָּף:

ונמרנא ויהון כמא דעבדנא לסיחון מלכא דחשבון גמרנא כל קרניא גובריא נשיא וטפלא.

החרם - לשון הווה, הלך וכלות.

(ז) וְכָל-הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים בְּזוּנוֹ לָנוּ:

וכל בעירא ועדי קרניא בזנא לנא.

(ח) וּנְקָח בַּעֲת הַהוּא אֶת-הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מְלָכֵי הָאֱמֹלִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִנַּחַל אֲרֶנָּן עַד-הַר חֶרְמוֹן:

ונסיבנא בעדנא ההוא ית ארעא מיד תרין מלכי אמורא דבעברא דירדנא מנחלא דארנן עד טורא דחרמון.
מיד - מרשות.

(ט) צִידָנִים יִקְרָאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרֵן וְהָאֱמֹלִי יִקְרָאוּ-לּוֹ שָׁנִיר:

צידנאי קרן לחרמון שרין ואמוראי קרן ליה טור תלנא.

צדנים יקראו לחרמון וגומ' - ובמקום אחר הוא אומר, עד הר שיאון הוא חרמון (דברים ד':מ"ח), הרי לו ארבע שמות. למה הוצרכו לכתוב? להגיד שבח של ארץ ישראל, שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת: על שמי יקרא, וזו אומרת: על שמי יקרא. **שניר -** הוא שם שלג בלשון אשכנז ובלשון כנען.

(י) כָּל אֶרֶץ הַמִּישׁוֹר וְכָל-הַגִּלְעָד וְכָל-הַבָּשָׁן עַד-סֹלֶכָה וְאֶדְרָעִי עָרֵי מַמְלַכַת עֹג בַּבְּשָׁן:

כל קרוי מישורא וכל גלעד וכל מתנן עד סלכה ואדרעי קרוי מלכותיה דעוג במתנן.

(יא) כִּי רָק-עֹז מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׂאֵר מִיֵּתֶר הָרָפָאִים הִנֵּה עֲרִשׁוֹ עָרִשׁ בְּרִזְלֵ הָלָה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשְׁעַ אֲמוֹת אֶרְכָּה וְאַרְבַּע אֲמוֹת רְחֹבָה בְּאֲמַת-אִישׁ:

ארי לחוד עוג מלכא דמתנן אשתאר משאר גבראי הא ערשיה ערשא דברזלא הלא היא ברבית בני עמון תשע אמות אורכה וארבע אמות פותיה באמת מלך.

מיתר הרפאים - שהרגו אמרפל וחביריו בעשתרות קרנים, והוא פלט מן המלחמה, שנאמר, ויבא הפליט (בראשית י"ד, י"ג) - הוא עוג. **באמת איש -** באמת עוג.

(יב) וְאֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשְׁנוּ בַּעֲת הַהוּא מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר-עַל-נַחַל אֲרֶנָּן וְחֲצִי הָר-הַגִּלְעָד וְעָרָיו נְתַתִּי לְרֹאשֵׁי וְלַגְדִּי:

וית ארעא דא וריתנא בעדנא ההוא מערוער דעל נחלא דארנן ופלגות טורא דגלעד וקרווזי יהבית לשיכט ראובן ולשיכט גר.

ואת הארץ הזאת - האמורה למעלה, מנחל ארנן ועד הר חרמון (דברים ג':ח'), ירשנו בעת ההוא. **מערער אשר על נחל ארנן -** אינו מחובר לראשו של מקרא אלא לסופו, על נתתי לראובני ולגדי. אבל לענין הירושה, עד הר חרמון היה.

(יג) וְיֵתֶר הַגִּלְעָד וְכָל-הַבָּשָׁן מִמְּלַכַת עֹג נְתַתִּי לְחֲצִי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה כָּל חֶבֶל הָאֲרָגָב לְכָל-הַבָּשָׁן הַהוּא יִקְרָא אֶרֶץ רָפָאִים:

ושאר גלעד וכל מתנן מלכותיה דעוג יהבית לפלגות שבטא דמנשה כל בית פלך מרכונא לכל מתנן ההוא מתקרי ארע גבראי.

ההוא יקרא ארץ רפאים - היא אותה שנתתי לאברהם.

(יד) יֵאִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת-כָּל-חֶבֶל אֲרָגָב עַד-גִּבּוֹל הַנְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲבָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל-שְׁמוֹ אֶת-הַבָּשָׁן חֹזַת יֵאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

יאיר בר מנשה נסיב ית כל בית פלך מרכונא עד תחום גשורא ואפיקורוס וקרא יתהון על שמה ית מתנן כפרני יאיר עד יומא הדיון.

(יד-יז) [יאיר לקח חבל ארגב ונטלו לעצמו, ומכיר לקח עיר הגלעד ונתתיה לו, שכן כת', וילכו בני מכיר גלעד וילכדוה (במדבר ל"ב, ל"ט), עיר היתה באמצע הר הגלעד ושמה גלעד. חציו של גלעד של צד צפון, פירש כבר שנתנו למנשה עם הבשן. **ולראובני ולגדי** - חוזר ומפרש נתתי מן הגלעד - מאותה עיר גלעד ולהלן עד נחל ארנן הוא ערוער. **תוך הנחל וגבול** - תוך וגבול, גם העיר שבתוך הנחל וגבולה סביב. **ועד יבק** - רוחב קחשיב לצד עמון, הרי נתן סימן באורך, גד וראובן מעיר גלעד עד ארנן, בתכף לארץ עמון, חוזר ונותן סימן בשפת אורך ארצם, בתכף לירדן לארכו כל הערבה והירדן כולו, ועוד גבול שבראש הירדן מכנרת שאחורי ראשו של ירדן כל הנמצא מים כנרת עד ים המלח שהיא ים הערבה הכל לגד וראובן. ותחום זה או רחב או קצר הוא מתחום העליון, שהוא מונה לצד העמון לסימנין הללו, שאמר לך הכתוב: ולראובני ולגדי.]

עוג מלך הבשן

"וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָנּוּ... וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תִּירָא אֹתוֹ". למה משה רבינו פחד מעוג מלך הבשן? אומרים חז"ל שלעוג היתה זכות כשהודיע לאברהם אבינו על השבי של לוט. בספר הזוהר כתוב עוד, שעוג היה מהאנשים שנימולו עם אברהם אבינו, ויש לו את הזכות של ברית המילה. הקשר בין עוג לאברהם הוא גם בכך שאברהם עצמו מכונה ענק, "האדם הגדול בענקים". אומר ה' למשה: אל תפחד מהברית של עוג. בחיצוניות יש לו ברית, אבל הוא לא "שומר הברית", כמו חיקוי של ברית מילה. אתה הוא שומר הברית באמת ולכן תוכל לנצח את עוג. חז"ל מתארים שעוג עקר הר גדול ובקש לזרוק אותו על מחנה ישראל וכך למחות את כולם בבת אחת (הר גדול = אברהם, זכותו של אברהם, "אברהם קראו הר"). משמעות הדבר היא שעוג מאיים לטשטש את הזהות היהודית וכך למחוק את היחוד של עם ישראל. לא כולם מבינים את הסכנה הזו, אבל משה מפחד מאד כי הוא חש את גודל הסכנה של אבדן הזהות, רוח תעתועים של התבוללות כמו הר מאיים שעומד ליפול עלינו. לבסוף, משה רבינו הורג את עוג בעצמו, מכח קדושת הברית, אבל הוא עושה זאת בשם כל ישראל. הר סיני של משה מנצח את ההר של עוג מלך הבשן. כאשר משה הורג את עוג, הוא מכליל בעצמו את הניצוץ הגדול (ענק) של עוג (הזכות שלו בשימוש אברהם וזכות הברית בחיצוניות). משה עוג = משיח בן דוד.

תהלים - פרקים י"ה-כ"ב

תניא - אגרת הקדש א'

אגרת הקדש א פותחין בברכה לברך ולהודות לה' כי טוב. שמועה טובה שמעה ותחי נפשי. אין טוב אלא תורה. תורת ה' תמימה. זו השלמת כל הש"ס כולו ברוב עיירות ומנינים מאנ"ש. הודאה על העבר ובקשה על העתיד. כה יתן וכה יוסיף

ה' לאמץ לכם בגבורים מדי שנה בשנה בגבורה של תורה. ולהודיע לבני אדם גבורתה של תורה שבע"פ וכחה עז. פי' שלמה המלך ע"ה חגרה בעז מתניה כו'. מתנים הם דבר המעמיד כל הגוף עם הראש הנצב ועומד עליהם. והם המוליכים ומביאים אותו למחוז חפצו. וכמו שהוא בגשמיות הגוף כך הוא בבחי' רוחניות הנפש האלהית האמונה האמיתית בה' אחד א"ס ב"ה דאיהו ממכ"ע וסוכ"ע ולית אתר פנוי מיניה למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית וכן לד' סטרין בבחי' א"ס ממש. וכן בבחי' שנה ונפש כנודע. הנה אמונה זו נק' בשם בחי' מתנים דבר המעמיד ומקיים את הראש הוא השכל המתבונן ומעמיק דעת בגדולת א"ס ב"ה בבחי' עולם שנה נפש. וברוב חסדו ונפלאותיו עמנו להיות עם קרובו ולדבקה בו ממש כנודע ממאמר יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב שהוא רק זיו והארה מבחי' הנק' שכינה השוכן כו' ונברא ביו"ד א' משמו ית' כו' אבל תשובה ומעשים טובים מקרבין ישראל לאביהם שבשמים ממש למהותו ועצמותו כביכול בחי' א"ס ממש וכמ"ש הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו כו' אקב"ו כו' וכמים הפנים כו' להוליד מתבונה זו דו"ר שכליים או טבעיים להיות בחי' צעק לכם אל ה' או בחי' רשפי אש ושלחבת עזה בבחי' רצוא ואח"כ בבחי' שוב להיות פחד ה' בלבו וליבוש מגדולתו כו' והוא בחי' שמאל דוחה כמ"ש במ"ת וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק כו' והן בחי' הזרועות והגוף שבנפש:

לוח היום-יום

ג' מנחם-אב

משיחות אדוני אבי מורי ורבי: יעמאלט ווען משיח וועט קומען במהרה בימינו אמן וועט מען ערשט ביינקען נאך די גלות טעג. יעמאלט וועט ערשט פארדריסען פאר וואס מ'האט ניט געטאן אין עבודה. מען וועט ערשט דערהערען דעם גרויסען ווייטאג פון העדר העבודה. איצטער אין די ימי הגלות, איז די ימי העבודה צו מכין זיין זיך צו ביאת המשיח במהרה בימינו אמן.

תרגום: משיחות אדוני אבי מורי ורבי: אז, כשמשיח יבוא במהרה בימינו אמן, אז יתחילו להתגעגע לימי הגלות. אז יחרה מדוע לא עסקו בעבודה. אז יפנימו את גודל הכאב של העדר העבודה. כעת, בימי הגלות, העבודה היא להתכונן לביאת המשיח במהרה בימינו אמן.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק ו'

(א) {פ} בְּנֵי לֵוִי גִרְשָׁם קָהָת וּמֶרְרִי: (ב) וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-גִרְשָׁם לְבָנֵי וְשִׁמְעִי: (ג) וּבְנֵי קָהָת עֲמֶרָם וַיִּצְהָר וַחֲבֵרֹן וְעִזִּיאֵל: (ד) {ס} בְּנֵי מֶרְרִי מַחֲלִי וּמִשִּׁי וְאַלֶּה מִשְׁפָּחוֹת הַלֵּוִי לְאַבְתֵּיהֶם: (ה) לְגִרְשָׁם לְבָנֵי בְנוֹ יִחִת בְּנוֹ זָמָה בְּנוֹ: (ו) יוֹאָח בְּנוֹ

עָדוּ בְנוֹ יֶרֶחַ בְּנוֹ יֶאֱתָרִי בְנוֹ: (ז) בְּנֵי קָהָת עֲמִינָדָב בְּנוֹ קָרַח בְּנוֹ אֶסִּיר בְּנוֹ: (ח) אֶלְקָנָה בְנוֹ וְאַבְיָסָף בְּנוֹ וְאַסִּיר בְּנוֹ: (ט) תָּחַת בְּנוֹ אוּרִיָּאֵל בְּנוֹ עֲזִיָּה בְנוֹ וְשָׂאוּל בְּנוֹ: (י) וּבְנֵי אֶלְקָנָה עֲמָשִׁי וְאַחִימוֹת: (יא) אֶלְקָנָה [בְּנֵי] (בְנוֹ) אֶלְקָנָה צוּפִי בְנוֹ וְנַחֲת בְנוֹ: (יב) אֱלִיאָב בְּנוֹ יִרְחָם בְּנוֹ אֶלְקָנָה בְנוֹ: (יג) וּבְנֵי שְׂמוּאֵל הַכֹּהֵן וְשֵׁנֵי וְאַבְיָה:

ובני שמואל הבכור ושני ואביה - ושני זה יואל פתרון והשני אביה כלומר שני לראשון הוא היה אביה ושני לאביה הוא היה יואל שלא נכתב ודוגמתם כי אם הסוס אסור וחמור אסור (מלכים ב ז', י') כמו והחמור, וכן הפר שני דגדעון וכן הראשון (שופטים ו').

(יד) {ס} בְּנֵי מֶרְרִי מַחְלִי לְבָנֵי בְנוֹ שְׂמָעִי בְנוֹ עֲזָה בְנוֹ: (טו) שְׂמָעָא בְנוֹ חַנְיָה בְנוֹ עֲשִׂיָּה בְנוֹ: (טז) {פ} וְאַלְהָה אֲשֶׁר הָעֶמִיד דְּנִיד עַל-יְדֵי-שִׁיר בֵּית יִהוֹנָה מִמְּנוֹת הָאָרוֹן:

ואלה אשר העמיד דוד וגו' - כשהשיבוהו מבית עובד אדום כדכתיב, ויעזב שם לפני ארון ברית י"י לאסף ולאחיו לשרת לפני הארון וגו' (דברי הימים א ט"ז:ל"ז) וכתוב ועובד אדום בן ידותון וחיסה לשערים וגו' (דברי הימים א ט"ז, ל"ח) לפני משכן י"י בבמה אשר בגבעון (דברי הימים א ט"ז, ל"ט), ושלמה העמידן בבית המקדש בירושלים.

(יז) וַיְהִי מִשְׁרָתָם לְפָנֵי מִשְׁכַּן אֹהֶל-מוֹעֵד בְּשִׁיר עַד-בָּנוֹת שְׁלֹמֹה אֶת-בֵּית יִהוֹנָה בִּירוּשָׁלַם וַיַּעֲמֵדוּ כְּמִשְׁפָּטָם עַל-עֲבוֹדָתָם:

ויעמדו כמשפטם על עבודתם - כמשפט אשר העמידן דוד.

(יח) וְאַלְהָה הָעֹמְדִים וּבְנֵיהֶם מִבְּנֵי הַקָּהָתִי הַיָּמִן הַמְּשׁוֹרָר בֶּן-יֹאֵל בֶּן-שְׂמוּאֵל: (יט) בֶּן-אֶלְקָנָה בֶּן-יִרְחָם בֶּן-אֱלִיאֵל בֶּן-תָּוִחַ: (כ) בֶּן-צִוִּי [צִוִּי] (צִוִּי) בֶּן-אֶלְקָנָה בֶּן-מַחֲת בֶּן-עֲמָשִׁי: (כא) בֶּן-אֶלְקָנָה בֶּן-יֹאֵל בֶּן-עֲזַרְיָה בֶּן-צִפְנִיָּה: (כב) בֶּן-תָּחַת בֶּן-אֶסִּיר בֶּן-אַבְיָסָף בֶּן-קָרַח: (כג) בֶּן-יִצְחָר בֶּן-קָהָת בֶּן-לֵוִי בֶּן-יִשְׂרָאֵל: (כד) {ס} וְאַחִיו אֶסָּף הָעֹמֵד עַל-יָמִינוֹ אֶסָּף בֶּן-בְּרַכְיָהוּ בֶּן-שְׂמָעָא:

ואחיו אסף העומד על ימינו - של הימן ובניו.

(כה) בֶּן-מִיכָאֵל בֶּן-בַּעֲשִׂיָּה בֶּן-מְלִכְיָה: (כו) בֶּן-אֶתְנִי בֶן-זֶרַח בֶּן-עֲדִיָּה: (כז) בֶּן-אֵיתָן בֶּן-זִמְּהָ בֶּן-שְׂמָעִי: (כח) בֶּן-יִנָּחַת בֶּן-גִּרְשָׁם בֶּן-לֵוִי: (כט) {ס} וּבְנֵי מֶרְרִי אֲחֵיהֶם עַל-הַשְּׂמֹאֵל אֵיתָן בֶּן-קִישִׁי בֶּן-עֲבָדִי בֶּן-מִלֹּךְ:

ובני מררי אחיהם על השמאל - (אחיהם) דוגמת שאמר בלשון אשכנז גברודי"ר, על השמאל של הימן ובניו שהימן ובניו באמצע.

(ל) בֶּן-חֲשִׁבְיָה בֶּן-אַמְצִיָּה בֶּן-חֶלְקִיָּה: (לא) בֶּן-אַמְצִי בֶּן-בְּנֵי בֶּן-שָׁמֶר: (לב) בֶּן-מַחְלִי בֶּן-מוֹשִׁי בֶּן-מֶרְרִי בֶּן-לֵוִי: (לג) {ס} וְאַחֵיהֶם הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְכָל-עֲבוֹדַת מִשְׁכַּן בֵּית הָאֱלֹהִים:

ואחיהם הלוים נתונים לכל עבודת משכן בית האלהים - לשוערים ולהפשיט כדכתיב לקמן והלוים מפשיטים (דברי הימים ב ל"ה, י"א).

(לד) וְאַהֲרֹן וּבָנָיו מִקְטִירִים עַל-מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְעַל-מִזְבֵּחַ הַקְטָרֶת לְכֹל מִלֵּאכֶת קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים וְלִכְפֹּר עַל-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים: (לה) {פ} וְאַלֶּה בְנֵי אַהֲרֹן אֲלֶעָזָר בֶּנוֹ פִּינְחָס בֶּנוֹ אֲבִישׁוֹעַ בֶּנוֹ:

ואלה בני אהרן - המקטירים על מזבח העולה ועל מזבח הקטורת (דברי הימים א ו', ל"ד).

(לו) בְּקֵי בֶנוֹ עִזִּי בֶנוֹ זִרְחִיָּה בֶנוֹ: (לז) מְרִיזֹת בֶּנוֹ אֲמִרְיָה בֶנוֹ אַחִישׁוֹב בֶּנוֹ: (לח) צְדוֹק בֶּנוֹ אַחִימַעֵץ בֶּנוֹ:

צדוק בנו אחימעץ בנו - לא חשב כי אם אותם שהיו עד שלמה.

(לט) {ם} וְאַלֶּה מוֹשְׁבוֹתָם לְטִירוֹתָם בְּגִבּוֹלָם לְבְנֵי אַהֲרֹן לְמִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִים כִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרֵל:

ואלה מושבותם לטירותם בגבולם וגו' - עד כי להם היה הגורל ללוים ולכהנים מנחלתם כל ישראל הפילו גורלות על ארץ ישראל כמה מארץ ישראל יבא להם ולכהנים וללוים ויבא ליהודה הגורל מתחלה וזהו כי להם היה הגורל בראשונה לתת להם אותן עיירות שכתוב כאן.

(מ) וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת-חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ סְבִיבֹתֶיהָ: (מא) וְאֶת-שֹׁדֶה הָעִיר וְאֶת-חֲצָרֶיהָ נָתַנוּ לְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה: **נתנו לכלב** - כי משה נתן לו.

(מב) {ם} וּלְבְנֵי אַהֲרֹן נָתַנוּ אֶת-עָרֵי הַמִּקְלָט אֶת-חֶבְרוֹן וְאֶת-לִבְנָה וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ וְאֶת-יֵתֶר וְאֶת-אֶשְׁתִּמֹּעַ וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ: (מג) וְאֶת-חִילֹז וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ אֶת-דְּבִיר וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ: (מד) וְאֶת-עֶשֶׂן וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ וְאֶת-בֵּית שֻׁמֶשׁ וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ: (מה) {ם} וּמִמֶּנּוּ בְנִימִן אֶת-גִּבְעָה וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ וְאֶת-עֵלְמָת וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ וְאֶת-עֲנָתוֹת וְאֶת-מִגְרָשִׁיהָ כָּל-עָרֵיהֶם שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה עִיר בְּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם: **וממטה בנימין את גבע** - כי הגורל נפל לבנימין לתת אלו העיירות.

(מו) {ם} וּלְבְנֵי קָהָת הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפַּחַת הַכֹּהֲנִים מִמֶּנּוּ חֲצִי מִנְּשֵׂה בְּגוֹרֵל עָרִים עֶשְׂרִים:

ולבני קהת הנותרים - כי הכהנים יצאו מקהת וכבר אמרו מה שנתנו לכהנים בני קהת. **ולבני קהת הנותרים ממשפחת המטה** - של לוי. **ממחצית מטה חצי מנשה בגורל ערים עשר** - ולחצי שבט המנשה נפל הגורל ליתן לבני קהת הלויים ערים עשר.

(מז) {פ} וּלְבְנֵי גֵרְשׁוֹם לְמִשְׁפְּחוֹתָם מִמֶּנּוּ יִשְׁשֹׁכָר וּמִמֶּנּוּ אָשֶׁר וּמִמֶּנּוּ נִפְתָּלִי וּמִמֶּנּוּ מְנַשֶּׁה בְּבִשְׁן עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה: (מח) {ם} לְבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם מִמֶּנּוּ רְאוּבֵן וּמִמֶּנּוּ גָד וּמִמֶּנּוּ זְבֻלֹן בְּגוֹרֵל עָרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה: (מט) {ם} וַיִּתְּנוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְלוֹיִם אֶת-הָעָרִים וְאֶת-מִגְרָשֵׁיהֶם: (נ) וַיִּתְּנוּ בְּגוֹרֵל מִמֶּנּוּ בְנֵי-יְהוּדָה וּמִמֶּנּוּ בְנֵי-שִׁמְעוֹן וּמִמֶּנּוּ בְנֵי בְנִמִּין אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר-יִקְרָאוּ אֹתָהֶם בְּשֵׁמוֹת:

ויתנו בגורל ממטה בני יהודה וממטה בני שמעון - אעפ"י שלא הזכיר שמעון בנתינתו הוא נתן חלקו מה שנתן לו יהודה וגם יהודה אינו נזכר למעלה בעיקר הנתינה וכל מה שמזכיר למעלה מויתנו להם את חברון (דברי הימים א ו', מ') עד וממטה בנימין (דברי הימים א ו', מ"ה) הכל נתנו בני יהודה ובני שמעון ולפי שלא הזכירו למעלה מזכירו עתה כאן. **אשר יקראו אתהם בשמות** - כלומר אשר קראנו אותם בשמות למעלה לפי שהיה בנימין חבר עמהם לבני אהרן מזכירו אעפ"י שהזכירו כבר.

(נא) {ס} **וממשפחות בני קהת ויהי ערי גבולם ממטה אפרים:**

וממשפחות בני קהת ויהי ערי וגו' - אע"פ שנתנו להם חצי שבט מנשה נתנו להם גם אפרים ע"פ הגורל.

(נב) **ויתנו להם את-ערי המקלט את-שכם ואת-מגרשיה בְּהַר אֲפֵרַיִם ואת-גִּזְרֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ: (נג) ואת-יקְמֹעַם ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-בֵּית חוֹרֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ: (נד) ואת-אֵילֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-נֶת-רֶמּוֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ: (נה) ומִמְחִצֵּית מִטָּה מְנַשֶּׁה את-עֵנָר ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-בִּלְעָם ואת-מגְרִשִׁיהָ לְמִשְׁפַּחַת לְבִנֵי-קֹהֶת הַנּוֹתָרִים:**

וממחצית מטה מנשה - עד חצי מנשה שבעבר הירדן שבארץ ישראל. **למשפחת לבני קהת הנותרים** - הם הלויים ופתרון הכל נתנו אפרים ומנשה לאותו הנותר שאמר למעלה ולבני קהת הנותרים ממשפחות המטה (דברי הימים א ו', מ"ו).

(נו) {פ} **לְבִנֵי גֵרְשׁוֹם מִמִּשְׁפַּחַת חֲצִי מִטָּה מְנַשֶּׁה את-גִּזְרֹן בְּפֶשֶׁן ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-עִשְׁתָּרוֹת ואת-מגְרִשִׁיהָ:**

לבני גרשום ממשפחת חצי מטה מנשה - אע"פ שנתנו לבני קהת ע"פ הגורל נפל גם להם הגורל לתת כמו כן לגרשום.

(נז) **וממִּטָּה יִשָּׁשְׁכָר את-קֶדֶשׁ ואת-מגְרִשִׁיהָ את-דְּבָרָת ואת-מגְרִשִׁיהָ: (נח) ואת-רְאֵמוֹת ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-עֵנָם ואת-מגְרִשִׁיהָ: (נט) {ס} ומִמִּטָּה אֲשֶׁר את-מִשֵּׁל ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-עֶבְדֹּן ואת-מגְרִשִׁיהָ: (ס) ואת-חֹקֶק ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-רְחָב ואת-מגְרִשִׁיהָ: (סא) {ס} ומִמִּטָּה נִפְתָּלִי את-קֶדֶשׁ בְּגִלָּל ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-חֲמוֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-קְרִיתִים ואת-מגְרִשִׁיהָ: (סב) {ס} לְבִנֵי מְרָרִי הַנּוֹתָרִים מִמִּטָּה זְבֻלֹן את-רֶמּוֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ את-תְּבוֹר ואת-מגְרִשִׁיהָ:**

לבני מררי הנותרים ממטה זבולן - כלומר שלא הגיע להם אותם שתיים עשרה עיירות שנתנו להם ראובן וגד וזבולן וזהו הנותרים ממטה זבולן מחלק זבולן נתנו לבני מררי הנותרים.

(סג) **ומעֵבֶר לִירְדֵן יֵרְחוֹ לְמִזְרַח הַיַּרְדֵּן מִמִּטָּה רְאוּבֵן את-בְּצֹר בְּמִדְבָּר ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-יְהִצָּה ואת-מגְרִשִׁיהָ: (סד) ואת-קֶדְמוֹת ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-מִיפְעֵת ואת-מגְרִשִׁיהָ: (סה) ומִמִּטָּה-גֵּד את-רְאֵמוֹת בְּגִלְעָד ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-מִחְנֵים ואת-מגְרִשִׁיהָ: (סו) ואת-חֲשִׁבּוֹן ואת-מגְרִשִׁיהָ ואת-יַעְזִיר ואת-מגְרִשִׁיהָ:**

שבת קדש \\ ד' מנחם-אב \\ ש"פ דברים-חזון

הומש - שביעי פרשת דברים

(פרק ג') (טו) {שביעי} ולמכיר נתתי את-הגלעד:

ולמכיר יתבית ית גלעד.

(טז) ולראובני ולגדי נתתי מן-הגלעד ועד-נחל ארנן תוך הנחל וגבל ועד יבך הנחל וגבול בני עמון:

ולשיבת ראובן ולשיבת גד יתבית מן גלעד ועד נחל דארנן גו נחל ותחומיה ועד יובקא דנחל תחומא דבני עמון.

תוך הנחל וגבול - תוך הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר, עד ועד בכלל ויותר מיכן.

(יז) והערבה והירדן וגבל מפגרת ועד ים הערבה ים המלח תחת אשרת הפסגה מזרחה:

ומישראל וירדנא ותחומיה מנגיסר ועד ימא דמישראל ימא דמלחא תחת משפך מי רמתא מדנחא.

כנרת - מעבר הירדן המערבי היא, ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם ועוד מעבר שפתו עד כנרת, וזהו שנאמר: והירדן וגבול - הירדן ומעבר לו.

(יח) ואצו אתכם בעת ההוא לאמר י-הוה אלהיכם נתן לכם את-הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעבדו לפני אחיכם בני-ישראל כל-בני-חיל:

ופקידית יתבון בעדנא ההוא למימר יי אלהכון יהב לכון ית ארעא דרא למירתה מזרזין תעבדון קדם אחיכון בני ישראל כל מזרזי חילא.

ואצו אתכם - לבני גד וראובן היה מדבר. **לפני אחיכם** - הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר, וטרף זרוע אף קדקד (דברים ל"ג:כ').

(יט) רק נשיכם וטפכם ומקנכם ידעתי כי-מקנה רב לכם ישובו בעריכם אשר נתתי לכם:

לחוד נשיכון וטפלכון ובעירכון ידענא ארי בעיר סגי לכון יתבון בקרויכון דיהבית לכון.

(כ) {מפטיר} עד אשר-יגית י-הוה | לאחיכם ככם וירשו נס-הם את-הארץ אשר י-הוה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן ושבתם איש לרשתו אשר נתתי לכם:

עד דיגית יי לאחיכון כותכון וירתון אף אנון ית ארעא דיי אלהכון יהיב להון בעברא דירדנא ויתוכון גבר לירותתיה דיהבית לכון.

(כא) ואת-יהושוע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל-אשר עשה י-הוה אלהיכם לשני המלכים האלה בן-יעשה י-הוה לכל-הממלכות אשר אתה עבר שמה:

וְיָהוֹשֻׁעַ פְּקִידִית בְּעֶדְנָא הָהוּא לְמִימָר עֵינָךְ חֲזָא יָת כָּל דְּעֵבֵר וְיִי אֱלֹהֵכֹן לְתַרְיָן מַלְכֵּינָא הָאֵלִין כִּן יַעֲבִיד וְיִי לְכָל מַלְכֻתָא דְּאַתָּה עֵבֵר לְתַמָּן.

(כב) לֹא תִירָאוּם כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם:

לֹא תִדְחִלּוּן מִנְהוֹן אֲרִי וְיִי אֱלֹהֵכֹן מִימְרֵיהּ מְגִיחַ לְכֹן.

(סיום) חסלת פרשת דברים. ק"ה פסוקים מלכיה סימן.

שבת חזון

נעבור להפטרה: "חֲזֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם". זהו חזון קשה, נבואת תוכחה ופורענות. אבל הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב אמר שבשבת חזון ה' נותן לכל יהודי כח לראות (בחזון) את בית המקדש השלישי. כלומר, בשיא אבלות החורבן יש כח "לראות את הנולד", את הנחמה שצומחת מתוך החורבן. ראייה פנימית זו של בית המקדש השלישי, מעוררת אותנו לרצות את הגאולה השלמה, ומביאה אותנו לעשות תשובה, והתשובה עצמה מביאה את הגאולה. חזון ישעיהו תשובה גאולה = קדוש קדוש קדוש, לשון יקוד-אש, "כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה". סוף סוף, ישעיהו הנביא הוא גם נביא הנחמה הגדול, ושמנו רומז לישועה. "ישועת ה' כהרף עין", מתוך הרף-העין שבו רואים את בית המקדש השלישי בשבת חזון. את נבואות הנחמה של ישעיהו נתחיל לקרוא בשבת הבאה, "נחמו נחמו עמי". והנה במלה חזון נמצאת המלה חן, כך גם במלה "נחמו" (וכמובן בראשי תיבות חזון נחמו). החן של חזון עולה מלמטה, מתוך המציאות הנראית שבורה, "אמת מארץ תצמח" (ראשי תיבות אמת). והחן של נחמו (בסדר הפוך) מגיע מלמעלה, מאת ה' שמנחם אותנו. שני סוגי החן מצטרפים לשלמות אחת, "חן חן לה". "אם ישראל שומרים שתי שבתות כהלכתם מיד נגאלים" - אם שומרים את שבת חזון ושבת נחמו, מצליחים לראות את נחמו בתוך החזון, מיד נגאלים.

תהלים - פרקים כ', כ"ג-כ"ה

תניא - אגרת הקדש א

אך מי הוא הנותן כח ועוז לבחי' מתנים להעמיד ולקיים הראש והזרועות הוא עסק ולימוד הלכות בתורה שבע"פ שהיא בחי' גילוי רצון העליון דאורייתא מחכמה היא דנפקת אבל מקורה ושרשה הוא למעלה מעלה מבחי' חכמה והוא הנקרא בשם רצון העליון ב"ה וכמ"ש כצנה רצון תעטרנו כעטרה שהיא על המוחין שבראש וכנודע ממ"ש ע"פ אשת חיל עטרת בעלה. וכל השונה הלכות בכל יום כו'. וזהו חגרה בעוז מתניה אין עוז אלא תורה שהיא נותנת כח ועוז לבחי' מתנים החגורים ומלוכשים בה לחזק ולאמץ זרועותיה הן דו"ר שכליים או טבעיים כל חד לפום שיעורא דיליה. (ועל העמדת וקיום

בחינת הראש שבנפש הוא השכל המתבונן בו' אמר טעמה כי טוב סחרה בו' ומבואר במ"א), אך עת וזמן החיזוק ואימוץ הזרועות והראש היא שעת תפלת השחר שהיא שעת רחמים ועת רצון העליון למעלה. ולזאת אותה אבקש ממבקשי ה' יבינו וישכילו יחדיו ולהיות לזכרון בין עיניהם כל מה שכתבתי אליהם אשתקד בכלל. ובפרט מענין כוונת התפלה מעומקא דלבא יום יום ודרשון ה' בכל לבם ובכל נפשם ונפשם תשתפך כמים נוכח פני ה' וכמארו"ל בספרי עד מיצוי הנפש בו':

לוח היום-יום

ד' מנחם-אב

מיט דער גרעסטער הארעוואניע קען מען ניט פארדינען קיין איין סענט מעהר וויפיל השי"ת האט אפגעשטעלט, אז דער און דער מענש זאל פארדינען. מען בעדארף טאן וויפיל עס איז נויטיג, אבער מען מוז געדיינקען, אז די גאנצע ארבעט, איז מער ניט ווי א טפל, דער עיקר איז די ברכה פון השי"ת, און די ברכה פארדינט מען ווען מען איז א ערליכער איד: תפילה בציבור, שמירת שבת בהידור כשרות בהשגחה גדולה, חינוך הבנים בא מלמדים ערליכע אידען.

תרגום: ביגיעה הגדולה ביותר אי אפשר להשיג סנט אחד יותר מכמה שהשם-יתברך הקציב, שהאדם הזה והזה ירוויח. צריך לעשות כמה שנחוץ, אבל חייבים לזכור, שכל העבודה, הוא לא יותר מטפל, העיקר הוא הברכה של השם-יתברך, ואת הברכה מרוויחים כשמתנהגים ביראת שמים: תפילה בציבור, שמירת שבת בהידור כשרות בהשגחה גדולה, חינוך הבנים אצל מלמדים יראי שמים.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק ז'

(א) {ס} וּלְבָנִי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע וּפּוֹאֶה [יָשׁוּב] (ישיב) וְשִׁמְרוֹן אֶרְבֶּעָה:

ולבני יששכר תולע ופואה - ישוב ושמרון, בחומש כתיב ויוב (בראשית מ"ו, י"ג).
יוב היה שמו ולפי שנתיישבו ללמוד תור' דכתי' מבני יששכר יודעי בינה לעתים (דברי הימים א י"ב, ל"ג), לכך זכה ונקרא ישוב.

(ב) {ס} וּבְנֵי תוֹלַע עֲזִי וּרְפָיָה וִירֵאֵל וַיַּחֲמִי וַיִּבְשָׁם וּשְׁמוּאֵל רָאשִׁים לְבֵית-אֲבוֹתָם לְתוֹלַע גְּבוּרֵי חַיִּל לְתַלְדוֹתָם מִסְפָּרָם בִּימֵי דָוִד עֶשְׂרִים-וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
ובני תולע - מספרם בימי דוד עשרים ושנים אלף ושש מאות כל אלה בני תולע לבד מבני עזי.

(ג) {ס} וּבְנֵי עֲזִי יִרְחִיָּה וּבְנֵי יִרְחִיָּה מִיכָאֵל וְעֵבְדֵיהָ וִירֵאֵל יֹשִׁיָּה חֲמִשָּׁה רָאשִׁים כָּלָם:

ובני עזי וגו' - שלשים וששה אלף כי הרבו נשים ובנים (דברי הימים א ז', ד') וכל אלה היו לבד מאותן עשרים ושנים אלף ושש מאות (דברי הימים א ז', ב') של בני תולע.

(ד) וְעָלִיהֶם לְתַלְדוֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם גִּדּוּרֵי צָבָא מִלְחָמָה שְׁלָשִׁים וְשֵׁשָׁה אֲלָף כִּי-הָרְבוּ נָשִׁים וּבָנִים: (ה) וְאַחֵיהֶם לְכָל מִשְׁפָּחוֹת יִשְׁשָׁכָר גִּבּוּרֵי חַיִּלִּים שְׁמוֹנִים וְשִׁבְעָה אֲלָף הִתְיַחֲשׁוּ לְכָל:

ואחיהם לכל משפחות - בין בני תולע בין בני עזי בין כל גבורי החיילים של דוד שמונים ושבעה אלף. **התיחשם לכל -** פתרון לכל היחס שלהם.

(ו) {ם} בְּנֵימָן בָּלַע וּבְכָר וִידִיעָאֵל שְׁלָשָׁה:

בנימין בלע ובכר וידיעאל - זה שקורא בספר הישר אשבל (בראשית מ"ו, כ"א).

(ז) וּבְנֵי בָלַע אֶצְבֹּן וְעֹזִי אֶלְיָאֵל וִירִימוֹת וְעִירִי חֲמִשָּׁה רָאשֵׁי בֵּית אֲבוֹת גִּבּוּרֵי חַיִּלִּים וְהִתְיַחֲשׁוּ עֶשְׂרִים וְשָׁנִים אֲלָף וְשְׁלָשִׁים וָאַרְבָּעָה: (ח) וּבְנֵי בָכָר זְמִירָה וְיוֹעֵשׁ וְאַלְיָעֶזֶר וְאַלְיָעִינִי וְעַמְרִי וִירְמוֹת וְאַבְיָה וְעֵנָתוֹת וְעַלְמָת כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי-בָכָר: (ט) וְהִתְיַחֲשׁוּ לְתַלְדוֹתָם רָאשֵׁי בֵּית אֲבוֹתָם גִּבּוּרֵי חַיִּל עֶשְׂרִים אֲלָף וּמֵאוֹתָם: (י) וּבְנֵי יִדִיעָאֵל בִּלְהָן וּבְנֵי בִלְהָן [יְעִישׁ] (יְעִישׁ) וּבְנֵימָן וְאַהוּד וּכְנַעְנָה וְזִיתָן וְתַרְשִׁישׁ וְאַחִישָׁחַר: (יא) כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי יִדִיעָאֵל לְרָאשֵׁי הָאֲבוֹת גִּבּוּרֵי חַיִּלִּים שִׁבְעָה-עָשָׂר אֲלָף וּמֵאוֹתָם יֹצֵא צָבָא לְמִלְחָמָה: (יב) וְשֵׁשׁ וְחָפֶס בְּנֵי עִיר חָשֶׁם בְּנֵי אַחֵר:

ושפים וחפים בני עיר חשם בני אחר - עזרא שכתב ספר היחס הזה לא היה יודע אם היו מבני בנימין אם לאו לפיכך כתבם לבדם וגם משום דכתיב ומכיר לקח אשה לחפים (דברי הימים א ז', ט"ו) מספקא ליה.

(יג) בְּנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִיֵּאל וְגֹנִי וַיָּצַר וְשָׁלוֹם בְּנֵי בִלְהָה:

בני נפתלי יחציאל וגו' - מה שלא נתיחס יותר זהו הטעם כמפורש בשלהי מגילת ירושלמי (ירושלמי תענית ד', ב':"ב) ג' ספרים מצא עזרא וכל אחד ואחד מן היחס ומה שמצא כתב ומה שלא מצא לא כתב ומן בני נפתלי לא מצא יותר וזהו הטעם שכל היחס הזה מיוחד בדילוגים כי דילג מספר זה אל ספר זה וחברם ומה שלא היה יכול לכתוב בספר זה כתב בספר עזרא תדע כי נאמר בסמוך: וכל ישראל התיחשו והנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה הגלו לבבל (דברי הימים א ט', א') פתרון אם רצונך לידע יחס עשרת שבטים לך לחלח וחבור נהר גוזן וערי מדי (מלכים ב י"ז, ו') כי ספר דברי הימים שלהם גלה עמהם אבל יהודה מצאתי ספרן בבבל ומה שמצאתי כתבתי.

(יד) {פ} בְּנֵי מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר־יָאֵל אֲשֶׁר יִלְדָה פִּילְגֶשׁוֹ הָאֲרַמִּיָּה יִלְדָה אֶת-מְכִיר אָבִי גִלְעָד:

בני מנשה אשריאל אשר ילדה - פירוש אשר ילדה לו אשתו דוגמא אשר ילדה אותה ללוי במצרים (במדבר כ"ו, נ"ט) אבל פילגשו הארמיה ילדה את מכיר.

(טו) ומכיר לקח אשה לחפים ולשפים ושם אחתו מעכה ושם השני צלפחד ותהינה לצלפחד בנות: (טז) ותלד מעכה אשת-מכיר בן ותקרא שמו פרש ושם אחיו שרש ובניו אולם ורקם: (יז) ובני אולם בן אלה בן גלעד בן-מכיר בן-מנשה: (יח) ואחתו המלכת ילדה את-אישהוד ואת-אביעזר ואת-מחלה: (יט) ויהיו בני שמירע אחין ושכם ולקחי ואניעם: (כ) {פ} ובני אפרים שותלח וברד בנו ותחת בנו ואלעזר בנו ותחת בנו:

(כ-כא) **ובני אפרים שותלח וגו' והרגום אנשי גת וגו' כי ירדו לקחת את**

מקניהם - ולא היו בקיאים במוצאי הדרכים ובמוצאי הארץ והרגום אנשי גת

הנולדים בארץ (דברי הימים א ז', כ"א) כי הם היו בקיאים בארץ ההיא.

(כא) וברד בנו ושותלח בנו ועזר ואלעזר והרגום אנשי-גת הנולדים בארץ כי ירדו לקחת את-מקניהם: (כב) ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו: (כג) ויבא אל-אשתו ותהר ותלד בן ויקרא את-שמו בריעה כי ברעה הייתה בביתו: (כד) ובתו שארה ותבן את-בית-חורון התחתון ואת-העליון ואת און שארה:

ובתו שארה ותבן את בית חורון - שארה בנאתו. **ואת און שארה** - על שמה

קראה שם העיר.

(כה) **ורפח בנו ורשף ותלח בנו ותחן בנו:**

ורפח בנו - של בריעה. **ורשף ותלח** - בנים של רפח כמו כן חשב דורות.

(כו) לעדן בנו עמיהוד בנו אלישמע בנו: (כז) נון בנו יהושע בנו: (כח) ואחוזם ומשבותם בית-אל ובנתיה ולמזרח נערן ולמערב גזר ובנתיה ושכם ובנתיה עד-עיה ובנתיה: (כט) ועל-ידי בני-מנשה בית-שאן ובנתיה תענך ובנתיה מגדו ובנתיה דור ובנתיה באלה ישובו בני יוסף בן-ישראל:

ועל ידי בני מנשה בית שאן - פתרון סמוך לבני מנשה כמו איש על ידו לדגליהם

(במדבר ב', י"ז).

(ל) {פ} **בני אשר ימנה וישנה וישני ובריעה ושרח אחותם:** (לא) **ובני בריעה חבר ומלכיאל הוא אבי [ברזית] (ברזות):**

הוא אבי ברזית - שר אותה העיר ובב"ר ר' לוי ור' סימון ר' לוי אומר שהיו בנותיו

נאות ונשואות לכהנים שנמשחו בשמן זית ר' סימון אומר שהיו בנותיו נאות ונשואות

למלכים שנמשחו בשמן המשחה ולפי שהיו להם שמן הרבה היו מושחין בו לכך היו

נאות דהא באשר כתיב וטובל בשמן רגלו (דברים ל"ג, כ"ד), ואמר ר' חנניה חמין

ושמן שסכתני אמי החזירוני לנערותי.

(לב) וחבר הוליד את-יפלט ואת-שומר ואת-חותם ואת שועא אחותם: (לג) ובני יפלט פסד ובמחל ועשות אלה בני יפלט: (לד) ובני שומר אחי [ורחנה] (ורוהנה) [וחבה] (יחבה) וארם: (לה) ובן-הלם אחיו צופח וימנע ושלש ועמל: (לו) בני צופח סוּח וחרנפר ושוועל ובני וימרה: (לז) בצר וְהוּד וְשִׁמְא וְשִׁלְשָׁה וְיִתְרָן וּבִאָרָא: (לח) ובני יתר יפנה ופספה וארא: (לט) ובני עלא ארח וחניאל ורציא: (מ) כל-אלה

בְּנֵי־אִשָּׁר רֹאשֵׁי בֵּית־הָאָבוֹת בְּרוּרִים גְּבוּרֵי חַיִּים רֹאשֵׁי הַנְּשִׂאִים וְהַתִּיחָשִׁם בְּצָבָא
בְּמִלְחָמָה מִסְפָּרָם אֲנָשִׁים עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה אָלֶף:

הפטרת דברים - חזון

(ישעיה פרק א)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנְּאֻמִּים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִים
הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

(א) חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן־אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בַּיָּמִי עֲזִיהוּ
יוֹתָם אָתָּה יְחֻזְקִיהוּ מֶלְכִי יְהוּדָה: (ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ כִּי
י־חָזָה דְּבַר בָּנִים גְּדֻלָּתִי וְרוֹמְמָתִי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִּי: (ג) יָדַע שׁוֹר קִנְיָהוּ
וְחִמּוֹר אָבוֹם בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן: (ד) הָיִין גִּוִּי
חֲטָא עִם כָּבֵד עוֹן וָרַע מִרְעִים בָּנִים מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת־יְהוָה נֶאֱצָו
אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזְרוּ אַחֲזֹר: (ה) עַל מָה תָּכֹן עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה
כָּל־רֹאשׁ לַחֲלִי וְכָל־לֵבב דִּוִּי: (ו) מִכַּף־רֶגֶל וְעַד־רֹאשׁ אֵין־בּוֹ מָתָם
פָּצַע וְחִבּוּרָה וּמִכָּה טָרִיָּה לֹא־זָרוּ וְלֹא חָפְזוּ וְלֹא רָכְכָה בְּשָׁמֶן: (ז)
אֲרֻצְכֶם שְׂמֻמָּה עֲרִיכֶם שְׂרָפּוֹת אֵשׁ אֲדַמְתֶּכֶם לִנְגִדְכֶם זָרִים אֲכָלִים
אַתָּה וְשְׂמֻמָּה כְּמַהֲפַכַת זָרִים: (ח) וְנוֹתַרְהָ בַת־צִיּוֹן כְּסִכָּה בְּכָרֶם
כְּמַלּוּנָהּ בְּמִקְשָׁהּ כְּעִיר נְצוּרָה: (ט) לוּלִי י־חָזָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ
שָׂרִיד כְּמַעֲט כְּסִדִּים הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דְּמִינוּ: (י) {פ} שָׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה
קִצְיֵי סֶדֶם הָאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עֲמֹרָה: (יא) לָמָּה־לִּי רֹב־
וּבְחִיכֶם יֹאמַר יְהוָה שְׁבַעְתִּי עֲלֹת אֵילִים וְחִלָּב מְרִיאִים וְדָם פְּרִים
וּכְבָּשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חָפַצְתִּי: (יב) כִּי תִבְּאוּ לִרְאוֹת פָּנֵי מִי־בִקֵּשׁ
זֹאת מִיָּדְכֶם רָמֶם חֲצִרִי: (יג) לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת־שָׁוָא קִטְרֶת
תוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשִׁבְתָּ קְרָא מִקְרָא לֹא־אוֹכַל אֶן וְעֲצָרָה: (יד)
חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שִׁנְאָה נִפְשִׁי הָיוּ עָלַי לְטָרַח נִלְאִיתִי נִשְׂאָ: (טו)
וּבְפֶרְשִׁיכֶם כְּפִיכֶם אֲעֵלִים עֵינִי מִכֶּם גַּם כִּי־תִרְבוּ תִפְלָה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ
יָדֵיכֶם דְּמִים מִלָּאוּ: (טז) רַחֲצוּ הַזִּכּוֹ הַסִּירוּ רָע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגִיד עֵינֵי
חֲדָלוּ הָרַע: (יז) לְמַדּוּ הֵיטֵב דְּרָשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חֲמוּץ שִׁפְטוֹ יָתוּם

רִיבוֹ אֶלְמָנָה: (יח) {ס} לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַהּ יֹאמֶר יְיָ־הוּא אִם־יְהִיו חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבְּנוּ אִם־יֹאדְיָמוּ כְּתוֹלָע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: (יט) אִם־תֵּאָבּוּ וְשָׁמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ: (כ) וְאִם־תִּמָּאֲנוּ וּמְרִיתֶם חֶרֶב תֹּאכְלוּ כִּי פִי יְיָ־הוּא דִּבֶּר: (כא) {פ} אִיכָּה הִיתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נְאֻמָּנָה מְלֹאֲתֵי מִשְׁפָּט צָדֵק יֵלִין בָּהּ וְעֵתָה מְרֻצָּחִים: (כב) כְּסָפֶךָ הִיָּה לְסִיגִים סִבְאֶךָ מְהוּל בְּמָיִם: (כג) שָׁרִיף סוּרְרִים וְחִבְרֵי גִנְזִים כָּלוּ אֹהֵב שָׁחַד וְרֹדֵף שְׁלֹמֹנִים יָתוּם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אֶלְמָנָה לֹא־יָבוֹא אֲלֵיהֶם: (כד) {ס} לָכֵן נָאִם הָאֲדוֹן יְיָ־הוּא צָבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוּא אֲנַתְּחָם מִצָּרֵי וְאֲנַקְמָה מֵאוֹיְבָיו: (כה) וְאִשְׁיבָה יָדִי עָלֶיךָ וְאַצְרֹף כִּבְר סִינֶיךָ וְאַסִּירָה כָּל־בְּדִילֶיךָ: (כו) וְאִשְׁיבָה שְׁפָטֶיךָ כְּבָר־אֲשֶׁנָּה וְיַעֲצִיךָ בְּבִתְחִלָּה אַחֲרֵי־כֵן יִקְרָא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נְאֻמָּנָה: (כז) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וּשְׁבִיָּה בְּצִדְקָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֻמָּן, הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְנִים, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק. נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה: שְׁמַחְנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלֵיהֶו הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה יָבֹא וְיִגַּל לְבָנָו. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחִלוּ עוֹד אַחֲרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לֹא שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְגַן דָּוִד: עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת, עַל הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וְעַד. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקוֹדֵשׁ הַשַּׁבָּת.

פרק משנה שבוע פרשת דברים // מנחות פרק ח'

(א) כל קרבנות הצבור והיחיד באים מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באים אלא מן החדש ומן הארץ. וכלן אינן באים אלא מן המבחר. ואיזהו מבחר. מכבם ומזוניחה, אלפא לסלת. שניה להם, חפרים בבקעה. כל הארצות היו כשרות, אלא מכאן היו מביאים.

כל קרבנות. מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר: שאינן באים אלא מן החדש. בעומר כתיב (ויקרא כג) מנחה חדשה, ובשתי הלחם כתיב (שמות לד) בכורי קציר חטים, **ומן הארץ.** בעומר כתיב (ויקרא כג) כי תבאו אל הארץ וגו' וקצרתם את קצירה, ובשתי הלחם כתיב (שם) ממושבתיכם תביאו לחם, **מכבם וזוניחה.** שמות של מקומות הן: **אלפא לסלת.** סלת שלהן ראשון ומבחר לכל הסלתות. כאל"ף זו שהיא ראשונה לכל האותיות: **אלפא.** זו אל"ף בלשון יוני: **שניה להן.** קרובה סלתה להיות משבחת כסלת מכבם וזוניחה: **חפרים בבקעה.** שתי חפרים הן, אחת בחר ואחת בבקעה, ואותה שבבקעה היא שסלת שלה משבחת: **כל הארצות.** של ארץ ישראל היו כשרות, אלא שמכאן היו מביאים:

(ב) אין מביאין לא מבית הזבלים, ולא מבית השלחים, ולא מבית האילן. ואם הביא, כשר. כיצד הוא עושה, נרה שנה ראשונה, ובשניה זורעה קדם לפסח שבועים יום, והיא עושה סלת מרבה. כיצד הוא בודק. הנזכר מכנים את ידו לתוכה. עלה בה אבק, פסולה, עד שיניפנה. ואם התליעה, פסולה.

אין מביאין. עמר ושתי הלחם: **לא מבית הזבלים.** משדה שצריכה לזבל, דשמא לא נזבלה כל צרכה ונמצאו פרותיה כחוששים. אי נמי, לפי שהזבל מבאיש ומפסיד טעם הפרי: **ולא מבית השלחים.** ארץ צמאה למים שפרותיה כחוששין: **לא מבית האילן.** מתבואה שבין האילנות. שהאילנות הגדלים שם יונקים הקרקע ומכחישים הזרעים: **נרה.** חורש. לשון נירו לכם ניר (ירמיהו ד), **ובשניה זורעה.** בגמרא מסיק, דשנה ראשונה הוא נר כלה וזרע חציה ומניח חציה ניר. וכן בשניה חורשה כלה וזרע החצי שלא זרע אשתקד, והחצי שזרע אשתקד מניחו ניר. וכן בכל שנה זרע ניר של אשתקד: **כיצד בודק.** הסלת אם מנפה כל צרכה אם לא: **עלה בידו אבק.** קמח דק, וגרוע הוא: **עד שיניפנה.** בנפה לעבר האבק דק שנשאר בה: **ואם התליעה.** הסלת או החטה: **פסולה.** והוא שהתליעה ברבה. וילפינן לה לקמן סוף פרקין מדכתיב (במדבר כח) תמימים יהיו לכם ומנחתם. תמימים יהיו לכם ונספיהם. שיהיו גם כן המנחות והנסכים תמימים:

(ג) תקועה, אלפא לשמן. אבא שאול אומר, שניה לה רגב בעבר הירדן. כל הארצות היו כשרות, אלא מכאן היו מביאין. אין מביאין לא מבית הזבלים, ולא מבית השלחים, ולא ממה שנוזרע ביניהם. ואם הביא, כשר. אין מביאין אנפיקנזן. ואם הביא, פסול. אין מביאין מן הנרגזים שנשרו במום, ולא מן הכבושים, ולא מן השלוקין. ואם הביא, פסול.

תקועה. עיר ששמה תקועה, כדכתיב (שמואל ב יד) וישלח יואב תקועה, **אלפא לשמן.** השמן שלה ראשון ומבחר לשמנים. כאל"ף זו שהיא ראשונה לאותיות:

שׁוּיִן. לאו לכל מלי שׁוּיִן, דְּהָא בְּכָלֵהוּ תֵּנּוּ הָרָאשׁוֹן לַמְּנוּחָה וְהַשָּׂאָר לַמְּנָחוֹת, אֶלָּא שׁוּיִן לַמְּנָחוֹת קָאָמַר. וּמִשּׁוּם דְּקִימָא לָן בְּכָל מְקוֹם מִבְּחָר נִדְרִיָּה, שְׂיִבִּיא מִן הַמְּבָחָר, קָא מִשְׁמַע לָן הַשְׁתָּא שְׁהָרָאשׁוֹן שְׂבִשְׁנִי וְהַשְׁנִי שְׁבִרָאשׁוֹן שׁוּיִן. שְׂאֵם יֵשׁ לוֹ מְנָחָה לְהִבִּיא וְיֵשׁ לוֹ מְשִׁנִּיהֶם, מֵאִיזָה שְׂיִרְצָה יִבִּיא. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ מְשִׁלִּישִׁי שְׁבִרָאשׁוֹן וּמִרָאשׁוֹן שְׂבִשְׁנִי, יִבִּיא מְנָחָתוֹ מִרָאשׁוֹן שְׂבִשְׁנִי שֶׁהוּא מִבְּחָר:

(ו) וּמִנֵּינִן הָיוּ מְבִיאִין אֶת הַזֵּינִן. קְרוּתִים וְהַטּוּלִים, אֶלְפָּא לִיָּין. שְׁנֵיָה לְהֵן, בֵּית רַמָּה וּבֵית לָבֵן בְּהָר, וּכְפָר סַנְגָּה בְּבִקְעָה. כָּל הָאֲרָצוֹת הָיוּ כְּשֵׁרוֹת, אֶלָּא מִכָּאן הָיוּ מְבִיאִין. אֵין מְבִיאִין, לֹא מִבֵּית הַזֵּבֻלִים, וְלֹא מִבֵּית הַשְּׁלָחִין, וְלֹא מִמָּה שְׁנִזְרַע בִּיעִיָּהֵן. וְאִם הִבִּיא, כָּשֶׁר. אֵין מְבִיאִין אֱלִיּוֹסְטָן. וְאִם הִבִּיא, כָּשֶׁר. אֵין מְבִיאִין יֵשֵׁן, דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים מְכִשִּׁירִין. אֵין מְבִיאִין, לֹא מְתוֹק, וְלֹא מְעֻשָּׁן, וְלֹא מְבָשֵׁל. וְאִם הִבִּיא, פָּסוּל. אֵין מְבִיאִין מִן הַדְּלִיּוֹת, אֶלָּא מִן הַרוֹגְלִיּוֹת וּמִן הַפְּרָמִים הָעֲבוּדִים.

קְרוּתִים וְהַטּוּלִים. שֵׁם מְקוֹמוֹת הֵם, אֱלִיּוֹסְטָן. יֵין מְתוֹק מִחֲמַת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁתְּלוּ הָעֲנָבִים בְּשֶׁמֶשׁ לְמִתְקוֹ. שֶׁמֶשׁ בִּלְשׁוֹן יֵין יוֹסֵטָן: **יֵין יֵשֵׁן.** שֶׁעֲבְרוּ עָלָיו שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ, עוֹבֵר אֲדָמִימוֹתוֹ, וְהַכְּתוּב אוֹמֵר (מִשְׁלִי כֵג) אֵל תֵּרָא יֵין כִּי יִתְאַדֵּם, אֶלְמָא בְּשַׁעַת אֲדָמִימוֹתוֹ מִבְּחָר הוּא: **לֹא מְתוֹק.** כִּשְׁהוּא מְתוֹק מִחֲמַת עֵצָמוֹ. דְּאֵלוֹ מִחֲמַת שֶׁמֶשׁ, הָא תָּנָא רִישָׁא אֱלִיּוֹסְטָן אִם הִבִּיא כָּשֶׁר. פִּירוּשׁ אַחֵר, תִּירוּשׁ שֶׁלֹא עֲבְרוּ עָלָיו אַרְבָּעִים יוֹם. וְרָאשׁוֹן עֵקֶר: **מִן הַדְּלִיּוֹת.** מִן הַגִּפְנִים הַמְּדֻלּוֹת עַל גְּבִי פְלוֹנְסוֹת וְקִנִּים גְּבוּהִים מִן הָאֲרָץ: **אֶלָּא מִן הַרוֹגְלִיּוֹת.** מְגֻפְנִים שֶׁשׁוֹכְבוֹת עַל גְּבִי קֶרְקַע בֵּין רִגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם, שְׂאִינִן מְדֻלּוֹת: **הָעֲבוּדִים.** שֶׁנֶּעְבְּדוּ שְׁתֵּי פְעָמִים בְּשָׁנָה. שְׁחוּפְרִים סְבִיבוֹת הַגִּפְנִים לְהַפֵּךְ בְּקֶרְקַע שְׂבִשְׁרִשִּׁיהֶן וְעוֹשִׂין בָּהֶן גְּמוּלָה לְהַשְׁקוּתָן, וְזוֹ הִיא עֲבוּדָתָן:

(ז) לֹא הָיוּ כּוֹנְסִים אוֹתוֹ בְּחֻצְבִּים גְּדוֹלִים, אֶלָּא בְּחֻבִּיּוֹת קְטַנּוֹת. וְאֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַחֻבִּיּוֹת עַד פִּיהֶם, כְּדִי שִׁיְהֵא רִיחוֹ נוֹדֵף. אֵינוֹ מְבִיא, לֹא מִפִּיהָ, מִפְּנֵי הַקְּמָחִין. וְלֹא מִשּׁוּלֵיָהּ, מִפְּנֵי הַשְּׁמֵרִים. אֶלָּא מְבִיא מִשְׁלִישָׁה וּמֵאֲמָצְעָה. פִּיצֵד הוּא בּוֹדֵק, הַנּוֹזֵבֵר יוֹשֵׁב וְהַקְּנָה בִּידוֹ, זֶרֶק אֶת הַגִּיד וְהַקִּישׁ בְּקֶנָה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יֵין שְׁעֵלָה בּוֹ קְמָחִין, פָּסוּל, שְׂנַאֲמַר, תְּמִימִים יִהְיוּ לָכֶם וּמְנָחָתָם (בַּמְדַּבֵּר כ"ח:י"ט), תְּמִימִים יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם (בַּמְדַּבֵּר כ"ח, ל"א).

חֻצְבִּים גְּדוֹלִים. שֶׁהַפְּלִים הַגְּדוֹלִים פּוֹגְמִים טַעַם הַיֵּין: **כְּדִי שִׁיְהֵא רִיחוֹ נוֹדֵף.** כִּשְׁהַחֲבִית מְלֵאָה, יוֹצֵא הָרִיחַ לַחוּץ וְאֵינוֹ נוֹדֵף: **קְמָחִין.** כָּמִין גְּרָגְרִים דְּקִים לְבָנִים שְׁעוּלִים עַל פְּנֵי הַיֵּין דּוֹמִין לְקָמָח: **וּמֵאֲמָצְעָה.** מִשִּׁים בְּרָזָא בְּאֲמָצַע הַחֻבִּית: **קֶנָה.** אֲמַת הַמֶּדָּה שֶׁהִיְתָה רְגִילָה לְהִיּוֹת בִּיד הַגִּזְבֵּר: **זֶרֶק אֶת הַגִּיד וְהַקִּישׁ בְּקֶנָה.** כְּלוֹמֵר כִּשְׁזֶרֶק הַיֵּין הַגִּיד שֶׁל שְׁמֵרִים, שֶׁמִּתְחִילִים הַשְּׁמֵרִים לְצֵאתָ, הַקִּישׁ הַגִּזְבֵּר בְּקֶנָה שֶׁבִּידוֹ וְדָחָהּ שֶׁלֹא יִכְנֵס בְּכָלִי שִׁישׁ בּוֹ הַיֵּין. וְרַבּוּתִי פִּרְשׁוּ הַקִּישׁ בְּקֶנָה שֶׁבִּידוֹ לְרַמֵּז אֵל מוֹשֶׁה הַיֵּין מִן הַחֻבִּית שִׁסְתָם הַחֻבִּית בְּפִרְזָא, וְלֹא הָיָה אוֹמֵר לוֹ סֵתָם, לְפִי שֶׁהַדְּבָר קָשָׁה לִיָּין. וְהָכִי מְפָרֵשׁ לִיָּה בְּגִמְרָא: **רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יֵין שְׁעֵלָה בּוֹ קְמָחִין פָּסוּל.** וְאֵין הַלָּכָה כְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה. וְכָל הָנִי דְּאֲמָרִין בְּמִתְנִיתִין שֶׁהֵם פְּסוּלִים, בֵּין בְּסֻלַּת בֵּין בְּשִׁמּוֹן בֵּין בִּיָּין, אִם עֲבַר וְהַקְדִּישׁן מִכֵּין אוֹתוֹ מִכּוֹת מְרֻדּוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, כְּדִין הַמְּקָדִישׁ בַּעַל מוֹם לְמַזְבֵּחַ שֶׁהוּא לּוֹקָה מִן הַתּוֹרָה:

השיעור השבועי - פרשת דברים

פרצוף פרשת דברים

נקודה חסידית לפרשת דברים - מתוך 'עמודיה שבעה'

חסד: תוכחת מסותרת מאהבה מגולה

כבכל חמשת חומשי תורה, רש"י מלמד כיצד פותח החומש באהבת ה' לישראל: "לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז, מפני כבודן של ישראל". מתברר כי "על כל פשעים תכסה אהבה" ואהבת ה' לישראל מכסה על פשעיהם וסותרת אותם. דברי התוכחה לישראל כאן הם בגדר "תוכחה מסותרת מאהבה מגולה" - תוכחה הבאה עטופה באריזה של אהבה. על אף עטיפת האהבה אין כאן דילוג על דברי התוכחה לפרטי פרטיהם - הם אמורים כך שמי שאליו הם מופנים יבין אותם - אלא שעטיפת האהבה מגלה שהתוכחה העטופה בתוך אהבה (= חה) נאמרה מתוך אהבה. בפסוק "אחד עשר יום מחרב" אמר משה לישראל עד כמה היתה השכינה "מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ" עד שגם את הדרך הקצרה בת אחד עשר הימים הם עברו בשלשה ימים בלבד - אהבת השכינה לישראל גרמה לה לפעול ב"זריזותיה דאברהם".

תוכחת משה לישראל באה רק "אחרי הכתו את סיחון מלך האמרי... ואת עוג מלך הבשן" משום ש"אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילה... לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואחר כך הוכיחן". הנהגת משה היא מקור להוראת הבעש"ט כי קודם שמיטיבים ליהודי ברוחניות יש להיטיב לו בגשמיות - הטבת משה לעם בגשמיות בהורשת הארץ (שיחסית אליה כל הטבתו לעם במדבר היא רוחנית בלבד) מגלה את אהבתו השלמה להם, מוכיח שתוכחתו לעם היא טובה ברוחניות ומאפשרת לה לפעול את פעולתה לברכה. אהבת משה מתגלה כאן גם בכך שנהג טוב עין בתורה ו"הואיל משה באר את התורה" לכל, בשבעים לשון. "ראשון" חותם בברכת משה לישראל - ברכת חסד והתפשטות אין סופית.

גבורה: "אל תירא ואל תחת"

דברי משה מתחלקים במובהק לברכה וחסד ולתוכחה - "שני" פותח את חלק הגבורה בדברי משה ב"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם". פרשת מינוי הדיינים - וכללי הגבורה של משפט תקין וצודק - שייכת לדין ולגבורה. פרשת

הדיינים חותמת בציווי שהוא תיקון הגבורה-היראה - שתיקונה הוא העלאתה כלפי שמיא, שלא לפחד מאף אחד חוץ מה' יתברך - "לא תגורו מפני איש כי המשפט לא-להים הוא". בענין זה - כציווי כללי לישראל - חותם "שני" כולו: "עלה רש כאשר דבר הוי' א-להי אבתיך לך אל תירא ואל תחת".

תפארת: הרגשת רחמי ה'

תיאור "ותקרבון אלי כלכם" - בערבוביא - מבטא פגם בתפארת ישראל. חטא המרגלים (שהיה בפארן, כנזכר ברש"י בריש פרשתנו) פגם ברחמים (פנימיות התפארת) - רחמים הם הרגשה אמיתית של לב הזולת, וכאן ישראל החטיאו לגמרי את ההכרה ברחמים שבלב ה' עליהם (עד שאמרו "בשנאת הוי' אתנו הוציאנו מארץ מצרים" - "והוא היה אוהב אתכם"). בהמשך דבריו אומר משה לעם שה' מרחם עליהם כאב על בנו - "ובמדבר אשר ראית אשר נשאך הוי' א-להיך כאשר ישא איש את בנו [= תפארת] - אך ללא הועיל. העיוות בתפיסת ישראל את ה' נובע מכח המדמה, כח הבינה המתגלה בתפארת ז"א. בפגם האמונה הצליחו ישראל להפוך רחמים לרוגז, עד שגם רחמי ה' על משה (המכוון לדעת, מקור הרחמים) נהפכו לרוגז - "גם בי התאנף הוי' בגללכם". הכל חותם במלה "ישראל" - תופעה נדירה יחסית - בסוד "תפארת ישראל".

נצח: חטא המעפילים

"רביעי" פותח ב"וטפכם אשר אמרתם לבזי יהיה ובניכם... המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה" - זו הבטחה שה"ברא כרעא דאבוה" עתיד לרשת את ישראל ולהנציחם בנחלתם. אחרי המאורעות העוברים על "תפארת ישראל" - "תפארת גופא" - מתברר שהבנים, שהם "לבר מגופא" (מחוץ לספירת הדעת המאירה בתפארת, שלכן מדובר ב"בניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע"), יירשו את הארץ (ובהדגשה רבה: "המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה"). אחרי התוכחה על חטא המרגלים מתאר משה את חטא המעפילים (שהופיע במקור ב"רביעי" של פרשת שלח), בו אמרו ישראל "חטאנו להוי'", אך מיד אחר וידוי זה התנצחו עם הוראת ה'. חטא המעפילים - העליה בהר, ל"עמק רום" של הנצח - נובע מבטחון עצמי מופרז, קלקול הבטחון הראוי של הנצח (בטחון כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל", ואם לא - "אינני בקרבכם").

הוד: "פנו לכם צפנה"

ההתנצחות יוצרת מעגל קסם נפשי, הגורם לאדם לסוב סביב עצמו, וכדי לצאת ממעגל קסם זה אומר ה' לישראל "[רב לכם סב את ההר הזה] פנו לכם צפנה" - יש לפנות למצפון הפנימי האמיתי (תוך הרחקת המצפון דקליפה, יצר הרע

שנקרא "הצפוני", בכח הוידוי האמיתי) ולמדת הצפון הפנימית, ליראה (שההוד הוא ענף שלה) מכחה זוכים ל"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". יש להשמר מלפגוע באדום משום שהר שעיר הוא ירושתו - ירושת הקדושה היא מצד הנצח וירושלם עשו היא מצד ההוד. איפוק מלהתגרות באדום, מואב ועמון (היראים מישראל) שייך להוד - ענף הגבורה. ישראל מצטווים לשאת ולתת באמונה עם מואב, ענין השייך לתמימות ההוד (שרש העסקים והכלכלה). בכך יש גם הכרת טובה ותודה על "כי הוי' א-להיך ברכך בכל מעשה ידיך... לא חסרת דבר". רק אחרי שתמימות ההוד, שיש בה כאן ממד של "הודי נהפך עלי למשחית" (בכילוי דור המדבר) מגיעה לשיאה (תוך בטול נצחנות הנצח) - "עד תם כל הדור אנשי המלחמה [שהתאפיינו בנצחות הנצח]... עד תמם. ויהי כאשר תמו... " - חוזר ומתהפך ההוד לטובה, ונאמר לישראל לעבור את הירדן. משה שולח אגרת לסיחון - כאגרות ששלח יהושע (הרוצה לברוח יברח, הרוצה להשלים ישלים, הרוצה לעשות מלחמה יעשה מלחמה) - האגרות הקודמות למלחמה (שבסוד) שייכות להוד (כח גירוש הזרים מהארץ), כמבואר במ"א.

יסוד: ירושת סיחון ועוג

המלחמה בפועל מתחוללת ביסוד, עליו נאמר "תמורת שלום מלחמה". בפרשה זו מסמלים סיחון ועוג - עליהם מתגבר משה - את פגם הברית (לכן, רק כאן מופיע תיאור "הנה ערשו ערש ברזל... תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש" הגדוש דמויי ברית, וד"ל). בכיבוש זה עושה משה טובה בגשמיות לבני ישראל (כנ"ל ב"ראשון") ומגלה שהוא "צדיק כי טוב", המיטיב עם ישראל גם בגשמיות. בארץ סיחון ועוג ישבו בני ראובן ובני גד - שבקשתם נזכרה ב"ששי" של מטות - הרוצים לדבוק במדת משה (שעל כן גם הם רוצים לעשות טובה לשאר ישראל כחלוצים בכיבוש ארצם). "ששי" חותם בכך שאת "יתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה" - גם בני יוסף (שמדתו יסוד) זוכים לנחלה בעבר הירדן. ויותר, כשמדקדקים בפשט הרי נחלת בני חצי שבט המנשה מעבר לירדן היא תוספת של משה על בקשת בני גד ובני ראובן, ובני מנשה כובשים בעצמם את נחלתם ומוסיפים על הארץ - הכל בכח יוסף להוסיף עוד ועוד - כיבושם הוא מעין השלמת "ברית המילה" שערך משה בהריגת סיחון ועוג, כשעליהם לגמור את ציצי הערלה שנותרו.

מלכות: העבר מלמד את העתיד

משה מצוה את שנים וחצי השבטים לעבור כחלוצים לפני ישראל, ומכין את יהושע למלחמה - "עיניך הראות את כל אשר עשה הוי' א-להיכם לשני המלכים האלה כן יעשה הוי' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה". הוא מלמד את יהושע

שהעבר מלמד את העתיד, תודעה היסטורית זו (להיסטוריה החוזרת) שייכת למלכות. לימוד מהנסיון הוא "חכמה בסוף" - חכמת המלכות - "אין חכם כבעל הנסיון" (בעוד ש"חכמה בראש", ספירת החכמה, היא חכמה שלפני מעשה). הכח להמשיך את ניסי העבר לעתיד הוא על ידי התקשרות חזקה בו (עד ראיתו בעין השכל שבלב - "עיניך הראות"). בעומק, זהו כח שינוי מציאות על ידי "קביעה רצונית" המשליכה את ראיתו הפנימית של האדם למלוך על המציאות החיצונית. זוהי המשכת הדעת למלכות (שמצד עצמה "דעתה קלה") - נתינת כח להמשיך מ"עיניך הראות" ל"כן יעשה הוי' לכל הממלכות".

לוח הילולא דצדיקא לשבוע פרשת דברים

יום ראשון, כ"ז תמוז

רבי אלעזר בן מאיר אביחצרא הבבא אלעזר (ה'תשע"א)

יום שני, כ"ח תמוז

רבי אלעזר ב"ר אלימלך ויסבלום מליז'סק (ה'תקס"ו)

רבי משה ב"ר צבי הירש טייטלבוים מחבר ספר 'ישמח משה' (ה'תר"א)

רבי שלמה בן יוסף גאנצפריד מחבר ספר 'קיצור שלחן ערוך' גאנצפריד (ה'תרמ"ו)

הרב יוסף שלום בן אברהם אלישיב (ה'תשע"ב)

יום שלישי, כ"ט תמוז

רבי שלמה יצחקי (רש"י) (ד'תתס"ה)

יום רביעי, א' מנחם-אב

אהרן הכהן בן עמרם (ב'תפ"ח)

יום שישי, ג' מנחם-אב

המקובל רבי שמשון בן פסח מאוסטרופולי (ה'ת"ח)

הסיפור החסידי // רש"י הקדוש - כ"ט תמוז

הכנה לשליחות

רבי שלמה יצחקי נולד בטרומייש [כיום טרואה] שבצפון צרפת לאביו רבי יצחק בשנת ד'ת"ת, ומעט מאוד ידוע על תקופת נעוריו. ככל הנראה למד תורה מפי אביו בגיל צעיר. בשנת העשרים לחייו בערך יצא רש"י מצרפת, אל הישיבות הגדולות שבגרמניה. תחילה בא רש"י אל ישיבת מגנצא, שבה לימד רבנו גרשום שני דורות לפני כן, ושמה יצא למרחקים; במגנצא למד רש"י אצל רבי יעקב בן יקר, מתלמידי רבנו גרשום מאור הגולה, שנעשה לרבו המובהק ולימדו במשך שש שנים. רש"י מכנה אותו בפירושו "רבי הזקן", ומזכיר את פירושו במקומות שונים. ואחרי פטירתו של רבי יעקב בן יקר בשנת ד'תתכ"ד, עבר רש"י ללמוד לפני רבי יצחק בן יהודה, אף הוא מגדולי תלמידי רבנו גרשום. כעבור תקופה עבר רש"י לוורמייזא הסמוכה, ושם למד מפי רבי יצחק הלוי. לאחר כעשר שנים בהן שהה בגרמניה שב רש"י לטרומייש בסביבות שנת ד'תתכ"ט, והצטרף לבית הדין בעיר. הוא החל לפסוק הלכות לכל יהודי הסביבה, והמשיך לעמוד בקשרי מכתבים עם רבותיו וחבריו שבאשכנז. מלבד שנים מעטות בהם שב ללמוד בישיבת וורמייזא, נשאר רש"י להתגורר בטרומייש עד פטירתו וייסד בה ישיבה מפורסמת. גדלותו העצומה של רש"י הוכרה מיד בעולם היהודי, שאלות רבות הופנו אל בית מדרשו בתחומים רבים ושונים, והפירושים שכתב ב'קונטרסים' שלו התקבלו במהירות הבזק ברחבי הארץ. שני חתניו היו מתלמידי החכמים הראשונים במעלה בצרפת, וגדולי הדור הבא היו מצאצאיו ותלמידיו. רש"י נפטר ביום חמישי, כ"ט בתמוז ד'תתס"ה ונקבר, ע"פ המסורת, בטרומייש.

רבי יצחק היה לו מרגלית יפה שווה הון עתק, והיו רוצים אותה בני עירו לקנותה לבית תפלתם. ואף כי הרבו לתת בעבורה מאד מוהר ומתן, לא רצה לשמוע להם. עד שגלגלו והביאו את רבי יצחק בערמה על ספינה בחצי הים, והתחילו להכריחו לתת להם המרגלית. ובראותו כי מוכרח יהיה לתת להם, השליכה בים ויצילהו ה' מידם. ובת קול נשמעת בבית מדרשו, לכל תלמידיו, שאמר: הנה לך בן מאיר אל כל ישראל.

תוך שנה נולד לו בן, ויקראהו שלמה בשם אביו. ויגדל הנער בחכמות, לא קם כמוהו במלכות צרפת. וכל החדושים ופירושים שהיה מוצא ושומע, מפי אחרים או משכלו, היה כותבה עלי קונטרס (ולכן בעלי התוספות קראוהו הקונטרס). וכן התמיד עד היותו בן ל"ג. שנה אז נדר ללכת בגלות ז' שנים, לכפר עוון הצער שקבל אביו על האבן שזרק. שאפילו שאביו קידש ה' בזריקה, עם כל זה היה לו צער גדול על האבדה, ואם כן לא הייתה המצוה שלימה.

גם לסיבה אחרת רצה ללכת בגלות: כי אז השלים פירוש התורה ורוב גמרות, ולא רצה לגלות קונטרסיו. בחשבו, שמא קדמהו אחר ביותר בהירות ויופי? ובזה הגלות היה חוקר ודורש בישיבות על הפירושים שיש להם. לכן גלה באיטליה וארץ יון וארץ הצבי, ועבר בארץ מצרים ושם ראה את הרמב"ם, וסיבב את ארץ פרס וחזר דרך ארץ אשכנז לביתו עיר טרומייש שבצרפת.

ובשובו לביתו חתם פירושו לתורה, והשלים פירוש כ"ג מסכתות שלימות ורבות אחרות בלתי נשלמות, ואז התחיל לפרסם חבוריו. ע"כ ראיתי בקונטרס ישן נושן (סדר עולם, ד' אלפים תקס"ה).

על פניו, שתי הסיבות לגלותו של רש"י אינן קשורות זו בזו: הראשונה נובעת מרצונו להסיר כל שמץ ממעשהו של אביו, בזכותו נולד, ואילו השנייה נובעת מענוותנותו המופלגת. אולם כאשר מתבוננים בכך לעומק, נראה כי לשתיהן מכנה משותף: רצונו של רש"י להשלים ולפרסם את פירושו באופן הנקי והטהור ביותר שייתכן.

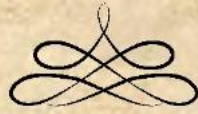
הכפרה על צערו של אביו איננה רק הכרת הטוב כלפיו, ורצון שכל ימיו שווים לטובה. רש"י מרגיש ויודע כי כל פירושו וחידושו נובעים מאותה מסירות נפש, ואף שהצער הגדול הפך את המעשה למה שהוא - התגברות אדירה לכבוד שמיי, הגורמת תענוג גדול למעלה - בכל זאת רצה רש"י שאפילו צער כזה לא יעיב על אורם של ספריו הגדולים.

גם ההסבר השני, החשש "שמא קדמו אחר ביותר בהירות ויופי", קשור לנקיות יוצאת הדופן של רבינו שלמה. כמשה רבינו, המפציר בקב"ה "שלח נא ביד תשלח", הוא מסרב תחילה להאמין כי אין ראוי וצדיק ממנו לכתובת הביאור הנחוץ כל כך על התורה (על משה רבנו נאמר במדרש, כי התווכח עם הקב"ה בכבודו ובעצמו במשך שבעה ימים! כמו שבע שנות הגלות שערך רש"י, על פי אחת הגרסאות...). הלא כל מטרתו היא לכבוד ה' יתברך, ואם קיים אדם טוב יותר, למה שייקח את המטלה על עצמו? רק לאחר שנים של חיפוש אחרי חכם או פירוש אחר המשלימים את החסר הגדול שראה בלימוד התורה, הבין כי מן השמיים בחרו בו למשימה אליה חש דחף עז זה שנים.

מכך יכול כל אחד ללמוד לגבי השליחות שלו. מחד, ישנו בכל אחד דחף חזק למלא את שליחותו בעולם. הוא חש את הצורך שיש בה, ואת הכח הקיים בו למלא את הצורך הזה. ומאידך, יש לעשות זאת מתוך הכנעה, ענווה ונקיות ומתוך רצון אמיתי בתיקון וחוסר רצון לבוא במקום אדם אחר, שאולי ראוי לכך יותר. אם אכן קיים אדם כזה, יש לנקוט במדת "הצנע לכת עם אלקיך", ולא לרוץ לשליחות שאינה שלך.

גם רצונו של רש"י לנקות את סיפור לידתו מכל נדנוד של עצב על האבן היקרה, היא נקיות הנצרכת לכל אדם היוצא לשליחות. השליחות, כמו חתונה, היא כלידה מחדש. השליח מקבל על עצמו להוולד, ועליו להוולד ללא כל משקעים מן העבר. כך נכתב בקבלה, כי אמא - מתוכה נולדות הנשמות, יונקת ממזל "ונקה".

אם כן, שתי הכנות יש לשליחות: ראשית, נקיות כפשוטה מרגע הלידה (או הלידה מחדש), כשם שכיפר רש"י על צערו של אביו. ושנית, נקיות כנקיי הדעת שבירושלים, שהכירו בטבעם של האנשים עמם באו במגע. כאן היא נצרכת כדי לוודא שאכן השליחות שאיוויתי לעצמי היא בגדר "מקום שאין אנשים". לאחר שתי הכנות אלו, בחינת הכנעה והבדלה, מגיע תור ההמתקה: "השתדל להיות איש"!

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפ"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפ"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

